

Lietuvos edukologijos universitetas

Socialinės edukacijos fakultetas

Ekonomikos ir verslumo ugdymo katedra

RASA BUČINSKAITĖ

GYVYBĖS DRAUDIMO RINKOS PLĖTRA LIETUVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Studijų programa Švietimo įstaigų vadyba ir administravimas

Vadovas: Prof. dr. V. Navickas

Recenzentas

Vilnius, 2014

Magistro baigiamojo darbo aprašas

RASA BUČINSKAITĖ

.....
(MBD autoriaus(-ės) vardas, pavardė)

GYVYBĖS DRAUDIMO RINKOS PLĖTRA LIETUVOJE

.....
(MBD pavadinimas lietuvių kalba)

THE DEVELOPMENT OF LIFE INSURANCE MARKET IN LITHUANIA

.....
(MBD pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad MBD parašytas savarankiškai, nepažeidžiant autorinių teisių, visas MBD ar jo dalis nebuvo panaudota kitose aukštosiose mokyklose

.....
(MBD autoriaus(-ės) parašas)

Sutinku, kad MBD būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Lietuvos edukologijos universiteto Socialinės edukacijos fakulteto Ekonomikos ir verslumo ugdymo katedros studijų procese

.....
(MBD autoriaus(-ės) parašas)

MBD vadovas(-ė)

.....
MBD ginti

.....
(įrašyti – siūlau / nesiūlau ginti)

.....
(MBD vadovo(-ės) parašas, data)

MBD ginti

.....
(įrašyti – siūlau / nesiūlau ginti)

.....
(MBD recenzento(-ės) parašas, data)

MBD įregistruotas Ekonomikos ir verslumo ugdymo katedroje

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
ĮVADAS.....	8
1. TEORINIAI GYVYBĖS DRAUDIMO ASPEKTAI	10
1.1. Draudimo rinkos samprata ir rūšys	10
1.2. Gyvybės draudimo rinkos vertinimo kriterijai ir rodikliai	19
1.3. Gyvybės draudimo veiklos Lietuvoje teisinio reglamentavimo vertinimas	24
2. GYVYBĖS DRAUDIMO RAIDOS LIETUVOJE ANALIZĖ	28
2.1. Gyvybės draudimo rinkos plėtros analizė	28
2.2. Lyginamoji gyvybės draudimo rūšių analizė.....	33
2.3. Gyvybės draudimo rinkos įvertinimas	37
2.3.1. Tiesioginiai gyvybės draudimo rinkos rodikliai.....	43
2.3.2. Netiesioginiai gyvybės draudimo rinkos rodikliai	45
2.4. Gyvybės draudimo rinkos plėtros veiksniai ir jų įtaka.....	48
3. GYVYBĖS DRAUDIMO RINKOS PLĖTROS PERSPEKTYVŲ ĮVERTINIMAS LIETUVOJE	52
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	63
LITERATŪRA.....	66
SUMMARY	70
PRIEDAS	71

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Draudimo šakos ir joms priklausančios grupės	13
2 lentelė. Asmens draudimo klasifikacijos kriterijai	14
3 lentelė. Gyvybės draudimo samprata	15
4 lentelė. Finansinių santykinių rodiklių grupavimas	22
5 lentelė. Tiesioginiai Lietuvos gyvybės draudimo rinkos rodikliai 2006 – 2012 metais	44
6 lentelė. Netiesioginiai Lietuvos gyvybės draudimo rinkos rodikliai 2006 – 2012 metais	46
7 lentelė. Veiksniai turintys įtakos Lietuvos gyvybės draudimo rinkai	50

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Ekonominė ūkio subjektų veikla	10
2 pav. Patikslinta draudimo samprata	12
3 pav. Gyvybės draudimo grupės	16
4 pav. Lietuvos pensijų sistemos struktūra	18
5 pav. Draudimo šakų pasiskirstymas 2006 – 2012 m.	28
6 pav. Lietuvos draudimo rinkos pasirašytų įmokų ir išmokų dinamika 2006 – 2012 m.	30
7 pav. Lietuvos gyvybės draudimo rinkos įmokų dinamika 2006 – 2012 m.	31
8 pav. Lietuvos gyvybės draudimo rinkos išmokų dinamika 2006 – 2012 m.	31
9 pav. Lietuvos gyvybės draudimo rinkos sudarytų sutarčių skaičiaus dinamika 2006 – 2012 m. ...	32
10 pav. Gyvybės draudimo sutarčių portfelio struktūros dinamika 2006 – 2012 m.	37
11 pav. Lietuvos gyvybės draudimo įmonių teikiamų paslaugų rūšių skaičius	40
12 pav. Koncentracija gyvybės draudimo rinkoje pagal pasirašytas įmokas 2006 – 2012 m.	41
13 pav. Gyvybės draudimo bendrovių užimama rinkos dalis (%) pagal įmokas 2012 m.	42
14 pav. Gyvybės draudimo bendrovių užimama rinkos dalis (%) pagal išmokas 2012 m.	43
15 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį	53
16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (skaičius)	53
17 pav. Respondentų šeimyninė padėtis (skaičius)	54
18 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal socialinę grupę (%)	54
19 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimo laipsnį (skaičius)	55
20 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pajamas (%)	55
21 pav. Internero galimybės draudžiantis (skaičius)	56
22 pav. Draudimo įmonių pasiskirstymas pagal respondentus (skaičius)	56
23 pav. Draudimo įmonės paslaugų pasirinkimo priežastys (%)	57
24 pav. Gyvybės draudimo sutarties sudarymo terminas (skaičius)	57
25 pav. Respondentų įsigytos draudimo paslaugos (%)	58
26 pav. Gyvybės draudimo paslaugos pasirinkimo priežastys (%)	58
27 pav. Priežastys, paskatinusi respondentus pasinaudoti gyvybės draudimo paslaugomis (skaičius)	59
28 pav. Respondentus apsidrausti skatinantys veiksniai (%)	59
29 pav. Gyvybės draudimo paslaugos sužinojimo šaltiniai (%)	60
30 pav. Nesidraudimo priežastys (skaičius)	60
31 pav. Pajamų daroma įtaka apsisprendimui draustis gyvybės draudimu (skaičius)	61
32 pav. Respondentų nuomonė apie universalų gyvybės draudimą (skaičius)	61

PAGRINDINIŲ SAŲVOKŲ IR SUTRUMPINIMŲ ŽODYNĖLIS

Apdraustasis – draudėjo nurodytas ir draudimo sutartyje įvardytas fizinis asmuo, kurio gyvenime nutikus draudimui įvykiui draudimo įmonė turi mokėti draudimo išmoką [35].

BVP – bendrasis vidaus produktas. Tai pertam tikrą laikotarpį sukurtų galutinio vartojimo prekių bei paslaugų pinigine išraiška. BVP apskaičiuoti galima trim metodais: pajamų, gamybos ir išlaidų [35].

Draudėjas – asmuo, kuris sudaro su draudimo įmone draudimo sutartį, moka draudimo įmokas bei gauna teisę gauti draudimo išmoką atsitikus draudimui įvykiui [35].

Draudimo išmoka – pinigų suma, kurią įvykus nustatytam draudimui įvykiui draudikas privalo sumokėti draudėjui ar kitam asmeniui, turinčiam teisę į draudimo išmoką, arba kita draudimo sutartyje nustatyta išmokos mokėjimo forma [35].

Draudimo išsiplėtimas – per ataskaitinį laikotarpį sudarytų draudimo sutarčių bei šalies gyventojų skaičiaus santykis [35].

Draudimo įmoka (premija) – draudimo sutartyje nurodyta pinigų suma, kurią draudimo sutarties numatytomis sąlygomis draudėjas moka draudikui už draudimo apsaugą [35].

Draudimo įmonė (draudikas) – įmonė, vykdanči draudimo ir su draudimu susijusią veiklą bei įsipareigojanti draudėjui draudimo sutartyje ar įstatymų numatytais atvejais mokėti draudimo išmokas [35].

Draudimo laikotarpis – laiko tarpas nuo draudimo apsaugos pradžios iki pabaigos, kuris nebūtinai turi sutapti su draudimo sutarties terminu [35].

Draudimo liudijimas (polisas) – draudiko išduodamas dokumentas, kuris patvirtina draudimo sutarties sudarymą [28].

Draudimo prasiskverbimas – per ataskaitinį laikotarpį pasirašytų įmokų bei šalies bendrojo vidaus produkto santykis [28].

Draudimo rizika – tikėtinas pavojus, kuris gali nutikti draudimo objektui [28].

Draudimo suma – draudimo sutartyje ar draudimo įstatymo numatyta suma, kuria draudžiami turtiniai interesai [28].

Draudimo tankis – pasirašytų draudimo įmokų bruto dalis, kuri tenka vienam gyventojui [28].

Draudimo veikla – ūkinė komercinė veikla, kuria siekiama apsaugoti fizinių bei juridinių asmenų turtinius interesus, įvykus draudimo sutartyje ar draudimo įstatyme numatytiems įvykiams, panaudojus techninius atidėjimus bei rezervus [28].

Draudžiamasis įvykis – draudimo sutartyje arba įstatymo nustatytas atvejis, kuriam įvykus draudėjas, apdraustasis ar naudos gavėjas įgyja teisę gauti draudimo išmoką [35].

Europos Sąjungos valstybė narė – Lietuvos Respublika arba bet kuri kita valstybė, esanti Europos Sąjungos nare [28].

Naudos gavėjas – draudimo sutartyje nurodytas asmuo, kuriam suteikiama teisė į draudimo išmoką po apdraustojo mirties [28].

Draudimo rizika – draudimo objektui gresiantis tikėtinas pavojus [35].

Techniniai atidėjiniai (draudimo įmonės rezervai) – sudaromi fondai iš gautų draudimo įmokų, kurie skirti draudimo priimtiems įsipareigojimams vykdyti [28].

VVP – Vyriausybės vertybiniai popieriai [35].

ĮVADAS

Žmogaus gyvenimas ir jo veikla yra neišvengiamai susiję su įvairiais pavojais ir nelaimėmis, todėl visais laikais didelę reikšmę žmogui turėjo baimės jausmas bei siekimas būti saugiam ir apsaugoti savo artimuosius.

Šiuolaikiniame pasaulyje draudimas užima labai svarbų vaidmenį, suteikdamas rizikos valdymo galimybę tiek kasdienėje veikloje, tiek versle, taip prisidedamas prie ekonominės veiklos gyvavimo. Kitaip tariant, draudimas gali būti traktuojamas kaip visų visuomenės gyvenimo socialinių ir ekonominių sričių apsauga.

Draudimo reikšmė tiek žmogaus, tiek šalies gyvenime tampa vis didesnė ir įvairiapusiškesnė, nes, visų pirma, draudimas ne tik baimės ir netikrumo jausmą pakeičia saugumo ir užtikrintumo jausmu, bet ir daug ką pasako apie šalies išsivystymo lygį.

Draudimo rinka Lietuvoje yra išvystyta, tačiau daugeliui trūksta žinių apie tai, kad gyvybės draudimas gali būti finansinė parama sveikatos sutrikimo ar mirties atvejais arba derinys investavimo ir gyvybės apsaugos. Net pusė šalies gyventojų nežino, jog egzistuoja toks dalykas kaip kaupiamasis gyvybės draudimas.

Lietuvoje draudimo rinkoje visais laikotarpiais dominuoja ne gyvybės draudimas, 2008 metais prasidėjusi ekonominė krizė sulėtino draudimo rinkos vystymosi tempus, tačiau po krizės rinkai atsigavus pastaraisiais metais matomas žymus gyvybės draudimo rinkos augimas.

Gyvybės draudimo paslaugų paklausos augimas rodo, kad vis daugiau žmonių supranta draudimo svarbą, tačiau susiduriama su tokia problema kaip informacijos trūkumas apie šią draudimo šaką. Todėl būtina, kad kiekvienas asmuo, norintis naudotis gyvybės draudimo paslaugomis, gautų visą tam reikiamą informaciją. Be to, matant paskutinių laikotarpių teigiamą gyvybės draudimo rinkos dinamiką būtina išsiaiškinti šios rinkos plėtros galimybes ir veiksnius, įtakančius jos pokyčius.

Darbo aktualumas. Finansinės paslaugos Lietuvoje įgauna vis didesnę reikšmę. Draudimo rinka turi puikias plėtros galimybes, kadangi esama aplinka yra labai palanki plėtrai. Žmonės supranta, kad savo ateitimi turi rūpintis patys, turi apsaugoti savo interesus. Socialinė ir ekonominė gyventojų padėtis draudimo paslaugų paklausą veikia tiesiogiai. Poreikis draustis atsiranda tada, kai fizinis asmuo ar įmonė veikia aplinkoje, kurioje vyrauja didelis avaringumas, nusikalstamumas, stichinių nelaimių tikimybė ar kiti rizikos veiksniai.

Darbo objektas. Lietuvos gyvybės draudimo paslaugų rinka.

Darbo tikslas. Įvertinti Lietuvos gyvybės draudimo rinką bei nustatyti Lietuvos gyvybės draudimo rinkos plėtros perspektyvas, atsižvelgiant į įtaką darančius veiksnius.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti draudimo rinkos sampratą ir jos rūšis.
2. Atlikti atskirų draudimo rūšių lyginamąją analizę.
3. Apibrėžti gyvybės draudimo įmonių vertinimo kriterijus ir rodiklius.
4. Įvertinti gyvybės draudimo rinkos svarbą šalies ekonomikai ir jos plėtros perspektyvas.

Tyrimo metodai. Pirmoje darbo dalyje buvo atlikta mokslinės literatūros analizė, gautos informacijos sisteminimas ir apibendrinimas: nagrinėti moksliniai straipsniai apie gyvybės draudimo sampratą, gyvybės draudimo rinkos vertinimo kriterijus ir rodiklius, atliktas gyvybės draudimo veiklos Lietuvoje teisinio reglamentavimo vertinimas. Antroje darbo dalyje buvo atlikta gyvybės draudimo rinkos plėtros analizė, šios draudimo šakos rūšių lyginamoji analizė bei nagrinėjama draudimo rinkos rodiklių dinamika 2006 – 2012 metais. Trečioje darbo dalyje siekiant sužinoti gyvybės draudimo plėtros perspektyvas bei šios rinkos pokyčius įtakojančius veiksnius buvo atliktas empirinis tyrimas: anketinė apklausa, duomenų lyginimas, sisteminimas ir apibendrinimas.

Tyrimo šaltiniai: Lietuvos ir užsienio moksliniai ir ekonomikos žurnalai (Ekonomika: mokslo darbai, Journal of Financial Intermediation), Lietuvos (Čepinskis, J., Raškinis, D., Kindurys, V., Lezgovko, A.) ir užsienio autorių (Auerbach, A.J., Kotlikoff, L., Fretz, J. Winfield, Harold S. Bender, Paul M. Lederach) moksliniai darbai, vadovėliai bei straipsniai, draudimo veiklą reglamentuojantys teisiniai aktai (Draudimo įstatymas, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva).

Darbo struktūra. baigiamąjį darbą sudaro 73 puslapiai, 3 skyriai, 32 paveikslai ir 7 lentelės.

1. TEORINIAI GYVYBĖS DRAUDIMO ASPEKTAI

1. 1. Draudimo rinkos samprata ir rūšys

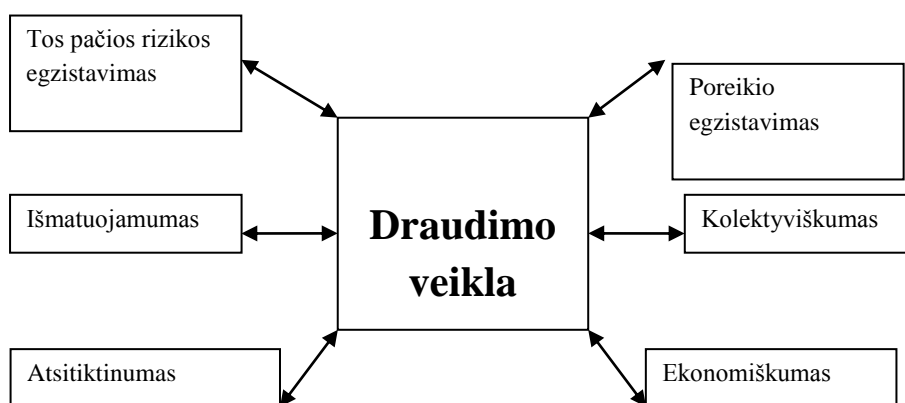
Gyvybės draudimą įvairūs autoriai apibrėžia labai skirtingai ir įvairiai, todėl kalbant apie gyvybės draudimo rinką, jos plėtros galimybes bei problemas, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti ir pateikti draudimo sąvoką, išanalizuoti keleto autorių pateikiamas skirtingas draudimo rūšis.

Draudimo veiklos praktikai ir teoretikai jau ne kartą bandė pateikti draudimo veiklos apibrėžimą, kuris apimtų įvairius draudimo veiklos požymius. Nevienodai buvo traktuojami teisiniai, ekonominiai ir kiti draudimo veiklos elementai, beje, apibrėžimų formulavimą taip pat lėmė skirtingos teorijos, todėl dabar egzistuoja daug skirtingo turinio apibrėžimų ir teorijų [9].

S. Girdzijauskas (2005) draudimą įvardija kaip finansinę ūkinę veiklą, kuri gina piliečių ir ūkio subjektų turtinius interesus, atsitikus draudimo įvykiui. Draudimo veikla, anot jo, yra ekonominė ūkio subjektų veikla, kurią lemia nuolat kylantis saugumo poreikis, o šią veiklą reglamentuoja dvišalė draudėjo ir draudiko sutartis [17].

J. Winfield Fretz ir kt. (1989) draudimą supranta kaip individo ar grupės ekonominę riziką tarp grupės ar daugelio individų, norinčių prisiimti dalį rizikos (platinimo praktika) [16].

A. Vasiliauskas (2003) teigia, kad ekonominę ūkio subjektų veiklą draudimo veikla galima vadinti tuomet, kai ji atitinka tam tikras sąlygas, kurios dar yra vadinamos draudimo veiklos požymiais. Ekonominė veikla draudimo veikla bus tik tuo atveju, jeigu ji pasižymės visais šešiais draudimo veiklos požymiais (žr. 1 pav.). Jeigu tam tikra ekonominė veikla neatitiks bent vieno iš šių požymių, ji jau nebus laikoma draudimo veikla, nebent tik kaip draudimui artima veikla, nors šnekamojoje kalboje ir vartotume „draudimo veiklos“ sąvoką [51].

1 pav. Ekonominė ūkio subjektų veikla

Šaltinis: Vasiliauskas A., *Verslo draudimas. Mokymo priemonė. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla. 2003. 18 p.*

Būsimas poveikio patenkinimas turi remtis kolektyviškumo principu. Draudimo atveju kolektyviškumas yra suprantamas kaip tos pačios rizikos veikiamų ūkio subjektų susibūrimas į tam tikrą grupę (draudimo grupę), jo tikslas – apsisaugoti nuo rizikos padarinių. Šis principas išreiškia savitarpio pagalbos idėją, t. y. draudimo grupės narys, kuris nepatiria įvykių sąlygotų išlaidų, kompensuoja kitam grupės nariui patirtas finansines išlaidas, taip suvokdamas, kad įvykio atveju ir jis pats sulauks draudimo grupės paramos [51].

Draudimo veiklos ekonomiškumas, visų pirma, yra iškiliančių poreikių tenkinimo sistemiškumas. Visų antra, reiškia tai, kad draudimo apsauga nėra teikiama veltui. Draudimo įmoka yra tarytum mokestis už garantiją, kad nelaimės atveju apdraustajam bus suteikta finansinė parama (draudimo išmoka). Draudimo išmoka finansuojama iš įmokų sukaupto kapitalo. Išmokėtų kompensacijų suma turi sutapti su sukauptu kapitalu [51].

Remiantis poreikio teorija, draudimo veiklos tikslas yra poreikio tenkinimas dėl draudiminio įvykio, iškilusio nariui. Todėl galima teigti, kad draudimas skirtas tam tikriems poreikiams tenkinti. Draudiminio įvykio nuostoliai turi būti aiškiai įvertinti ir nustatyti. Reikia pabrėžti tai, kad draudimo įvykis nebūtinai turi būti nelaimingas atsitikimas, kaip liga, gaisras ar vagystė. Tai gali būti ir visai malonus atsitikimas – pavyzdžiui, dukters vestuvės ar tam tikro amžiaus sukaktis. Draudimas neturėtų būti nelaimės ištiktojo praturtėjimo priežastis [51].

Dar vienas draudimo veiklos požymis – atsitiktinumumas. Kai draudiminis įvykis yra atsitiktinis, niekas nežino ir negali žinoti, kada jis atsitiks. Įvykis negali būti priklausomas nuo žmogaus (draudėjo) valios. Tai vienas svarbiausių reikalavimų visose draudimo šakose. Galima teigti, kad draudiminei veiklai svarbiausia yra tikimybė, jog toks įvykis gali įvykti. Savižudybė labai dažnai yra pripažįstama draudiminiu įvykiu, išskyrus atvejus, kai žmogus iš anksto ją suplanuoja, ir naudos gavėjai įgauna teisę į draudimo sutartyje numatytą draudimo išmoką. Svarbiausia tai, kad draudiminio įvykio laikas nebūtų žinomas, o pats faktas nekeltų jokių įtarimų. Beje, kai kurios gyvybės draudimo įmonės draudžia gyvybę su trejų metų savižudybės išlyga [51].

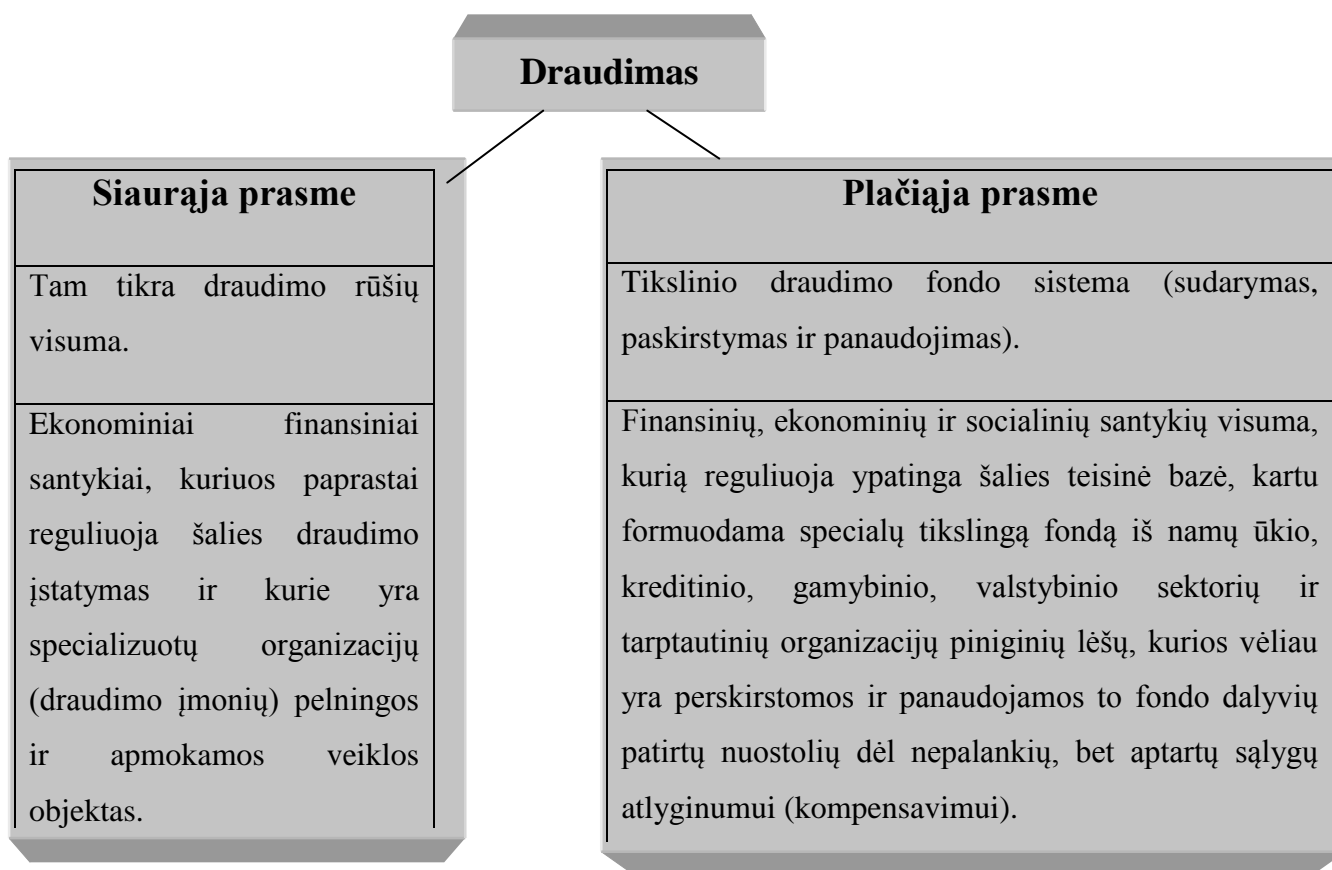
Dar vienas svarbus draudimo veiklos požymis – išmatuojamumas. Draudimo įvykis privalo būti išmatuotas. Visų pirma, išmatuojamumas remiasi statistikos mokslu. Tai – didelio kiekio duomenų apie atsitiktinius įvykius surinkimas, analizavimas, grupavimas bei dėsningumų išvedimas. Reikėjo apdoroti tūkstančius individualių atvejų, kad būtų galima padaryti apibendrinančias išvadas, todėl draudimo veikla tapo galima tada, kai atsirado pirmieji statistiniai draudiminių įvykių vertinimai [51].

Paskutinis, taip pat labai svarbus draudimo veiklos požymis – tos pačios rizikos (pavojaus) egzistavimas. Į draudimo grupę susibūrę ūkio subjektai turi būti veikiami tos pačios rizikos ar pavojaus tam, kad ekonominę ūkio subjektų veiklą galėtume vadinti draudimu [51].

Lietuvos draudikų asociacija pateikia tokį draudimo veiklos apibrėžimą: „Draudimas – tai komercinė veikla, kurios metu draudikas už mokesčių perima kito asmens nuostolių riziką tam, kad asmens interesai ir jo turtas būtų apsaugoti įvykus įvykiui. <...>. Draudikai iš surinktų draudimo įmokų privalo formuoti techninius atidėjinius, t.y. dalį pinigų "užšaldyti" ateičiai – būsimoms išmokoms. Kita surinktų įmokų suma dengia veiklos sąnaudas (administravimo išlaidas) ir, žinoma, pagrindinė dalis tenka išmokoms, įvykus draudžiamajam įvykiui“ [21].

A. Lezgovko (2010) draudimą įvardija kaip procesą, kurio metu fizinio ar juridinio asmens rizika pasidalijama su kitais asmenimis [28].

Čibinskienė A. ir kt. (2005) savo straipsnyje draudimą siūlo nagrinėti siaurąja ir plačiąja prasme, atsižvelgiant į dvireikšmį finansų suvokimą. Autorių manymu, toks požiūris geriausiai atspindi susidariusią draudimo kaip finansinės paslaugos situaciją ir taip siejasi su finansų teorijos pagrindais. Draudimo sąvokos išskaidymas leidžia lengviau suvokti tiriamojo objekto turinį (žr. 2 pav.) [10].

2 pav. **Patikslinta draudimo samprata**

Šaltinis: Čibinskienė A. ir kt., Draudimo paslaugų industrija: formavimas bei plėtra. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2005. 35 p.

Straipsnio „*Draudimo paslaugų industrija: formavimas bei plėtra*“ autoriai (Čibinskienė A. ir kt., 2005) teigia, kad draudimo naudojimas plačiąja prasme šiandieninėmis rinkos ekonomikos ir visuotinos globalizacijos sąlygomis itin svarbus, kadangi įvairių draudimo sferų suderinamumas ir net vienos jų išsiskverbimas į kitą gali sukurti ūkio šalies subjektų ar turtingų interesų apsaugą. Reikia pabrėžti tai, kad keičiantis šalies ekonomikai, taip pat keičiasi ir draudimo sferų tarpusavio sąveikos pobūdis [10].

Tokie skirtingi draudimo veiklos apibrėžimai pateikiami dėl to, kad draudimo veiklai yra būdingi tam tikro momento ypatumai (požymiai), kuriuose glūdi ekonominiai, finansiniai, teisiniai ir kitokie draudimo veiklos aspektai. Atlikus įvairių autorių darbų apie draudimo sąvokos turinį analizę, galima teigti, kad jie dažniausiai krypsta į vieną kokį nors su draudimu susijusį aspektą (draudimas – finansinė garantija, draudimas – atlygio forma, draudimas – rizikos perdavimas). Tačiau draudimo funkcijos pereina iš vienos draudimo sferos į kitą, todėl vienareikšmiškai nusakyti draudimo apibrėžties neįmanoma.

Draudimo veikla yra skirstoma pagal įvairius požymius. Pagal grupę skiriamas paprastas ir sudėtinis, pagal draudimo sutarties galiojimo laiką – trumpalaikis ir ilgalaikis. Labai paplitęs draudimo veiklos skirstymas į šakas – gyvybės ir ne gyvybės draudimas. Tokią klasifikaciją pateikia ir V. Aleknevičienė (2005) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. **Draudimo šakos ir joms priklausančios grupės**

Ne gyvybės draudimas	Gyvybės draudimas
<ol style="list-style-type: none"> 1. Draudimas nuo nelaimingų atsitikimų; 2. Draudimas ligos atveju; 3. Sausumos transporto priemonių draudimas; 4. Geležinkelio transporto priemonių draudimas; 5. Skraidymo aparatų draudimas; 6. Laivų (jūrų ir vidaus vandenų) draudimas; 7. Sausumos transporto priemonių civilinės atsakomybės draudimas; 8. Skraidymo aparatų civilinės atsakomybės draudimas; 9. Laivų (jūrų, ežerų, upių ir kanalų) civilinės atsakomybės draudimas; 10. Bendrosios civilinės atsakomybės draudimas; 11. Turto draudimas nuo gaisro ir gamtinių jėgų; 12. Turto draudimas nuo kitų rizikų; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gyvybės draudimas; 2. Sutuoktuvių ir gimimų draudimas; 3. Gyvybės draudimas su investavimo rizika, tenkančia draudėjui; 4. Tontinos; 5. Pensijų kaupimo veikla.

13. Vežamų krovinių draudimas;	
14. Kredito draudimas;	
15. Laidavimo draudimas;	
16. Finansinių nuostolių draudimas;	
17. Teisinių išlaidų draudimas;	
18. Pagalbos draudimas.	

Šaltinis: Aleknevičienė V., Finansai ir kreditai. Vilnius. Enciklopedija, 2005. 39 p..

Mokslinėje literatūroje draudimo paslaugos yra klasifikuojamos labai įvairiai. V. Kinduryš (2002) išskiria tokius asmens draudimo klasifikacijos kriterijus (pateikti 2 lentelėje):

2 lentelė. Asmens draudimo klasifikacijos kriterijai

Požymiai	Klasifikacija
Pagal rizikos dydį	<ul style="list-style-type: none"> • draudimas iki mirties arba išgyvenimo atvejis, • draudimas nedarbingumo arba neįgalumo atveju, • medicininių išlaidų draudimas.
Pagal asmens draudimo rūšį	<ul style="list-style-type: none"> • gyvybės draudimas, • draudimas nuo nelaimingų atsitikimų.
Pagal asmenų skaičių, nurodytą sutartyje	<ul style="list-style-type: none"> • individualus draudimas (draudėjas – vienas fizinis asmuo), • kolektyvinis draudimas (draudėjai – fizinių asmenų grupė).
Pagal draudiminės apsaugos trukmę	<ul style="list-style-type: none"> • trumpalaikis (mažiau nei metai), • vidutinis (1-5 metai); • ilgalaikis (10-15 metų).
Pagal draudimo apsaugos išmokėjimo formą	<ul style="list-style-type: none"> • vienkartinė draudimo išmokos suma, • draudimo sumos išmokėjimas rentos forma.
Pagal draudimo įmokų mokėjimo formą	<ul style="list-style-type: none"> • draudimas su vienkartinėmis premijomis (įmokos) mokėjimu, • draudimas su kas mėnesiniu premijos (įmokos) mokėjimu, • draudimas su ketvirtiniu premijos (įmokos) mokėjimu, • draudimas su kasmetiniu premijos (įmokos) mokėjimu

Sudaryta darbo autorės

Kalbant apie gyvybės draudimą, dažnai akcentuojamas šiuolaikiškumas, nes keičiasi ne tik gyvybės draudimo samprata, bet ir jos struktūra bei bruožai. Remiantis nagrinėta mokslinė literatūra (V. Kinduryš, J. Čepinskis ir kt.), pateikiamos skirtingų autorių gyvybės draudimo sampratos (žr. 3 lentelę):

3 lentelė. Gyvybės draudimo samprata

Gyvybės draudimo samprata	Autorius
Gyvybės draudimas apibrėžiamas kaip turtinių interesų, susijusių su fizinio asmens gyvybe ir kapitalo kaupimu, draudimas, kai dėl draudiminių įvykių yra mokamos periodinės ar vienkartinės draudimo išmokos.	Lietuvos Respublikos Draudimo įstatymas (2003) [35]
Gyvybės draudimas suprantamas kaip specifinė draudimo veikla, įprasminanti draudėjo ir apdraustojo tarpusavio socialinius ekonominius ir teisinius santykius. Veiklą reglamentuoja ilgalaikė sutartis, kai draudėjas moka nustatyto dydžio įmoką, o draudikas garantuoja apsaugą, įvykus sutartyje numatytam draudiminiam įvykiui, išmokėdamas draudimo išmoką.	V. Kindurys (2001) [24]
Gyvybės draudimo paskirtis – užtikrinti finansinį stabilumą, draudimo įmonė draudiminio įvykio atveju kompensuoja draudėjo nuostolius ir kitas su draudiminiu įvykiu susijusias draudėjo išlaidas.	J. Čepinskis ir kt. (1999) [9]
Gyvybės draudimas – gautina tam tikrų išmokų mokėjimo suma asmens mirties atveju našliui, giminaičiui ar draugui.	J. Winfield Fretz ir kt. (1989) [16]
Gyvybės draudimas – tai metodas, pagal kurį didelės individų grupės suvienodina finansinių nuostolių našta dėl lėšų paskirstymo mirusiojo (-osios) gavėjams.	Sgiveta Singh (2012) [49]
Gyvybės draudimas – labai svarbi socialinė gerovė.	Joly Yann ir kt.(2013) [23]
Žmonių supratimas dėl darbingumo praradimo ar mirties skatina apsidrausti nuo tokių įvykių. Todėl gyvybės draudimas mažina neigiamus padarinius.	A. J. Auerbachas (1991) [5]

Sudaryta darbo autorės

ES direktyvoje Nr. 79/267/EWG gyvybės draudimo šakai yra priskirtos šios draudimo rūšys:

1. draudimas mirties atveju,
2. draudimas, sulaukus tam tikro amžiaus,
3. mišrusis gyvybės draudimas,
4. gyvybės draudimas su daliniu draudimo įmokų grąžinimu;
5. sutuoktvių bei gimimų draudimas,
6. pensijų ir kitas gyvybės draudimas [28].

Toks gyvybės draudimo skirstymas apima visas galimas draudimo grupes bei rūšis.

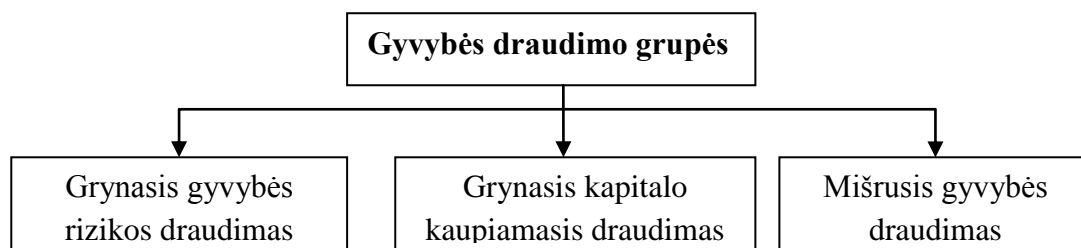
A. Lezgovko ir P. Lastauskas (2008) straipsnyje „Šiuolaikinė draudimo rinka ES šalyse ir Lietuvoje: analizė ir perspektyvos“ tvirtina, kad gyvybės draudimas labai dažnai suprantamas kaip investicinis kaupiamasis gyvybės draudimas, kuris garantuoja piniginę išmoką, mirus draudėjui arba apdraustajam [29].

Draudimo įmokų (išmokų) skaičius, dydis ir mokėjimo terminai yra numatomi draudimo sutartyje. Joje taip pat gali būti numatyta daugkartinė ar vienkartinė draudimo įmoka.

Reikia išanalizuoti, kodėl atsiranda paklausa tokiai paslaugai. Pabrėžtina tai, kad vartotojas nežino, kaip ilgai jis gyvens, kokio amžiaus sulaukęs mirs, kaip ilgai galės naudotis savo protu ir fizine galia, kad uždirbtų pajamų. Taip pat nežino ir to, kokią investicinę grąžą gaus iš investuojamo turto. P. Chen ir kt. (2005) teigia, kad gyvybės draudimas gali būti finansinė apsauga netikėtu mirties atveju artimiesiems [7].

Netikėtos mirties atveju artimieji, netekę šeimos maitintojo, patiria staigų finansinį smūgį – praranda gyvenimo kokybę. M. F. Grace'as ir Y. Linas (2007) teigia, kad moterys, kurių vyrai miršta netikėtai, labai dažnai atsiduria skurde [44]. Tai rodo, kad gyvybės netekimo pasekmės to žmogaus artimiesiems yra labai reikšmingos. Situacijos įvertinimas ir supratimas skatina apsidrausti nuo tokių įvykių.

Plėtojantis draudimo veiklai, draudimo paslauga tapo kompleksiškesnė, aprėpianti daugiau procesų, todėl šiuolaikinė gyvybės draudimo sutartis apima ne tik draudimo rizikos elementą, bet ir investavimo bei lėšų kaupimo paslaugą. Čepinskis J. ir kt. (1999) skiria gyvybės draudimą į tam tikras grupes, priklausomai nuo to, ar jo metu atliekama rizikos veikla, kapitalo kaupimo bei atpalaidavimo veikla, ar šios dvi veiklos kartu (žr. 3 pav.) [9].

3 pav. Gyvybės draudimo grupės

Sudaryta darbo autorės

Šis gyvybės draudimo šakos skirstymas apima visas gyvybės draudimo grupes. Autoriai gana plačiai ir išsamiai aprašo šias grupes, tačiau nepateikia pačios gyvybės draudimo šakos sąvokos.

A. Lezgovko grynąjį gyvybės rizikos draudimą įvardija kaip draudimo paslaugą, kai tam tikram laikotarpiui apdraudžiama tik žmogaus gyvybė. Įmokėtos įmokos nebus grąžintos, kadangi šis draudimas nėra kaupiamasis, draudimo išmoka mokama tik draudėjui netekus gyvybės. Ši draudimo paslauga nuo kitų skiriasi tuo, kad valstybei sumokėtas gyventojų pajamų mokestis (toliau GPM) nebus grąžintas, o laimingai sulaukus sutarties pabaigos, nebus išmokama jokia draudimo išmoka [28].

Pasirašydamas gyvybės rizikos draudimo sutartį, draudėjas įsipareigoja mokėti tam tikro dydžio draudimo įmoką, o draudikas įsipareigoja draudiminio įvykio (mirties) atveju išmokėti tam tikro dydžio draudimo išmoką. Taip draudimo įmonė perima draudėjo mirties riziką (kapitalo veikla nėra atliekama). Tokios sutartys sudaro tik labai mažą visų gyvybės draudimo sutarčių dalį [9].

Pabrėžtina tai, kad sudarytose gyvybės rizikos draudimo sutartyse gali būti numatyta išlyga tam tikro laikotarpio metu pakeisti turimą gyvybės rizikos draudimo sutartį į mišriąją gyvybės draudimo sutartį su tokia pačia draudimo suma ir didesne draudimo įmoka.

Ne gyvybės draudimo grupėse yra įvertinami ir kompensuojami draudiminio įvykio metu patirti draudėjo nuostoliai, tačiau nuostolio dėl artimo žmogaus mirties įvertinti neįmanoma: žmogaus gyvybė – tai turtas, kurio negalima nupirkti ir parduoti [9].

Nuo įvairių ne gyvybės draudimo grupių gyvybės rizikos draudimas skiriasi dar ir tuo, kad draudžiant gyvybę yra taikomi draudėjų amžiaus apribojimai. Didėjant asmens amžiui, didėja įvykio tikimybė, o taip pat – ir įmokos suma. Įmokai išaugus, praktiškai nebelieka norinčių drausti savo gyvybę. Dažniausiai minėtoji amžiaus riba neviršija 85 metų [16].

Kaupiamasis draudimas – tai draudimas, pagal kurį draudikas mainais už įmokėtas draudimo įmokas įsipareigoja išmokėti apdraustajam rentą arba kapitalą, jei šis išgyvena iki sutartyje nurodyto termino pabaigos.

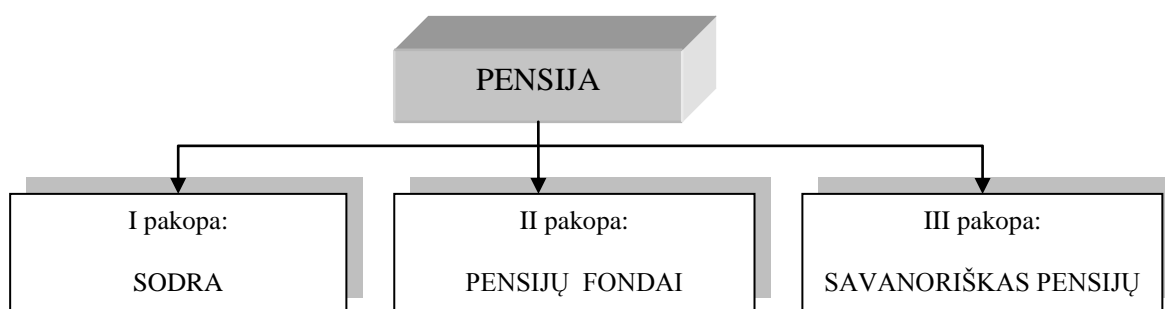
A. Lezgovko (2010) kaupiamąjį gyvybės draudimą įvardija kaip tradicinį gyvybės draudimą, kai periodiškai mokant įmokas sutaupoma tam tikra pinigų suma, ir nuo tos sumos kaupiasi garantuotos palūkanos apdraustajam ar jo artimųjų ateičiai. Tai patikimas būdas kaupti lėšas. Pasirašant sutartį, nustatomos fiksuotos palūkanos, pasibaigus nustatytam laikotarpiui, išmokama sutarta pinigų suma. Investavimo rizika šiuo atveju priskiriama draudimo bendrovei [28].

Draudėjas, numatydamas ateities įvykį, susijusį su didelėmis išlaidomis, su draudimo įmone gali sudaryti kapitalo kaupiamąjį draudimo sutartį. Taip draudėjas sutaupys pakankamo dydžio kapitalą, kuriuo galės apmokėti būsimas išlaidas. Toks ateities įvykis galėtų būti vaikų studijos universitete, kelionės, vestuvės ir kt. [9, 28].

Kaupiamasis draudimas, kaip minėta, gali būti papildytas pensijų draudimu. Tai – bene didžiausią reikšmę turinti gyvybės draudimo rūšis.

A. Lezgovko (2010) pensijų draudimą apibūdina kaip specialų individualaus rezervo sudarymą, išmokant išmokas iš jo kapitalo arba rentos formos, kai išeinama į pensiją, visiško ar dalinio invalidumo ar mirties atveju, todėl pensijų draudimas dažnai vadinamas gyvybės rentos sutartimi. Tačiau pensijų draudimas negali pakeisti privalomojo socialinio draudimo, jis jį gali tik papildyti [28].

Pensijų draudimas organizuojamas trimis sudėtinėmis dalimis, kurios vadinamos pakopomis (žr. 4 pav.).

4 pav. Lietuvos pensijų sistemos struktūra

Šaltinis: Lezgovko A., *Draudimo ekonomikos pagrindai. Klaidėda, Klaidėpos universiteto leidykla. 2010, 161 p.*

I-oji pakopa – tai einamosiomis įmokomis ir (arba) mokesčiais finansuojamos pensijos („Sodra“). Dalyvavimas šioje pakopoje užtikrina maždaug 25-40 % buvusių pajamų.

II-oji pakopa – privalomojo kaupiamojo pensijų draudimo pensijos. Į pensijų fondus nukreipiama dalis įmokų iš socialinio draudimo. Išmokos galimos tik sulaukus pensinio amžiaus. Išimtis – tapusiems neįgaliais arba tam tikrų profesijų asmenims, kurie negali dirbti iki sulaukus pensinio amžiaus. Dalyvavimas šioje pakopoje sudaro sąlygas padidinti pensiją maždaug 25 %.

III-oji pakopa – savanoriško kaupimo pensijos. Kaupimas vykdomas per tuos pačius pensijų fondus, kurie vykdo privalomąjį kaupimą, per atskirus pensijų fondus ar draudimo įmones. Dalyvauti gali visi, net ir tie, kurie nemoka mokesčių „Sodrai“. Dalyvavimas šioje pakopoje sudaro sąlygas padidinti pensiją iki 70 % buvusių pajamų lygio [28].

Sudarius III-osios pakopos sutartį, draudėjas tam tikrą laikotarpį moka nustatyto dydžio draudimo įmoką, o pasibaigus sutartyje nurodytam laiko terminui, gauna numatyto dydžio draudimo kompensaciją. Ją sudaro draudėjo sumokėtos įmokos ir priskaičiuotos sukaupto kapitalo palūkanos [26].

Pensijų sistemoje individas turi pasikliauti pats savimi. Jo darbo sėkmė reiškia gerą darbo užmokestį ir gerą pensiją. Žmogus neturėtų žvalgytis į valstybę, o rūpintis senatve pats, kadangi ši sistema solidarumo neskatina [18].

Rentos sutartis – tai klasikinė grynoji kapitalo kaupiamoji sutartis, kurioje yra numatyta draudimo išmokų mokėjimo pradžia, pabaiga bei draudimo išmokų dydis. Dažnai tokios sutartys būna ilgalaikės, o jų trukmė – dešimt ir daugiau metų. Neretai pasitaiko, kad draudėjas miršta, nesulaukęs draudimo sutartyje nustatyto draudimo išmokos termino. Tokiu atveju draudimo kompensacija išmokama draudimo sutartyje nurodytiems naudos gavėjams. Jei atsitinka taip, kad tokių nėra nurodyta, išmoka atitenka teisėtiems draudėjo turto paveldėtojams [28].

Patys draudėjai gali pasirinkti norimas draudimo išmokų sąlygas, pagal jas yra skaičiuojamas draudimo įmokų dydis ir mokėjimo dažnis. Tai lemia didelę pensijų draudimo sutarčių įvairovę. Pabrėžtina tai, kad draudimo sutartyje gali būti numatytas ne vienas, o du draudėjai. Kai sueina sutartyje numatytas draudimo išmokos terminas, abiem draudėjams išmokama draudimo suma. Tačiau jei nutinka taip, kad vienas draudėjas miršta, nesulaukęs nurodyto termino pabaigos, draudimo suma išmokama išgyvenusiam draudėjui [8].

Mišrusis gyvybės draudimas – tai gyvybės draudimo ir mirties draudimo atvejų kombinacija. Tai bene dažniausiai praktikoje sutinkama draudimo rūšis, kuri apima rizikos perdavimą bei kapitalo kaupimą. Viena iš populiariausių mišriojo gyvybės draudimo sutarčių yra klasikinė. Tokia sutartimi draudėjas įsipareigoja mokėti tam tikro dydžio įmoką, o draudimo įmonė – sutartyje numatytu laiku išmokėti nustatyto dydžio draudimo išmoką [28].

Mišrusis gyvybės draudimas nuo kitų skiriasi tuo, kad užtikrina tiek paties draudėjo, tiek draudėjo šeimos narių aprūpinimą finansinėmis lėšomis, mirus draudėjui. Tam tikro amžiaus sulaukimas ir pensijų draudimas taip pat gali būti priskiriami mišriajam gyvybės draudimui [28].

Apžvelgus mokslinę literatūrą bei teisės aktus, matyti, kad gyvybės draudimas turi labai daug funkcijų, bet pagrindinės iš jų – taupymas, kaupimas bei draudiminė apsauga.

Gyvybės draudimo paskirtis – apsaugoti bei užtikrinti būsimas pajamas: apsidrausti ligos, neįgalumo, bedarbystės, nelaimingų atsitikimų bei mirties atvejais.

Apibendrinant, galima teigti, kad tiek paties draudimo, tiek gyvybės draudimo sąvokas skirtingų teorijų autoriai pateikia gana retai ir įvairiai, todėl sunku nustatyti, kuris draudimo ar gyvybės draudimo apibrėžimas yra tikslesnis ir išsamesnis. Daugelio autorių darbuose atsispindinti darbo autorei priimtinausia draudimo samprata yra: gyvybės draudimas – tai turtinių interesų, susijusių su fizinio asmens gyvybe ir kapitalo kaupimu, draudimas, kai dėl draudiminių įvykių yra mokamos periodinės ar vienkartinės draudimo išmokos.

1.2. Gyvybės draudimo rinkos vertinimo kriterijai ir rodikliai

Didėjant gyventojų pasitikėjimui privačiomis draudimo įmonėmis bei augant gyvybės draudimo rinkai, vis svarbesnė tampa informacija apie gyvybės draudimo veiklą, plėtrą bei pačias

gyvybės draudimo įmones. Daug dėmesio skiriama įmonių darbo analizei ir įvertinimui, tai atskleidžia įmonės įvaizdį, gyvybės draudimo bei šakos įmonių veiklą, leidžia įvertinti keletą metų veiklos rezultatus bei pokyčius, gyvybės draudimo įmonių finansinę situaciją ir vietą rinkoje. Gyvybės draudimo rinka vertinama remiantis tiesioginiais ir netiesioginiais draudimo rodikliais.

J. Norkūnienė ir R. Stašys (2003) netiesioginiams draudimo rinkos rodikliams priskiria tokius aspektus:

1. Draudimo tankis – tai dydis, kuris rodo draudimo rinkos potencialą; pasirašytų draudimo įmokų dalis, atitenkanti vienam šalies gyventojui.
2. Draudimo prasiskverbimas – rodiklis, atskleidžiantis draudimo verslo vietą bei reikšmę šalies ūkio struktūroje.
3. Draudimo išsiplėtimu vadinamas rodiklis, kuris padeda įvertinti šalies draudimo rinkos plėtrą. Tai – sudarytų sutarčių ir gyventojų skaičiaus santykis.
4. Aktyvaus perdraudimo kvota – prisiimtų perdraudimo įmokų bei pasirašytų tiesioginių įmokų santykis.
5. Pasyvaus perdraudimo kvota – perduotų ar perdraudimo įmonių pasirašytų tiesioginių draudimo bruto įmokų santykis [47].

A. Vasiliauskas (2003) teigia, kad vertinant draudimo rinkos situaciją, dažniausiai naudojami du rodikliai – draudimo tankis ir draudimo prasiskverbimas. Jie nurodo surinktų draudimo įmokų dydžius, bendrąją šalies nacionalinį produktą bei rinkos dydį, kuris paprastai priklauso nuo gyventojų skaičiaus. Draudimo tankis – tai dydis, kuris apibūdinamas kaip surinktų draudimo įmokų dalis, tenkanti vienam šalies gyventojui. Draudimo prasiskverbimu vadinamas rodiklis, kuris išreiškia per metus surinktų draudimo įmokų santykį su bendroju šalies produktu. A. Vasiliauskas (2003) nurodo, kad draudimo tankio ir prasiskverbimo rodikliai atskleidžia realią šalies situaciją [51].

Draudimo tankis = Per metus šalyje surinktos gyvybės draudimo įmokos/Gyventojų skaičius.

Draudimo prasiskverbimas = Per metus šalyje surinktos gyvybės draudimo įmokos/Šalies bendrasis vidaus produktas [29].

Savo straipsnyje A. Lezgovko ir P. Lastauskas (2008), be draudimo prasiskverbimo ir tankio, svarbiais draudimo rinkos matmenimis laiko draudimo įmonių absoliučios ir santykinės rinkos dalis, išsiplėtimą, pasirašytas tiesioginio ar netiesioginio draudimo įmokas bei draudimo techninę informaciją pagal atskiras draudimo šakos grupes [29].

Autorių nuomone, skirtingose šalyse draudimo tankis vertinamas skirtingai. Viena iš pagrindinių to priežasčių – šalių išsivystymo ir gyvenimo lygio skirtumai [29].

Draudimo išsiplėtimas rodo, kiek draudimo sutarčių vidutiniškai tenka vienam gyventojui ar kiek vienas gyventojas yra apdraustas. Teoriškai tai turėtų atspindėti draudimo išsivystymo lygį, bet kyla klausimas, ar sutartys iš viso gali atspindėti draudimo rinką. Todėl prieš pasirenkant šį rodiklį analizei, reikia gerai išmanyti šalies ypatumus [29].

Draudimo išsiplėtimas = Per metus šalyje sudarytos gyvybės draudimo sutartys/Gyventojų skaičius.

Draudimo prasiskverbimo rodiklis parodo per ataskaitinį laikotarpį pasirašytų draudimo įmokų ir BVP (bendrojo vidaus produkto) santykį. Šis rodiklis paprastai padeda palyginti draudimo veiklos svarbą šalies ekonomikoje bei stebėti draudimo sektoriaus plėtrą, tačiau draudimo prasiskverbimas neparodo draudimo įtakos BVP pokyčiams.

Rinkos ypatumai tiriami ir kitais atžvilgiais, ne tik draudimo prasiskverbimu, tankiu ar išsiplėtimu. Dar vienas svarbus rinkos struktūros rodiklis yra koncentracija. Draudikai stengiasi didinti pasirašytų sutarčių skaičių, tokia tendencija išlieka jau keletą metų, todėl galima teigti, kad rinka yra pakankamai koncentruota [29].

M. Baranauskas ir V. Kinduryš (2003) taip pat kalba apie draudimo paslaugų koncentracijos svarbą. Pasak šių autorių, tai vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių rinkos konkurenciją bei pavienių rinkos subjektų įtaką visai rinkai. Jų manymu, vienas iš geriausiai koncentraciją apibūdinančių rodiklių yra Herfindahl-Hirschman indeksas (HHI), kuris lygus visų rinkos dalyvių kvadratų sumai (procentais).

M. Baranauskas ir V. Kinduryš (2003) teigia, kad didelė koncentracija būdinga santykinai mažoms rinkoms. Jeigu konkurencingumas yra mažas, tai mažoms įmonėms patekti į rinką yra sunkiau, kadangi vartotojai yra linkę pasitikėti tik gerai žinomomis draudimo įmonėmis.

Apskaičiuojant rodiklius, atsižvelgiama į rinkos dydį, sudarytų draudimo sutarčių skaičių bei šalies BVP. Šie rodikliai leidžia palyginti kelių šalių draudimo rinkos plėtros galimybes.

Gyvybės draudimo rinkos rodiklius galima įvertinti remiantis finansinių ataskaitų rodikliais. Finansinių ataskaitų rodiklių yra labai daug, todėl juos galima sugrupuoti į tris dideles grupes. Tai horizontalioji, vertikalioji bei santykinė analizė [45].

Horizontaliąja analize vadinamas dviejų ar daugiau metų finansinių ataskaitų duomenų palyginimas. Ši analizė padeda nustatyti atitinkamą rodiklių dinamiką, ji apskaičiuojama absoliučiais dydžiais ir procentais, t. y. nustatomi tam tikri nukrypimai nuo rodiklių. Didžiausias šios analizės trūkumas yra tai, kad ji neparodo priežasčių, dėl kurių įvyko rodiklių pakitimai. Tai atlieka kitos analizės rūšys. Paprastai ši analizė naudojama tiriant balanso, pelno ir nuostolių bei kitų finansinių ataskaitų duomenis [45].

Vertikaliosios analizės esmė yra tokia, kad atitinkamas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendroju baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis paverčiamas bazinio dydžio

procentais. Kiekvienas dalinis rodiklis sudaro tam tikrą bazinio rodiklio procentą. Atlikus keletą metų analizę, nustatoma ne tik tai, kaip keitėsi daliniai rodikliai, bet ir kokios yra tų pasikeitimų priežastys. Praktikoje ši analizė dar vadinama tam tikrų rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimu [45].

Santykinė analizė, arba koeficientų analizė, nustato atitinkamų finansinės ataskaitos rodiklių tarpusavio ryšį. Santykinės analizės rezultatai išreiškiami suma, procentais arba santykiu (koeficientu). Jos metu analizuojami įmonės rodikliai, kurie gali padėti priimti perspektyvinius sprendimus, numatyti įmonės veiklos strategiją.

Dėl didelės finansinės būklės rodiklių gausos kai kurie autoriai (Mackevičius 2006, Lazauskas 2005) siūlo klasifikuoti juos į tam tikras grupes. Pabrėžtina tai, kad bendros rodiklių klasifikacijos į grupes nėra.

J. Mackevičius (2006), išnagrinėjęs žymių autorių darbus finansinės analizės klausimais, pateikia finansinės būklės rodiklių grupes, kaip parodyta 4 lentelėje.

4 lentelė. **Finansinių santykinų rodiklių grupavimas**

Autoriai	Rodiklių grupės	Rodiklių skaičius	
		Grupėje	Iš viso
Bagdžiūnienė V. (2005)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Apyvartumo 2. Mokumo ir stabilumo 3. Pelningumo 	7 5 6	18
Įmonių finansinė analizė. Rodiklių apskaičiavimo metodika (NVPB, 2001)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Likvidumo 2. Pelningumo 3. Finansų struktūros 4. Turto panaudojimo efektyvumo 5. Rinkos vertės 	5 4 5 5 10	29
Juozaitytė L. (2000)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pelningumo ir sąnaudų lygio 2. Trumpalaikio mokumo 3. Bendrojo mokumo 	14 3 3	20
Lazauskas J. (2005)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pelningumo (rentabilumo) 2. Finansinio statuso 3. Finansų valdymo 4. Išteklių valdymo 	6 6 6 5	23
Black G. (2004)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pelningumo 2. Efektyvumo 3. Likvidumo 4. Ilgalaičių skolų 5. Investicijų 	4 4 2 2 4	16

Bernstein L. A. (1978)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Likvidumo 2. Kapitalo struktūros ir ilgalaikio mokumo 3. Investicijų gražos 4. Veiklos 5. Pardavimo pajamų ir turto santykio 6. Rinkos vertinimo 	<p>4</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>4</p> <p>6</p> <p>4</p>	23
Mackevičius J. (1994)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mokumas (likvidumas) 2. Įsiskolinimas 3. Pelningumas (rentabilumas) 4. Vertybinių popierių ir kapitalo rinkos vertė 5. Veiklos efektyvumas. 	<p>2</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>7</p> <p>4</p>	23
Warren C. S., Fress P. E. (1992)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mokumo 2. Pelningumo 	<p>9</p> <p>8</p>	17

Šaltinis: Mackevičius J., 2006, Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas.

Ekonomika: mokslo darbai. Vilnius: VU leidykla, t. 75, 20-33.

Reikia pabrėžti, kad beveik visi autoriai nagrinėdami išskiria mokumo bei pelningumo (rentabilumo) rodiklius, kuriems nagrinėti skiria daugiausiai dėmesio. Paradoksalu, kad kai kurios grupės įvardijamos įvairiai, bet tikėtina, kad kalbama apie tuos pačius dalykus, pavyzdžiui, mokumo, ilgalaikių skolų ir ilgalaikio mokumo.

Svarbu tai, kad lietuvių autorių darbuose tas pats rodiklis iš užsienio kalbų į lietuvių kalbą gali būti verčiamas įvairiai, todėl ir interpretuojamas skirtingai. Taip pat užsienio autoriai pateikia rodiklių apskaičiavimo metodiką, remdamiesi savo šalies finansinėmis ataskaitomis, todėl finansinių ataskaitų rodikliai skiriasi savo pavadinimu bei turiniu. Tai dar viena priežastis, kodėl sunku įsigilinti į kai kurių rodiklių apskaičiavimo metodiką.

J. Mackevičius (2006) teigia, kad užsienio autorių finansinių rodiklių klasifikavimas į grupes, rodiklių įvardijimas bei jų apskaičiavimo metodika daro ir darys įtaką lietuvių autoriams.

Rodiklių klasifikavimas į grupes palengvina jų nagrinėjimą. Blogiausia yra tai, kad tie patys rodikliai įvairių autorių darbuose pateikiami skirtingose rodiklių grupėse, taip pat vartojamos skirtingos sąvokos tam pačiam rodikliui apibūdinti. Dėl to dar sunkiau suvokti finansinės būklės rodiklių esmę bei jų apskaičiavimo metodiką [46].

Siekdamas patenkinti bendruosius informacijos vartotojų poreikius, J. Mackevičius (2006) siūlo visus finansinius santykinus rodiklius suskirstyti į tris grupes: įmonių finansinės būklės, veiklos rezultatų bei pinigų srautų. Lietuvoje J. Mackevičius daugiausia analizavo finansinių ataskaitų rodiklius [46].

Grynasis pelningumas parodo draudimo įmonės veiklos efektyvumą. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo geriau draudimo įmonė vykdo visų įmonės sąnaudų kontrolę. Grynasis pelningumas apskaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pasirašytų gyvybės draudimo įmokų santykis. Atliekant draudimo įmonių veiklos rezultatų analizę, žema šio rodiklio reikšmė gali parodyti įmonių pajamų didinimą žemų kainų sąskaita, t. y. kainų konkurenciją [54].

Apibendrinant, galima teigti, kad analizuojant draudimo rinką būtina apskaičiuoti draudimo tankį, prasiskverbimą bei išsiplėtimą, kadangi dėl skirtingų šalių įtakos nebuvimo juos lengva lyginti su kitų šalių rodikliais, tačiau rodikliai tik palygina šalių draudimo rinkų išsivystymo lygius, bet nenusako draudimo rinkos tendencijų. Todėl analizuojant Lietuvos draudimo rinką taip pat reikia įvertinti absoliučius draudimo rinkos dydžius (pasirašytas draudimo įmokas ir išmokas, sudarytų sutarčių ir rinkos dalyvių skaičiaus dinamiką), draudimo rinkos koncentraciją bei pagrindinius draudimo įmonių finansinius rodiklius.

Galima daryti išvadą, kad pelningumo rodikliai parodo draudimo įmonės veiklos efektyvumą, tačiau šių rodiklių reikšmėms didelę įtaką daro įvairios ekonominės sąlygos bei ekonominiai veiksniai, todėl ekonomikai augant, šie rodikliai gerėja, o jai smunkant – prastėja.

Remiantis dažniausiai autorių darbuose aprašomais netiesioginiais gyvybės draudimo rinkos rodikliais, bus analizuojama ir vertinama Lietuvos gyvybės draudimo rinka bei jos plėtros galimybės, o remiantis tiesioginiais rodikliais – tiriama draudimo įmonių veikla.

1.3. Gyvybės draudimo veiklos Lietuvoje teisinio reglamentavimo vertinimas

Pagrindinis teisės normų šaltinis, reguliuojantis visuomeninius draudimo santykius, yra Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas. Draudimo veikla – labai plati visuomeninių santykių sritis, todėl jai reikėjo specialaus teisinio reglamentavimo. Priimtas draudimo veiklą reglamentuojantis teisės aktas – Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas (toliau Draudimo įstatymas), Valstybės žinios, 2003-10-08, Nr. 94-4246.

Įstatymo tikslas – reglamentuoti draudimo tarpininkavimo ir draudimo veiklą, siekiant, kad draudimo sistema būtų efektyvi, patikima, stabili ir saugi [35].

Kuriant bendrą draudimo teisinių santykių sistemą, svarbūs įstatymo lydimoji draudimo teisės aktai. Tokiais aktais laikomi Vyriausybės, Draudimo priežiūros komisijos nutarimai, reglamentuojantys draudimo teisės santykius. Įstatymo lydimoji teisės aktai sukonkretina ir detalizuoja atitinkamų įstatymų nuostatas, patvirtina jų įgyvendinimo tvarką bei procedūras, numato būtinas materialines, organizacines, finansines prielaidas ir sąlygas šiems įstatymams įgyvendinti [28].

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą (toliau ES), Europos Parlamentas ir Taryba, siekdami suvienodinti gyvybės draudimo reglamentavimą tarp valstybių narių, 2002 m. lapkričio 5 d. išleido direktyvą 2002/83/EB dėl gyvybės draudimo (toliau Direktyva).

Remiantis Draudimo įstatymu (2003) 7 st. 1 p., draudimo šakos yra skiriamos į dvi grupes: gyvybės ir ne gyvybės draudimą. 2 p. nurodyta, kad gyvybės draudimo šakai priskiriamos tokios grupės:

- 1) gyvybės draudimas, kiek nenumatyta šios dalies 2–5 punktuose;
- 2) gimimų ir sutuoktuvių draudimas;
- 3) gyvybės draudimas, susijęs su investiciniais fondais (kai investavimo rizika tenka draudėjui);
- 4) tontinos – tai specialios rūšies gyvybės draudimas su bendru draudimo fondu. Pagal šią sistemą, visą sukauptą sumą gauna paskutinis gyvas draudimo fondo dalyvis [52].
- 5) pensijų kaupimo veikla.

Direktyvoje išskiriamos tokios draudimo rūšys:

a) gyvybės draudimas, t. y. draudimo grupė, kurią sudaro visų pirma draudimas tik išgyvenimo iki nustatyto amžiaus atveju, draudimas išgyvenimo iki nustatyto amžiaus arba ankstesnės mirties atveju, draudimas tik mirties atveju, gyvybės draudimas su įmokų grąžinimu, gimimų draudimas, sutuoktuvinis draudimas;

b) anuitetai – numatytos periodinės draudimo išmokos, pradedamos mokėti sulaukus nustatyto amžiaus, įsigaliojus draudimo sutarčiai arba įvykus kitam numatytam įvykiui. Anuiteto mokėjimo terminas priklauso nuo asmens ar kelių asmenų, gaunančių anuitetą, gyvenimo trukmės [27].

c) papildomam draudimui, kuriuo draudžia gyvybės draudimo įmonės, t. y., draudimui nuo atsitikimų, įskaitant darbingumo netekimą, draudimą mirties dėl nelaimingo atsitikimo atveju, taip pat – draudimą neįgalumo dėl nelaimingo atsitikimo arba ligos atveju, kai visos šios draudimo rūšys yra papildomos prie gyvybės draudimo [14].

Apibendrinant galima teigti, kad Draudimo įstatyme ir Direktyvoje reglamentuojamos tos pačios draudimo rūšys, tačiau įstatymas papildomai pateikia gimimų ir sutuoktuvių draudimo rūšį bei tontinas. Klasifikavimas pagal draudimo grupes privalomas tam, kad būtų galima apibrėžti veiklą, kuriai vykdyti reikalingas privalomas leidimas.

Anksčiau Lietuvoje ta pati draudimo įmonė galėjo vykdyti tiek gyvybės, tiek ne gyvybės šakų draudimą, bet naujas Draudimo įstatymas nustatė, kad draudimo įmonė, kuri vykdo gyvybės draudimą, negali vykdyti ne gyvybės draudimo ir atvirkščiai. Išskyrus nustatytas išimtis bei atvejus, kai kitos Europos Sąjungos valstybės narės teisės aktai suteikia teisę kitos Europos Sąjungos valstybės narės draudimo įmonei vykdyti ir gyvybės, ir ne gyvybės draudimo veiklą [35].

Direktyvoje, kaip ir įstatyme, siūloma atskirti gyvybės ir ne gyvybės draudimų veiklas, kad nebūtų pakenkta gyvybės ir ne gyvybės draudėjų interesams ir kad gyvybės draudėjai turėtų naudotis iš gyvybės draudimo veiklos pelno. Taip pat tam, kad minimalūs finansiniai įsipareigojimai nebūtų vykdomi kitos veiklos šakos sąskaita.

Draudimo įmonė verstis draudimo veikla gali tik turėdama Priežiūros komisijos išduotą draudimo veiklos licenciją, kuri išduodama tik konkrečiai draudimo įmonei neribotam laikui ir negali būti perleista kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui. Nuo 2012 m. sausio 1 d. Draudimo priežiūros komisijos funkcijas perėmė Lietuvos bankas.

Tiek Draudimo įstatyme, tiek Direktyvoje reglamentuojami iš esmės tokie patys leidimų (licencijų) išdavimo principai. Abiejuose šiuose aktuose nurodoma, kad Lietuvos draudimo įmone gali būti tik įmonė, turinti „akcinės bendrovės“ arba „uždarnosios akcinės bendrovės“ statusą, taip pat draudimo įmonė galės turėti Europos įmonės statusą, kai tik toks statusas bus įkurtas.

Draudimo įmonės pavadinime privalo būti žodis „draudimas“. Joks kitas juridinis asmuo neturi teisės naudoti savo pavadinime šio žodžio bei junginio „draudimo įmonė“ ar į jį panašaus junginio, išimtis – įstatymo numatyti atvejai [35].

Priešingai nei Draudimo įstatyme, Direktyvoje nėra reglamentuojama, kad Lietuvoje veikiančių draudimo įmonių pavadinimuose privalo būti žodis „draudimas“.

Draudimo įstatymas nurodo, kad sudarant gyvybės draudimo sutartį, draudikas arba jo įgaliotas atstovas privalo pateikti draudėjui informaciją raštu apie:

- 1) apie galimas draudimo sutarties sąlygas dėl draudimo įmokų ir draudimo išmokų dydžius,
- 2) galimus draudimo sutarties terminus;
- 3) draudimo sutarties nutraukimo sąlygas ir būdus;
- 4) draudimo įmokų bei išmokų mokėjimo būdus, trukmę ir mokėjimo tvarką;
- 5) palūkanų normos dydį [35].

Draudimo sutarties galiojimo metu draudikas, nieko nelaukdamas, privalo raštu pranešti gyvybės draudimo sutarties draudėjui apie bet kokį draudiko pavadinimo, teisinės formos ar buveinės adreso pasikeitimą ir, jei draudimo sutartis sudaryta draudiko filialo, apie atitinkamų duomenų, susijusių su draudiko filialu, pasikeitimus.

Kiekvienais metais draudikas draudimo sutartyje nustatytais terminais privalo raštu pranešti draudėjui apie jam tenkantį draudiko pelno dalies dydį, išperkamosios sumos dydį, jei sudaryta draudimo sutartis, susijusi su kapitalo kaupimu [14, 35].

Kalbant apie draudimo sutartis, Direktyvoje reglamentuojama, jog jos nuostatos valstybės narės draudimo įmonės sutartyje taikomos tiek, kiek šios nuostatos neprieštaruoja kitiems valstybės narės teisiniams aktams. Ši direktyva nurodo, kad joje išvardintos nuostatos, kurias

taikomos sudarant draudimo sutartį valstybėje narėje, neturi kelti grėsmės šios narės visuotinei gerovei. Be to, valstybėms narėms ji leidžia pasirinkti kitos valstybės narės teisę, sudarant draudimo sutartis, jeigu tam neprieštarauja įvairūs toje narėje galiojantys teisės aktai ir įstatymai [14].

Draudimo įstatyme nurodoma, kad draudikas turi teisę vienašališkai nutraukti gyvybės draudimo sutartį prieš terminą tik tada, kai yra esminis sutarties sąlygų pažeidimas, o Civilinio kodekso 6.1009 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama, kad ši sutartis gali būti nutraukiama tokiais atvejais:

1. jeigu po sutarties įsigaliojimo išnyko galimybės įvykti draudimui įvykiui arba draudiminė rizika išnyko dėl aplinkybių, nesusijusių su draudiminiu įvykiu (draudimo objektas žuvo dėl priežasčių, nesusijusių su draudiminiu įvykiu ir kt.);

2. draudėjas turi teisę nutraukti draudimo sutartį bet koku atveju [34].

Tiek Direktyvoje, tiek Draudimo įstatyme suteikiama galimybė individualią draudimo sutartį sudariusiam draudėjui nutraukti ją per 30 dienų laikotarpį nuo sutarties sudarymo dienos. Draudimo įstatymas, priešingai nei Direktyva, reglamentuoja išimtinį atvejį – kai draudėjas neturi teisės nutraukti gyvybės draudimo sutarties per 30 dienų nuo sutarties sudarymo dienos, kai draudimo sutarties terminas ne ilgesnis kaip 6 mėn. Draudėjo pranešimas apie sutarties nutraukimą atleidžia jį nuo visų būsimų įsipareigojimų pagal sutartį [14, 35].

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje veikiančių draudimo įmonių veiklą reglamentuojantys tarptautiniai aktai yra ne mažiau reikšmingi nei nacionaliniai įstatymai. Itin didelę praktinę reikšmę turi Europos Sąjungos draudimo direktyvos.

Galima daryti išvadą, kad draudimo veiklą apibrėžiantis Draudimo įstatymas ir Direktyva iš esmės yra labai panašūs. Direktyva privaloma šalims narėms, jos privalo ją perkelti į savo teisinę sistemą.

2. GYVYBĖS DRAUDIMO RAIDOS LIETUVOJE ANALIZĖ

Lietuvos gyvybės draudimo rinkos analizė atliekama vadovaujantis teorinėje darbo dalyje pateikta metodika, pagal kurią, analizuojant gyvybės draudimo rinką, reikia nagrinėti tiek santykinius, tiek absoliučius draudimo rinką apibūdinančius rodiklius. Draudimo įmonių pasirašytų įmokų bei išmokų dydis ir skaičius, sudarytų sutarčių kiekis leidžia nustatyti draudimo rinkos dydį ir plėtros tempus. Labai svarbus draudimo rinkos analizės objektas – draudimo bendrovės. Jų koncentracija, skaičius draudimo rinkoje lemia draudimo paslaugų kainą, įvairovę bei paklausą.

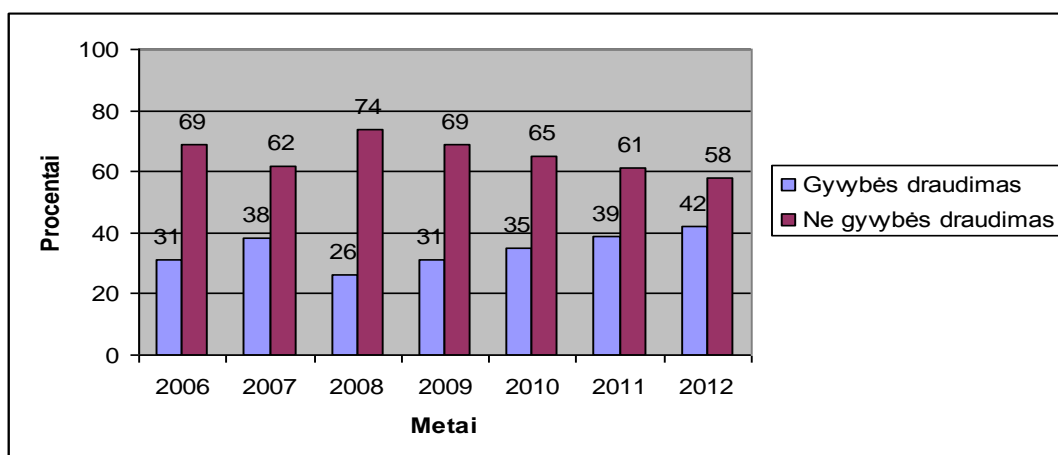
Taip pat, priklausomai nuo draudėjų ir draudikų skaičiaus rinkoje, susiformuoja atitinkamas rinkos modelis (tobulos monopolijos, konkurencijos, oligopolijos), kuris ir lemia draudėjų ir draudikų santykius. Kalbant apie analizę, ne ką mažiau svarbi yra ir santykinė draudimo rinką apibūdinančių rodiklių analizė, kadangi ji eliminuoja skirtingo atskirų šalių dydžio įtaką rezultatams, taip pat padeda nusakyti ir, svarbiausia, palyginti draudimo rinką su kitų šalių draudimo rinkomis.

2.1. Gyvybės draudimo rinkos plėtros analizė

Draudimo paslaugų rinkos dydį bei plėtrą Lietuvoje lemia susiklosčiusi visuminė moki draudimo paslaugų visuma ir ją tenkinanti reali visuminė šių paslaugų pasiūla.

Nors draudimo verslas Lietuvoje pirmuosius žingsnius žengė vos prieš 20 metų, šiandien jis jau remiasi moderniais principais, sparčiai vystosi ir atitinka tarptautinius standartus.

Analizuojant gyvybės draudimo rinką, labai svarbu išanalizuoti visos draudimo rinkos sudedamąsias dalis, jų proporcijas bei dinamiką. Lietuvoje draudimo rinka pasižymi tuo, kad jau ilgą laiką jos didžiąją dalį sudaro ne gyvybės draudimo rinka (žr. 5 pav.).

5 pav. Draudimo šakų pasiskirstymas 2006-2012 m.

(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

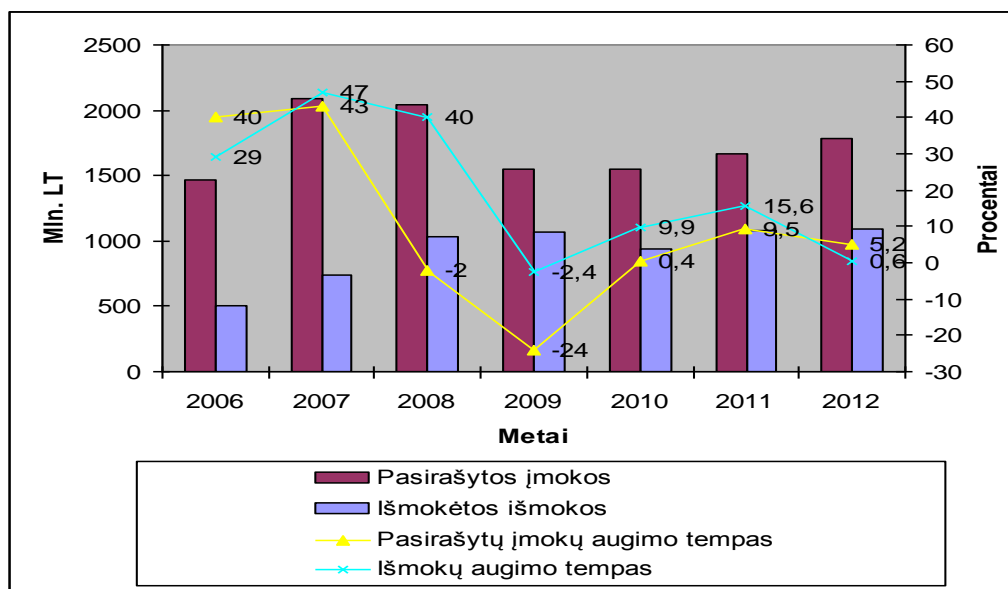
Iš pateikto paveikslo matyti, kad Lietuvos draudimo rinkoje nuo 2006 iki 2012 metų dominuoja ne gyvybės draudimas. 2006 metais gyvybės draudimo rinka sudarė 31%, 2007 metais – net 38 %, tačiau 2008 metais – tik 26 % visos draudimo rinkos. Lyginant 2008 metus su 2006–2007 metų periodu, matyti, kad pastaruoju laikotarpiu buvęs spartus augimas 2008 metais įgavo priešingą kryptį – gyvybės draudimo rinkos augimas baigėsi ir sumažėjo net 12 %. Tam įtakos galėjo turėti 2008 metais prasidėjusi ekonominė krizė: išaugo nedarbas, panaikintos mokestinės lengvatos, taip pat sumažėjo darbo užmokestis. Galima teigti, kad 2008 metai gyvybės draudimo rinkai buvo lūžio metai.

Gyvybės draudimo rinkos raidai daugiausiai įtakos daro bendra šalies ūkio padėtis bei gyventojų finansinės galimybės skirti lėšas ne tik pirmaeiliams poreikiams tenkinti, bet taip pat ir kaupti. Nuo 2009 metų vėl augant gyvybės draudimui, skiriamų įmokų dalis rodo, kad šalyje pradėjus augti ekonomikai, gyventojai draudėsi ne tik nuo gresiančių rizikų, bet ir daugiau lėšų skyrė kaupimui. 2009 m. gyvybės draudimo rinka padidėjo 5 %, tai rodo, kad šiais metais draudimo įmokų pasirašyta daugiau.

Vertinant draudimo rinkos išsivystymo lygį, labai svarbus rodiklis yra užimama gyvybės draudimo rinkos dalis. Lietuvos gyvybės draudimo rinka pagal vystymosi greitį vystėsi sparčiau nei visa draudimo rinka, taip kasmet gyvybės draudimo rinkos lyginamasis svoris augo ir vijosi išsivysčiusių Europos šalių vidurkį.

Kalbant apie ekonomiškai išsivysčiusių pasaulio valstybių ir regionų rodiklius, Lietuvoje bendrojoje draudimo rinkoje labai didelę dalį užima ne gyvybės draudimas, o gyvybės draudimui tenka mažesnė dalis. Išsivysčiusiose šalyse gyvybės draudimo rinka sudaro daugiau nei 50 % šalies draudimo rinkos, pasaulyje šis rodiklis svyruoja apie 60 % [36].

Galima daryti išvadą, kad gyvybės draudimo rinka bendrojoje rinkoje nuolat auga ir taip juda link išsivysčiusių šalių rinkos rodiklių, tai rodo ir pasirašytų įmokų dinamika (žr. 6 pav.).

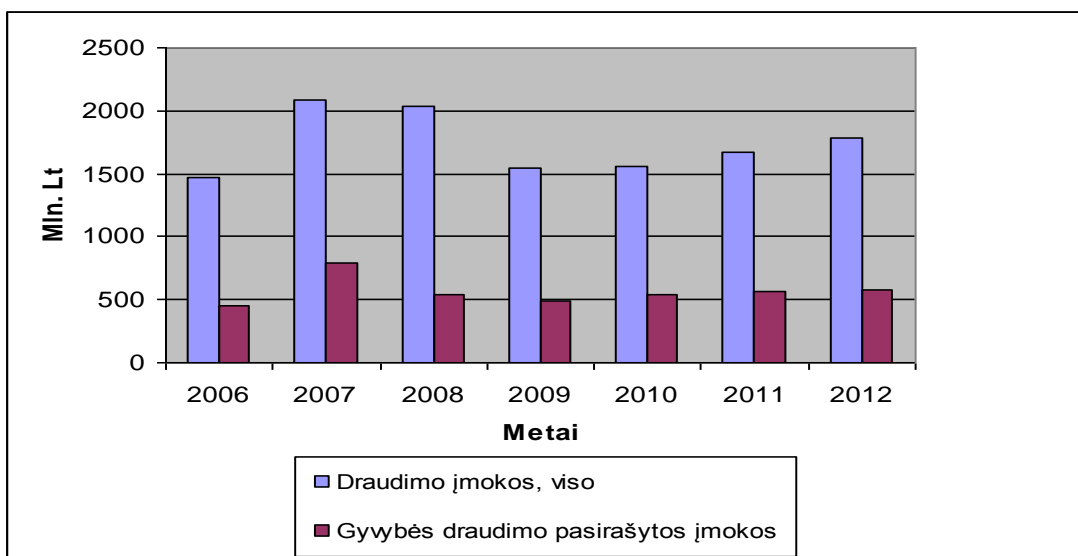
6 pav. Lietuvos draudimo rinkos pasirašytų įmokų ir išmokų dinamika 2006-2012 m.

(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

Kaip parodyta 7 pav., Lietuvos draudimo rinkos pasirašytų įmokų ir išmokų augimo tempai iki 2007 metų buvo stabilūs ir atitinkamai sudarė 2091 mln. Lt ir 734 mln. Lt, o nuo 2008 iki 2009 metų pastebimas spartus įmokų ir išmokų mažėjimas, jos atitinkamai sumažėjo 546 mln. Lt ir -331 mln. Lt. Tam įtakos turėjo nekilnojamojo turto antrarūšių paskolų krizė, kuri prasidėjo 2007 metų pabaigoje JAV. Dėl to ypač krito gyvybės draudimo populiarumas.

2009 metais išgyvenus nuosmukį, 2010 metais vėl matosi draudimo rinkos atsigavimas – išmokos ir įmokos pradėjo augti, nes draudikai pasiūlė naujų investicinio gyvybės draudimo produktų, turinčių patrauklesnių savybių nei esančios. 2010-uosius galima įvardyti stabilizacijos, teikiamos garantijos formavimosi metais.

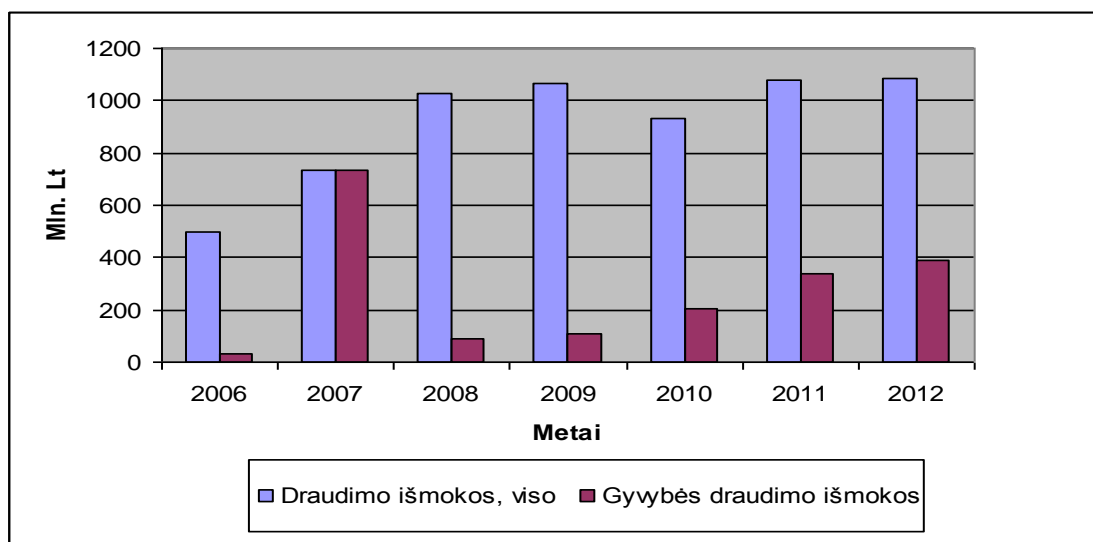
Gyvybės draudimo įmokos 2007 metais išaugo iki 788,1 ml. Lt ir sudarė 37,69 % visų draudimo rinkos įmokų. 2009 metus gyvybės draudimo rinkos įmokos mažėjo (534,3 mln. Lt) dėl prastėjančios bendros šalies padėties ir neapibrėžtumo dėl taikomų gyvybės draudimo lengvatų pasikeitimo. Taip pat tam įtakos turėjo dėl tebesitęsiančio nuosmukio finansų rinkose sumažėjęs vartotojų susidomėjimas gyvybės draudimo rinkos produktais. Tačiau nuo 2010 metų gyvybės draudimo įmokos vėl pradėjo augti, nes padidėjo investicinio gyvybės draudimo įmokų apimtis (543,1 mln. Lt). Iki 2012 metų gyvybės draudimo rinkos augimo tempai išlieka stabilūs, bet lyginant su visa draudimo rinka procentų atžvilgiu mažėja 32,14 %.

7 pav. Lietuvos gyvybės draudimo rinkos įmokų dinamika 2006-2012

(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

Analizuojamuoju laikotarpiu auga ne tik gyvybės draudimo įmokos, bet ir draudimo išmokos (žr. 8 pav.). Iš pateikto paveikslo matyti, kad gyvybės draudimo išmokos 2007 metais labai išaugo (733,6 mln. Lt) ir viršijo pasirašytų įmokų augimo tempą. Pastaraisiais metais gyvybės draudimo išmokos sudarė 99,95 % visų draudimo išmokų.

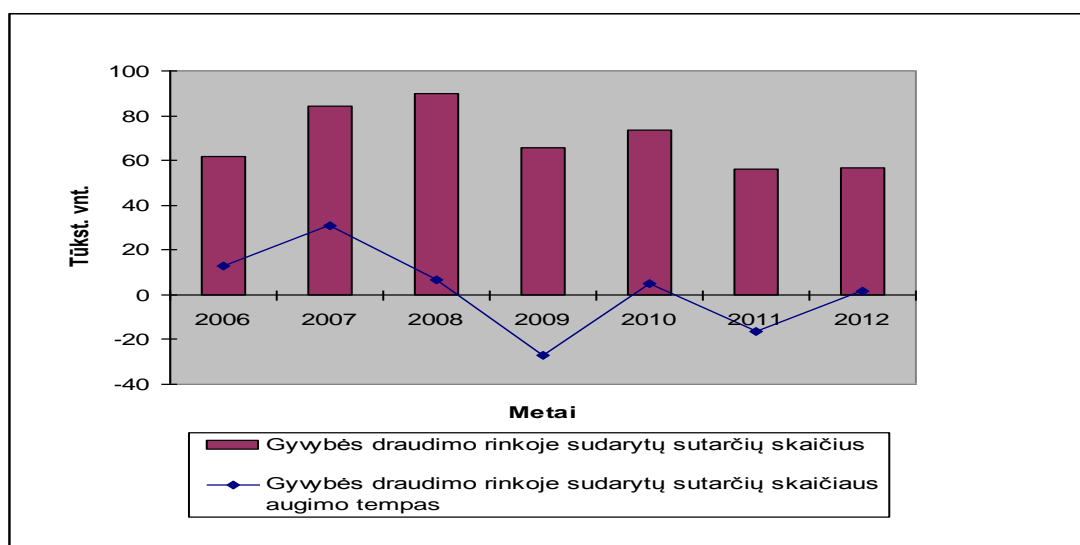

8 pav. Lietuvos gyvybės draudimo rinkos išmokų dinamika 2006-2012

(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

2008 metais įvyko staigus gyvybės draudimo išmokų sumažėjimas: lyginant su praėjusiais (2007) metais, išmokos sumažėjo 8 kartus ir siekė 90,7 mln. Lt. Kalbant apie 2009 metus, vėl matomas tolygus gyvybės draudimo išmokų augimas iki 2012 metų. Lyginant gyvybės draudimo išmokas su visomis draudimo rinkos išmokomis, matyti, kad pastarosios visą analizuojamąjį laikotarpį augo, išskyrus 2010 metus, kuriais matomas sumažėjimas 12,3 %.

Analizuojant Lietuvos gyvybės draudimo rinkos plėtrą, svarbu išnagrinėti ne tik pasirašytų išmokų ir įmokų dinamiką, bet taip pat ir sudarytų sutarčių dinamiką (žr. 9 pav.). Ši analizė padės atskleisti, ar sutarčių skaičiaus pokyčiai proporcingi pasirašytų įmokų skaičiams.

9 pav. Lietuvos gyvybės draudimo rinkos sudarytų sutarčių skaičiaus dinamika 2006-2012 m.

(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 - 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

Galima teigti, kad 2007 metų sudarytų gyvybės draudimo sutarčių skaičius augo labiau nei 2006 metais. Naujai sudarytų gyvybės draudimo sutarčių skaičius per 2007 metus išaugo net 30,8 % ir sudarė 84,0 tūkst. vnt. sutarčių, kai 2006 metais – 64,3 tūkst. vnt. Kadangi gyvybės draudimo sutartys yra ilgalaikės, tai ir galiojančių sutarčių skaičius yra žymiai didesnis. Dėl tokio spartaus gyvybės draudimo augimo 2007 metų pabaigoje galiojančių sutarčių skaičius siekė 341,0 tūkst., t. y. 19,9 % daugiau nei 2006 metų pabaigoje. Absolūtus galiojančių sutarčių skaičius per metus išaugo daugiau nei 56,6 tūkst. vnt., tai sudaro 67,4 % naujai sudarytų sutarčių. Tačiau 2008 metų augimas buvo žymiai lėtesnis, t.y. tik 6,9 %, o 2009 metais sudarytų sutarčių skaičius sumažėjo net 27,0 % iki 65,6 tūkst. vnt. ir beveik pasiekė 2006 metų lygį. Reaguodami į sumažėjusį aktyvumą investicinio gyvybės draudimo rinkoje, draudikai pateikė patrauklesnius pasiūlymų vartotojams. Rinkos dalyviai deklaravo, kad siekia pasiūlyti produktus, kurie labiau

atitiktų draudėjų poreikius, suskaidyti produktą ir pateikti tai, ko reikia draudėjui, bei įtraukti papildomų naudingų savybių. Buvo siekiama sukurti produktus, kuriuos lengvai suprastų vartotojas.

2010 metais gyvybės draudimo rinkoje sudaryta 73,7 tūkst. vnt. sutarčių, t.y. 4,8 % daugiau nei 2009. O 2012 metais sudaryta 56,9 tūkst. vnt. gyvybės draudimo sutarčių, t.y. 1,5 % daugiau nei 2011 metais. Daugiau kaip 89 % sutarčių sudaryta gyventojų, kurie praėjusiais metais dažniau rinkosi kaupiamojo gyvybės draudimo produktus nei investicinį draudimą.

Apibendrinant galima teigti, kad 2006 metais gyvybės draudimo rinka augo itin sparčiai. Taip atsitiko dėl tokių priežasčių, kaip auganti ir stiprėjanti ekonomika, didėjantis žmonių pasitikėjimas finansinėmis institucijomis ir demografinių problemų suvokimas (dėl mažėjančio gimstamumo ir augančio ilgaamžiškumo didėja atotrūkis tarp pensinio ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus).

2007 metais gyvybės draudimo rinka augo dar sparčiau nei 2006 metais, nes auganti ir stiprėjanti ekonomika palankiai veikė draudimo rinkos vystymąsi. Labai didelę įtaką darė augančios darbuotojų pajamos ir gerėjančios darbo sąlygos.

2008 metais prasidėjusi pasaulinė ekonominė krizė ir mažėjančios ūkio ir gyventojų pajamos sulėtino iki šiol buvusį spartų gyvybės draudimo rinkos augimą. Didžiausią nuosmukį išgyvenusi gyvybės draudimo rinka 2009 metais išvengė stipraus kritimo ir stabiliai didino užimamą rinkos dalį. Nuo 2010 metų gyvybės draudimo rinka vėl atsigavo ir iki 2012 metų matomas stabilus augimas. Tam įtakos turėjo augantis vartotojų pasitikėjimas ir nusistovėjusi mokestinė aplinka, lėmusi optimistiškesnius pokyčius gyvybės draudimo rinkoje.

2.2. Lyginamoji gyvybės draudimo rūšių analizė

ES šalyse narėse, taip pat ir Lietuvoje, yra išskiriama tik viena gyvybės draudimo šaka – gyvybės draudimas, kai JAV išskiriamos dvi gyvybės draudimo šakos: trumpalaikis draudimas (angl. *term insurance*) ir nuolatinis gyvybės draudimas (angl. *permanent life insurance*). Šių JAV gyvybės draudimo šakų skirtumas yra tas, kad pirmosios šakos atveju įmokos yra žymiai pigesnės ir mokamos tik iki pasirinkto laikotarpio pabaigos, o antrosios – didesnės įmokos mokamos visą gyvenimo laikotarpį su garantija gauti premiją mirties ar nelaimingo atsitikimo atveju [6].

Įvairūs Lietuvos teisės aktai nustato pagrindines penkias gyvybės draudimo rūšis: gyvybės draudimas, sutuoktvių ir giminių draudimas, gyvybės draudimas su investavimo rizika, tenkančia draudėjui, tontinos ir pensijų kaupimo veikla. JAV nuolatinė gyvybės draudimo šaka taip pat išskiria penkias rūšis: viso gyvenimo draudimas (angl. *whole life coverage*), universalus gyvybės draudimas (angl. *universal life insurance*), ribotų mokėjimų gyvybės draudimas (angl.

limited-pay life insurance), pastovių įnašų draudimas (angl. *endowments*) ir netikėta-atsitiktinė mirtis (angl. *accidental death*) [6].

Gyvybės draudimas – tai turtinių interesų, susijusių su fizinio asmens gyvybe bei (ar) kapitalo kaupimu, draudimas, kai dėl draudiminių įvykių – draudimo sutartyje nustatyto termino pabaigos, apdraustojo mirties ir kitokio draudiminio įvykio – mokamos vienkartinės arba periodinės išmokos [2].

Sutuoktuvių ar gimimų draudimas – gyvybės draudimo rūšis, išskirta Draudimo įstatyme (2003 m. rugsėjo 18), priešingai nei gyvybės draudimas, išmoka mokama ne mirties, o sutuoktuvių ar vaiko gimimo atveju [2].

Gyvybės draudimas su investavimo rizika, tenkančia draudėjui, – tai dar viena gyvybės draudimo rūšis, kuri apima draudimo sutarties galiojimo metu sukauptų lėšų investavimo riziką ar jos dalį, tenkančią draudėjui. Kitaip tariant, tai ilgalaikė lėšų kaupimo priemonė, suteikianti galimybę kaupti pinigus (juos investuojant pagal pasirinktas investavimo kryptis) savo svajonėms įgyvendinti. Šių lėšų kaupimas yra susijęs su investicinių fondų ar tam tikro indekso vertės pasikeitimu, išskyrus tontinas [2].

Tontinos – specialios rūšies gyvybės draudimas su bendru draudimo fondu. Visą sukauptą sumą pagal šią sistemą gauna paskutinis likęs gyvas draudimo fondo dalyvis [2].

Kita draudimo rūšis – pensijų kaupimo veikla, kitaip vadinama Pensijų reformos II pakopa. Ji apima valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimą, kuris numatytas Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatyme (2003) bei kituose teisės aktuose.

JAV viso gyvenimo draudimo atveju yra garantuojama išmoka mirties atveju. Kitas šios rūšies privalumas yra tas, kad mokamos fiksuotos įmokos, leidžiančios planuoti individualias išlaidas. Nepaisant šių teigiamų niuansų, galima išskirti ir trūkumą – įmokų mokėjimas nėra lankstus.

Universalus gyvybės draudimas nuo viso gyvenimo draudimo skiriasi tuo, kad tiek mokamos įmokos, tiek mirties atveju išmokama išmoka yra žymiai lankstesnės, nes šios rūšies draudimu apsidraudęs asmuo gali nuolat keisti draudimo sąlygas iš galimų variantų, pavyzdžiui, gali nuspręsti gauti mažesnę išmoką ir mokėti mažesnes įmokas. Tačiau didelis jos trūkumas yra tai, kad nėra garantijų gauti išmoką mirties atveju [6].

Kita rūšis – ribotų mokėjimų gyvybės draudimas – nuo dviejų prieš tai aprašytų rūšių skiriasi tuo, kad šiuo atveju yra mokamos fiksuotos įmokos nustatytu draudimo laikotarpiu be teisės jį pratęsti. Šiuo draudimu galima draustis tik 10 ir 20 metų laikotarpiams iki kol draudžiamajam sukanka 65 metai [6].

Pastovių įnašų draudimas nuo visų prieš tai aptartų JAV gyvybės draudimo rūšių skiriasi tuo, kad draudžiantis šios rūšies draudimu mokamos įmokos yra brangiausios, lyginant su

viso gyvenimo ir universaliu gyvybės draudimais. Tai yra dėl to, kad mokamų įmokų periodas yra trumpas, o išmokos išmokamos žymiai anksčiau – ne mirties atveju.

Draudžiantis netikėtos-atsitiktinės mirties draudimo rūšimi, išmokos yra mokamos dėl nelaimingų įvykių ar netikėtos mirties atvejais, išskyrus tokius atvejus, kai mirštama dėl sveikatos problemų ar savižudybės bei dėl nelaimingų įvykių neigiamų pasekmių, kai, pavyzdžiui, netenkama galūnių ar tokių kūno funkcijų kaip klausa, rega ir pan. Šiuo draudimu neleidžiama draustis asmenims, kurių darbas ar veikla yra susijusi su rizika. Tai gali būti profesionalus sportas, skraidymas, šokinėjimas parašiotu, karinė tarnyba ir pan.

Daugelis lietuvių autorių išskiria iš esmės tas pačias gyvybės draudimo rūšis, tačiau šiame moksliniame darbe atliekant gyvybės draudimo rūšių lyginamąją analizę bus remiamasi V. Aleknevičienės (2005) pateikta rūšių klasifikacija:

1. gyvybės draudimas;
2. sutuoktvių ir gimimų draudimas;
3. gyvybės draudimas su investavimo rizika, tenkančia draudėjui;
4. tontinos;
5. pensijų kaupimo veikla [2].

Gyvybės draudimą šiandien reikėtų analizuoti dviem aspektais – kaip investavimo priemonę ir kaip finansinę pagalbą nutikus nelaimėi. Vienas iš būdų ateityje išvengti finansinių problemų ar bent truputį jas sušvelninti yra gyvybės draudimas. Gyvybės draudimo paskirtis – užtikrinti finansinį šeimos saugumą apdraustajam susirgus, tapus neįgaliu ar net mirus. Tačiau tai tik vienas draudimo aspektas, kitas aspektas – tai puiki galimybė taupyti lėšas ateičiai [28].

Išanalizavus gyvybės draudimo rūšis, reikia aptarti jų turimus privalumus ir trūkumus. Nors išvardytos draudimo rūšys priklauso vienai gyvybės draudimo šakai, tarp jų yra ir daug skirtumų. Vienas skirtumų yra toks, kad sudarant gyvybės draudimo sutartį, išmokos yra mokamos pasirašyto termino pasibaigimo metu. O sudarant sutuoktvių ar gimimų draudimo sutartį, išmoka mokama santuokos ar vaiko gimimo atveju [28].

Gyvybės draudimo sutartis pasirašoma ne trumpesniam nei 5 metų laikotarpiui, tačiau bet kada gali būti nutraukta, o investicinio gyvybės draudimo sutarties terminas – ne mažiau 10 metų. Tai gali būti ir teigiamas, ir neigiamas aspektas: nors draudėjas pasirenka savo draudimo sumą ir terminą, pagal kuriuos yra apskaičiuojama periodinė įmoka, tačiau jis priverstas investuoti ilgam, o per ilgą laiko tarpą gali įvykti tai, kas paskatintų anksčiau laiko atsiimti sukauptas lėšas bei sumokėti didelius išėjimo mokesčius draudimo bendrovei [28].

Kalbant apie investicinį gyvybės draudimą, reikia pabrėžti, kad pasirašius sutartį galima keisti praktiškai viską: sutarties sąlygas, investicinę kryptį, naudos gavėją ar net draudžiamą asmenį. Tačiau pats didžiausias investicinio gyvybės draudimo trūkumas yra tai, kad faktiškai nėra

galimybės pakeisti draudimo įmonės, kadangi tam trukdo mokestinė aplinka, nes nutraukus tektų mokėti 21% mokesčių valstybei bei draudimo bendrovei, iš kurios draudėjas išsina ir į kurią eina, todėl galiausiai sukauptos lėšos būtų labai „apkarpytos“ [28].

Dar viena gyvybės draudimo rūšis – pensijų kaupimo veikla. Ji palanki tuo, kad didelės įmokos į pensijų fondus leidžia sukaupti didesnę pensiją, valstybė papildomai skiria įmoką iš biudžeto. Tačiau minusas tas, kad pasirinkus šią kaupimo veiklą faktiškai sumažėja gaunamas atlyginimas, taip pat pensijų sistemos kaupimo dalyviams proporcingai yra mažinama „Sodros“ senatvės pensija. Labai svarbi sąlyga ir tuo pačiu privalumas yra tai, kad kaupiama pensija nesulaukus pensinio amžiaus gali būti paveldima ir nepaveldima [28].

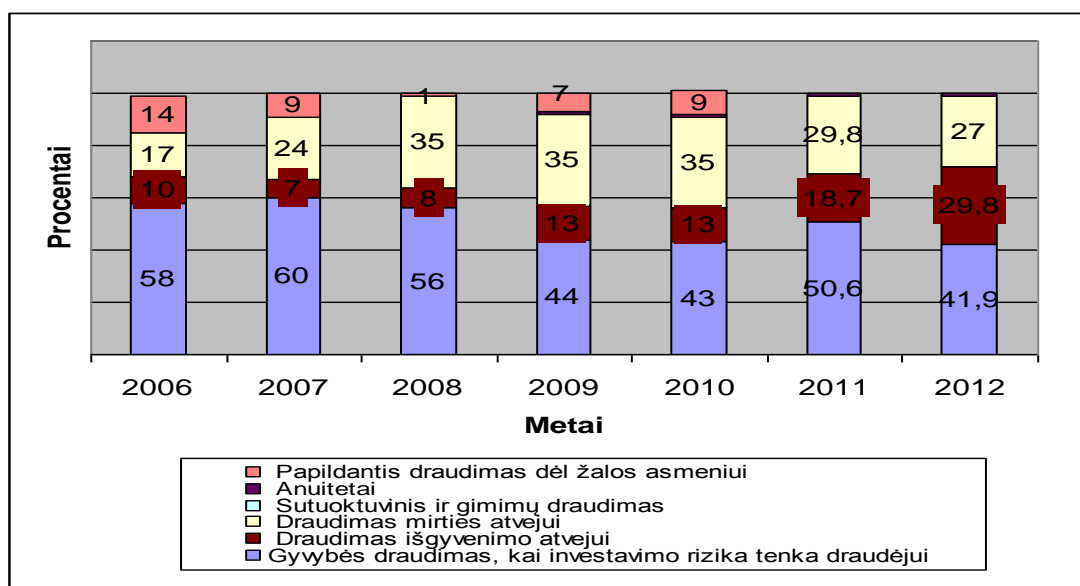
Išanalizavus 2006–2012 metų Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktas metines ataskaitas, galima teigti, kad viena populiariausių gyvybės draudimo rūšių yra gyvybės draudimas su investavimo rizika, tenkančia draudėjui (žr. 10 pav.). Iki 2008 metų ji sudarė apie 60% visos gyvybės draudimo rinkos, nes draudėjus viliojo galimybė šalia gyvybės draudimo gauti ir pelną iš sumokėtų įmokų, augant akcijų rinkoms, tačiau nuo pastarųjų metų šios rūšies draudimo paklausa pradėjo mažėti ir 2012 metais sudarė apie 42% visos rinkos.

Skirtingai šiai rūšiai, draudimo išgyvenimo atveju ir draudimo mirties atveju draudimo rūšių dinamika analizuojamu laikotarpiu yra priešinga. Pirmosios rūšies iki 2008 metų rinkos dalis buvo gana stabili (apie 10%), tačiau nuo kitų metų matomas žymus augimas ir 2012 metais draudimo išgyvenimo atveju rinkos dalis išaugo 3 kartus ir sudarė 29, 8% visos gyvybės draudimo rinkos. Antrosios rūšies, priešingai aukščiau aprašytoms dviem gyvybės draudimo rūšims, rinkos dalis iki 2008 metų augo vidutiniškai kasmet apie 9%, ir iki 2010 metų matoma šios rūšies rinkos stagnacija – trejus metus draudimo mirties atveju rinkos dalis buvo lygi 35% visos gyvybės draudimo rinkos, o nuo kitų metų jos paklausa ėmė mažėti ir 2012 metais sudarė 27% rinkos. 2008–2010 metų draudimo mirties atveju ir draudimo išgyvenimo atveju populiarumui įtakos turėjo faktas, kad draudėjai jas laikė saugesnėmis nei investicinio gyvybės draudimo sutartys ir manė, kad bus garantuota palūkanų norma ir draudimo išmoka.

Nuo 2006 metų atsirado dar viena draudimo rūšis – papildantis draudimas dėl žalos asmeniui. Ši rūšis didžiausio populiarumo sulaukė tik pirmaisiais metais (14%), o nuo kitų metų jo paklausa mažėjo, 2007 metais sudarė 9% visos gyvybės draudimo rinkos. Galima teigti, kad tai viena dinamiškiausių gyvybės draudimo rūšių, nes 2008 metais nebuvo sudaryta nė viena papildančio draudimo dėl žalos asmeniui draudimo sutartis, kai kitus dvejus metus jos rinkos dalis augo (iki 9%) ir nuo 2011 metų visai pasitraukė iš draudimo rinkos.

Taip pat labai mažą dalį rinkoje užima anuitetai, kurie analizuojamuoju laikotarpiu tik 2008–2010 metais sudarė stabilią gyvybės draudimo rinkos dalį – vos 1%, o nuo 2011 metų jų paklausa sumažėjo ir visiškai išnyko. Iš 10 paveiksle pavaizduotos diagramos matyti, kad Lietuvoje

sutuoktūvinis ir giminių draudimas yra visiškai nepopuliarus, nes per analizuojamąjį laikotarpį nebuvo sudaryta nė viena šios rūšies draudimo sutartis.

10 pav. Gyvybės draudimo sutarčių portfelio struktūros dinamika 2006-2012 m.

(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

Apibendrinant galima teigti, kad 2006–2012 metais Lietuvoje daugiausia buvo sudaryta investicinio gyvybės draudimo sutarčių, todėl šiuo laikotarpiu draudimo bendrovės galėjo džiaugtis investiciniu pelnu. Nuo 2009 metų šios draudimo rūšies paklausa pradėjo mažėti. Taip atsitiko todėl, kad dėl akcijų rinkų svyravimų žmonės atsigręžė į tradicinio gyvybės draudimo produktus: draudimą mirties atveju ir draudimą išgyvenimo atveju, kurie garantuoja investavimo grąžą ir yra atsparūs finansų rinkos svyravimams. Galima neabejoti, kad sparčiai augant tradiciniam gyvybės draudimui, investicinis gyvybės draudimas ir toliau užims dominuojančią poziciją visoje gyvybės draudimo rinkoje, taip nulemdamas bendrą visos draudimo rinkos rezultata.

2.3. Gyvybės draudimo rinkos įvertinimas

Draudimo rinką A. Lezgovko (2010) apibrėžia kaip socialinę ir ekonominę struktūrą, kurioje piniginių santykių organizavimo forma tiesiogiai ar per draudimo tarpininkus draudimo įmonėse sudaromas bendras fondas. Vėliau, kai įvyksta draudimo sutartyje numatytas įvykis, šis fondas paskirstomas užtikrinant draudiminę apsaugą visuomenei [28].

Gyvybės draudimo rinka – tai draudimo rinkos dalis, apimanti dalyvius (gyvybės draudimo), veikiančius tam tikroje ekonominėje erdvėje [28].

Remiantis 2012 metų Lietuvos banko pateikta Lietuvos draudimo rinkos apžvalga, teisę vykdyti gyvybės draudimo veiklą 2012 metais Lietuvoje turėjo 9 draudimo įmonės. Iš jų 5 Lietuvos Respublikoje registruotos gyvybės draudimo įmonės ir 4 kitų Europos Sąjungos valstybių narių draudimo įmonių filialai, vykdančys gyvybės draudimo veiklą Lietuvoje:

1. Uždaroji akcinė gyvybės draudimo ir pensijų bendrovė „AVIVA LIETUVA“,
2. UAB „BONUM PUBLICUM“ gyvybės draudimas,
3. UAB „PZU LIETUVA“ gyvybės draudimas,
4. UAB „SEB gyvybės draudimas“.
5. „Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas,
6. „ERGO Life Insurance SE“ Lietuvos filialas,
7. „Mandatum Life Insurance“ Lietuvos filialas,
8. „Metlife Amplico“ Lietuvos filialas,
9. „Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas.

„ERGO Lietuva gyvybės draudimas“ – tai viena seniausių draudimo tradicijas turinti ir ilgiausiai Lietuvos rinkoje gyvuojanti gyvybės draudimo grupė. Ji siūlo gyvybės, studijų, pensinio bei investicinio draudimo paslaugas, suteikiančias galimybę taupyti lėšas ir gauti finansinę paramą nelaimės atveju [10].

ERGO draudimo grupė Baltijos šalyse 2010 metais įsigijo Norvegijos draudimo bendrovės „Vital Forsikring“ ASA filialų Lietuvoje ir Latvijoje gyvybės draudimo portfelius ir pradėjo bendradarbiavimą su DnB NORD banku. Taip pat oficialiai perėmė Vital gyvybės draudimo portfelį. 2011 metais ERGO draudimo grupė sujungė tris gyvybės draudimo bendroves Lietuvoje, Estijoje ir Latvijoje į vieną bendrą Europos bendrovę „ERGO Life Insurance SE“. Tai pirmoji Europos bendrovė, kurios pagrindinė būstinė įsikūrusi Lietuvoje [13].

Uždaroji akcinė gyvybės draudimo ir pensijų bendrovė „Aviva Lietuva“ priklauso tarptautinei „Aviva“ grupei. Tai didžiausia Didžiojoje Britanijoje ir viena iš didžiausių draudimo grupių Europoje. Savo veiklą pradėjo 2001 metų pabaigoje tuometiniu pavadinimu „Commercial Union Lietuva Gyvybės draudimas“ [11].

2007 metais bendrovė perėmė visos didžiosios „Aviva“ grupės vardą bei tapo uždaroja akcine gyvybės draudimo ir pensijų kaupimo bendrove „Aviva Lietuva“. Bendrovė dirba pasitelkdama šimtmečius siekiančią „Aviva“ grupės patirtį, skleidžia šiuolaikines ir pažangias verslo idėjas. Tai viena iš gyvybės draudimo pensijų kaupimo rinkos lyderių mūsų šalyje [11].

„Bonum Publicum“ draudimo įmonės pavadinimas, išvertus iš lotynų kalbos, reiškia gerovę visuomenei. „Bonum Publicum“ – nuo 2000-ųjų metų Lietuvoje sėkmingai veikianti lietuviško kapitalo gyvybės draudimo įmonė, siūlanti paslaugas šeimoms finansiniam saugumui. „Bonum Publicum“ taip pat yra viena didžiausių gyvybės draudimo įmonių Lietuvoje [4].

Uždaroji akcinė bendrovė „PZU Lietuva“ priklauso dviejų šimtų metų patirtį turinčiai vienai iš didžiausių Rytų ir Vidurio Europos draudimo grupei „PZU SA“, kuri pripažinta didžiausia draudimo kompanija pagal klientų skaičių, apyvartą, klientų aptarnavimo tinklą, partnerių, darbuotojų ir bendradarbiaujančių konsultantų skaičių [1].

PZU į Lietuvos rinką įžengė 2000 metais. Ši akcinė bendrovė prisistato kaip plačiausiai gyvybės ir ne gyvybės paslaugų spektrą Lietuvoje teikianti draudimo grupė bei kaip antra geriausiai klientus aptarnaujanti draudikė šalyje [1].

Kita gyvybės draudimo bendrovė – UAB „SEB gyvybės draudimas“, įsteigta 1999 metais. Ji laikoma investicinio gyvybės draudimo pradininke Lietuvoje, teikianti visas pagrindines gyvybės draudimo paslaugas tiek asmenims, tiek įmonėms. Atsižvelgdama į klientų poreikius bei pažangiausią pasaulinę praktiką, bendrovė nuolatos tobulina savo teikiamas paslaugas, siekia pasiūlyti naujų gyvybės draudimo sprendimų asmenims bei įmonėms [50].

„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Baltijos šalyse veikia nuo 1993 metų, o nuo 2001 metų ši bendrovė siūlo gyvybės draudimo paslaugas ir Lietuvoje. Geri draudimo grupės „Vienna Insurance Group“ mokumo rodikliai ir aukšti finansiniai rezultatai užtikrina ne tik klientų investicijų saugumą, bet ir suteikia galimybę gauti didesnę pelną nuo sukauptų sumų [3].

„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ akcininkė yra bendrovė „Mandatum Life Insurance Company Limited“, anksčiau žinoma kaip „Sampo Life Insurance Company“. Savo gyvybės draudimo veiklą Sampo išplėtė iš už Suomijos ribų, nupirkdama Latvijos gyvybės draudimo bendrovę „AAS Sampo Dziviba“ bei įkurdama „AS Sampo Elukindlustus“ Estijoje. 2001 metais gyvybės draudimo bendrovė UAB „Sampo gyvybės draudimas“ pradėjo savo veiklą ir Lietuvoje. Siekiant užtikrinti efektyvią trijų Baltijos valstybių bendrovių veiklą, 2007 metais jos buvo sujungtos įsteigiant pirmąją Skandinavijos finansinio sektoriaus Europos bendrovę (Societas Europaea) „SE Sampo Life Insurance Baltic“ [22].

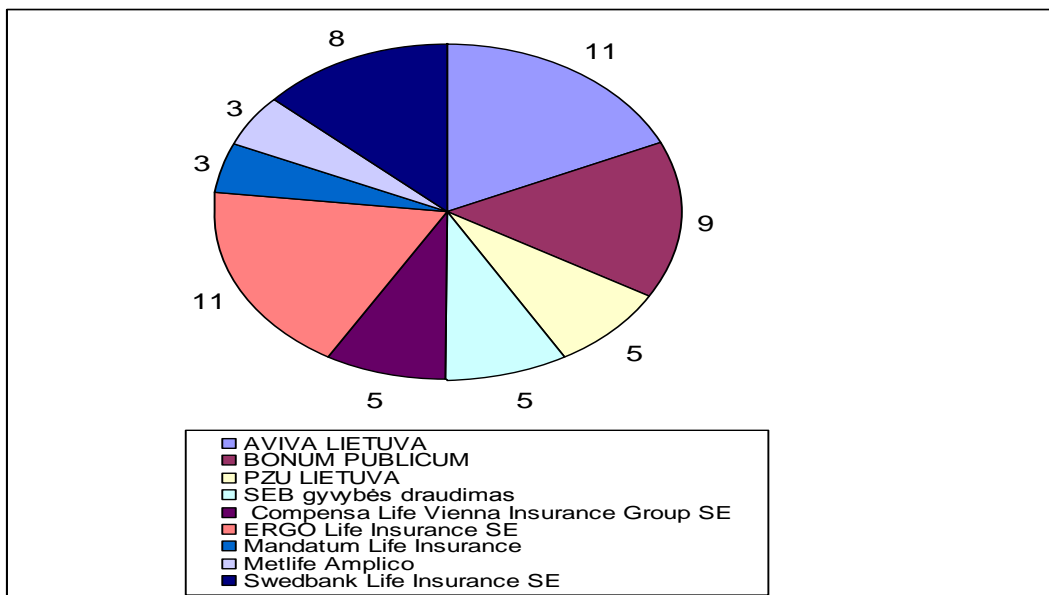
2010 metais „SE Sampo Life Insurance Baltic“ perėmė motininės bendrovės vardą ir tapo „Mandatum Life Insurance Baltic SE“, kartu įtvirtindama vieningą veiklos strategiją Baltijos ir Šiaurės Europos šalyse [22].

„Metlife Amplico“ vykdo ir plėtoja savo veiklą Lietuvoje nuo 2005 metų, rinkoje siūlo platų draudimo produktų pasirinkimą: gyvybės draudimą, investicinį gyvybės draudimą, nelaimingų atsitikimų ir ligų draudimą (kaip priedą prie gyvybės draudimo sutarties) bei nuolat gerina savo pozicijas rinkoje [19].

„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas siūlo klientams novatoriškus gyvybės draudimo bei kitus ilgalaikio taupymo produktus. 2010 metais panaikinus „AB Swedbank gyvybės draudimas“ vykdytą veiklą tęsia „Swedbank Life Insurance SE“ vardu per šios bendrovės filialą, registruotą Lietuvos Respublikoje [20].

Lietuvos gyvybės draudimo bendrovės teikia įvairias paslaugas fiziniams bei juridiniams asmenims. Draudimo veiklos licencija suteikia teisę vykdyti tokią grupių veiklą kaip gyvybės draudimas, gyvybės draudimas su investiciniu fondu, sutuoktuvių ir gimimų draudimas, pensijų kaupimo veikla ir t.t.

Didžiausią paslaugų įvairovę siūlo „ERGO Life Insurance SE“ ir „Aviva Lietuva“ draudimo įmonės (žr. pav.11), jos teikia net 11 paslaugų rūšių.

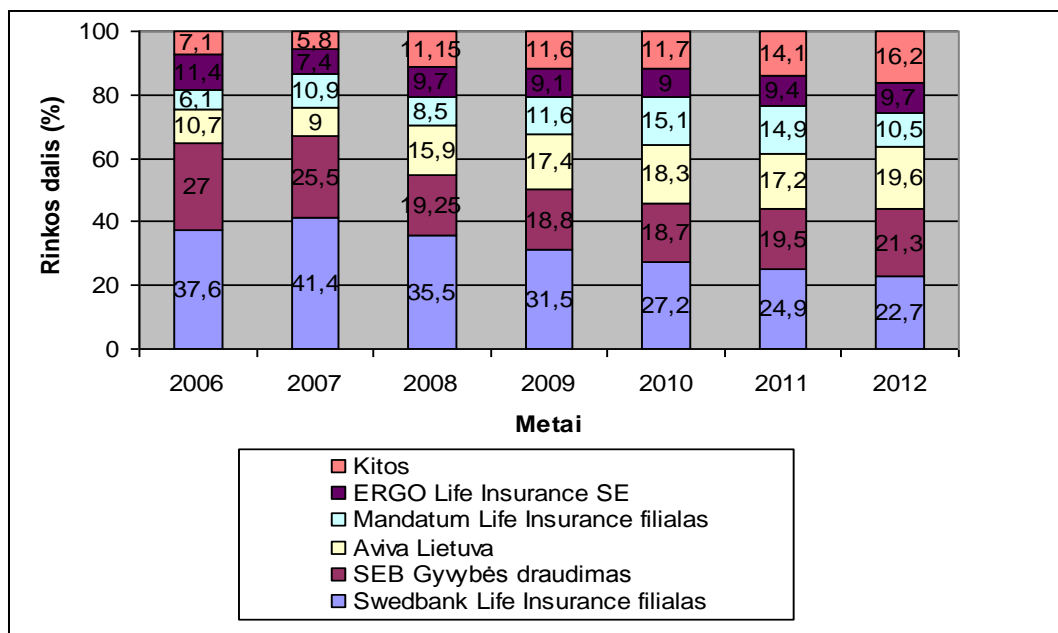
11 pav. Lietuvos gyvybės draudimo įmonių teikiamų paslaugų rūšių skaičius

Sudaryta darbo autorės

Antroje vietoje pagal pasiūlytų rūšių skaičių yra UAB „Bonum Publicum“ draudimo įmonė. Ji siūlo 9 paslaugų rūšis. Tik viena rūšimi atsilieka „Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas (8). „PZU Lietuva“, „SEB gyvybės draudimas“ ir „Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ siūlo po 5 gyvybės draudimo paslaugų rūšis. Mažiausią paslaugų įvairovę – tik po 3 paslaugų rūšis – siūlo „Mandatum Life Insurance“ ir „Metlife Amplico“ draudimo įmonės. Visų šių įmonių teikiamų gyvybės draudimo paslaugų asortimente yra tokios rūšys kaip investicinis gyvybės draudimas, draudimas nuo nelaimingų atsitikimų bei pensijų kaupimo veikla.

Išanalizavus 2006–2012 metų Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktas metines ataskaitas, galima teigti, kad didžiausia konkurencija tarp rinkos dalies vyko tarp įmonių „Swedbank Life Insurance“ ir „SEB gyvybės draudimas“ (žr. pav. 12). Tačiau rinkoje visą laikotarpį pirmavo „Swedbank Life Insurance“ filialas, kuris tapo rinkos lyderiu, kai 2004 metais įsigijo „Lietuvos draudimo“ gyvybės draudimo kompaniją. 2007 metais „Swedbank Life Insurance“ valdė didžiausią rinkos dalį (41,4%), tačiau nuo kitų metų užimama rinkos dalis

pradėjo mažėti ir 2012 metais sudarė tik 22,7 %, t.y., lyginant su 2007 metais, ji sumažėjo net 18,7%.

12 pav. **Koncentracija gyvybės draudimo rinkoje pagal pasirašytas įmokas 2006 – 2012 metais**
(sudaryta remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis)

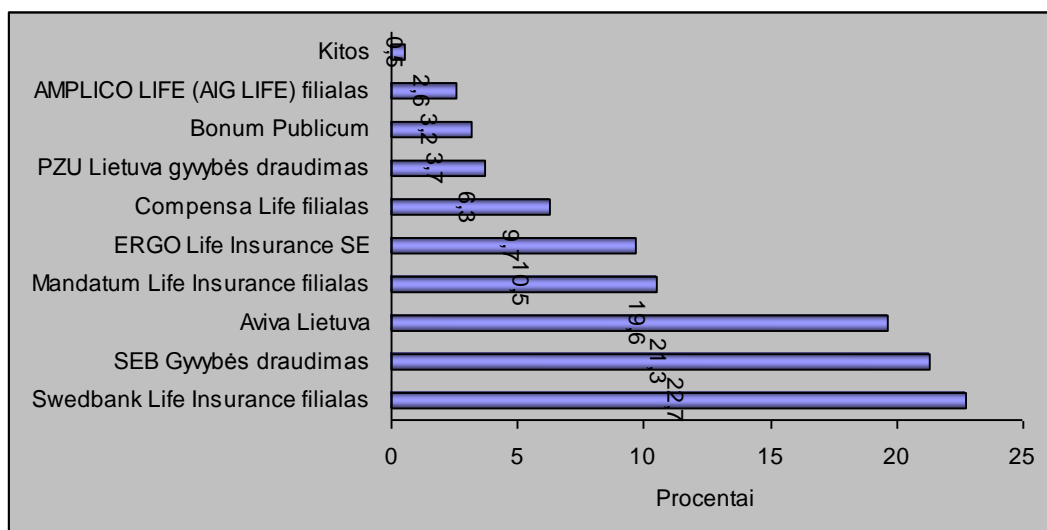
Antra pagal užimamą rinkos dalį analizuojamuoju laikotarpiu Lietuvoje yra draudimo įmonė „SEB Gyvybės draudimas“, kuris 2006 metais valdė 27% visos rinkos. Nuo 2007 metų jo rinkos dalis pradėjo mažėti ir 2012 metais buvo lygi 21,3%. Remiantis šios įmonės rinkos dinamika, galima teigti, kad nors per visą analizuojamąjį laikotarpį rinkos dalis sumažėjo 5,3%, tačiau jos valdoma gyvybės draudimo rinkos dalis buvo gan stabili.

Trečiosios gyvybės draudimo įmonės – „ERGO Life Insurance“ filialas – rinkos dalies dinamika yra tokia pati kaip ir pirmųjų dviejų: 2006–2012 metais buvo valdoma stabili rinkos dalis ir 2012 metais matomas nežymus rinkos dalies sumažėjimas – beveik 2% (1,7%) – lyginant su 2006 metais.

Kitų draudimo įmonių, tokių kaip “Mandatum Life Insurance” filialas ir “Aviva Lietuva”, rinkos dalies dinamika 2006–2012 metais yra priešinga prieš tai aptartoms. Visu analizuojamuoju laikotarpiu jų užimama rinkos dalis augo ir, kaip matyti iš 12 paveikslo, 2012 metais jos valdė atitinkamai 10,5% ir 19,6% visos gyvybės draudimo rinkos dalies.

Analizuojant gyvybės draudimo įmones pagal pasirašytas įmokas, 2012 metais rinkoje lyderio poziciją užima „Swedbank Life Insurance“ Lietuvos filialas – 22,7 % (žr. 11 pav.). Nuo jo nežymiai atsilieka ir “SEB gyvybės draudimas (21,3%)” bei “Aviva Lietuva” (19,6%). Pagal

pasirašytas įmokas „ERGO Life Insurance SE“ valdo tik apie 10% rinkos, o „Bonum Publicum“ ir „PZU Lietuva gyvybės draudimas“ – apie 3%.

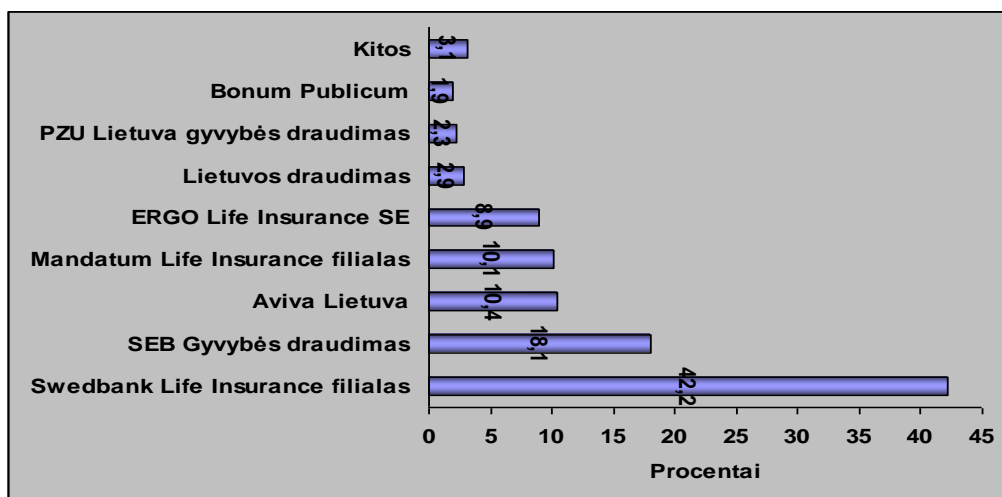

13 pav. Gyvybės draudimo bendrovių užimama rinkos dalis (%) pagal įmokas 2012 metais

[32]

Lyginant gyvybės draudimo bendrovių užimamą rinkos dalį pagal išmokas (žr. pav. 14) su rinkos dalimi pagal įmokas 2012 metais pagrindiniai rinkos konkurentai yra tos pačios įmonės: „Swedbank Life Insurance“ filialas, „SEB gyvybės draudimas“ ir „Aviva Lietuva“. Iš pateikto paveikslo (14 pav.) matyti, kad akivaizdus rinkos pagal išmokas lyderis yra „Swedbank Life Insurance“ filialas, kuriam priklauso beveik 50 % (42,2%) visos draudimo rinkos pagal išmokas. Kalbant apie kitas dvi draudimo įmones, jos atitinkamai užima beveik dviem (18,1%) ir trim (10,4%) kartais mažesnę rinkos dalį negu „bendrovė-lyderis“.

Remiantis pateiktu 14 paveikslu, galima daryti išvadą, kad trečią rinkos poziciją pagal išmokas dalijasi trys bendrovės: „Aviva Lietuva“ – 10,4%, nuo jos tik 0,3% atsiliekanti „Mandatum Life Insurance“ filialas (10,1%) ir „ERGO Life Insurance SE“ – 8,9%. Kitos draudimo įmonės, tokios kaip „Lietuvos draudimas“, „PZU Lietuva gyvybės draudimas“ ir „Bonum Publicum“, užima tik apie 2% visos draudimo rinkos pagal išmokas.

14 pav. Gyvybės draudimo bendrovių užimama rinkos dalis pagal išmokas (%) 2012 metais

[32]

Siekiant atlikti detalesnę draudimo rinkos analizę, baigiamajame magistro darbe bus analizuojami gyvybės draudimo rinkos tiesioginiai ir netiesioginiai draudimo rodikliai: analizuojama draudimo bendrovių veikla, gyvybės draudimo rinka ir jos plėtros galimybės.

Atlikus gyvybės draudimo rinkos 2006–2012 metais įvertinimą, galima daryti išvadą, kad draudimo rinka Lietuvoje yra labai konkurencinga, nes draudimo bendrovės teikia platų draudimo paslaugų asortimentą ir yra įgijusios didelę kvalifikaciją ir kompetenciją. Nors didžiausią paslaugų asortimentą siūlo „Aviva Lietuva“ ir „ERGO Life Insurance SE“ bendrovės (po 11), rinkoje lyderiauja „Swedbank Life Insurance“ filialas. Tai galima susieti su agresyvia šios bendrovės kompleksinių finansinių paslaugų teikimo strategija, kai kiekvienam klientui nuolat siūloma pasinaudoti gyvybės draudimo paslaugomis per jos filialus.

Remiantis atlikta analize, galima teigti, kad visu analizuojamuoju laikotarpiu „Swedbank Life Insurance“ filialui pagrindiniai tiesioginiai konkurentai buvo „SEB Gyvybės draudimas“ ir „Aviva Lietuva“. Tačiau dėl ES valstybių narių draudimo bendrovių filialų įtakos šių trijų įmonių draudimo rinkos dalis kasmet, nors ir nežymiai, mažėja, kai kitų mažų draudimo įmonių, ypač „Mandatum Life Insurance“ filialas ir „ERGO Life Insurance SE“, teikiamų draudimo paslaugų paklausa didėja.

2.3.1. Tiesioginiai gyvybės draudimo rinkos rodikliai

Tiesioginių gyvybės draudimo rinkos rodiklių nagrinėjimui bus naudojamos Lietuvos banko, Valstybinės draudimo priežiūros komisijos pateiktos metinės veiklos apžvalgos bei Lietuvos statistikos departamento pateikta finansinių įmonių statistika. Bus analizuojamas dinaminis santykinų rodiklių pokytis.

Vilniaus Vertybinių popierių biržos NASDAQ OMX „Įmonių finansinės analizės rodiklių skaičiavimo metodikos“ (2010) išskiria tokius pelningumo bei mokumo rodiklius:

1. Pelningumo rodikliai:
 - 1.1. gyvybės draudimo pelningumo rodiklis;
 - 1.2. kapitalo grąža.
2. Mokumo rodikliai:
 - 2.1. mokumo koeficientas;
 - 2.2. investicijų grąža [54].

Šie rodikliai padeda atskleisti vieną iš svarbiausių gyvybės draudimo rinkos įvertinimo kriterijų – mokumo ir pelno pokyčius. Gyvybės draudimo gyvybingumą parodo gyvybės draudimo rinkos įvertinimo rodikliai, t. y. pelningumas, kapitalo grąža, investicijų grąža bei mokumo koeficientas. 2006–2012 metų rinkos įvertinimo rodikliai pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė. Tiesioginiai Lietuvos gyvybės draudimo rinkos rodikliai 2006 – 2012 metais

Rodiklis \ Metai	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Pelningumas, %	4,3	5,6	4,7	11,8	11	0,1	0,1
Kapitalo grąža, %	13,1	20,2	12,0	22,6	20,7	0,6	0,7
Investicijų grąža, %	-0,3	1,7	-0,1	5,6	4,4	0,02	0,02
Mokumo koeficientas	2,6	2,8	2,5	3,1	3,2	3,1	4,8

(Sudaryta autorės, remiantis Lietuvos banko, Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis ir Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

2006–2012 metų periodu pelningiausi buvo 2009 metai, kai pelnas siekė net 11,8 %, (žr. 5 lentelę). Lyginant su 2007 metais, gyvybės draudimo veiklos pelningumas paaugo net 7,1 %. Šiuo laikotarpiu pastebima žymiai pelningesnė draudimo veikla, kurią lėmė spartesnis uždirbtų įmokų augimas nei patirtos sąnaudos. Gyvybės draudimo įmonėms 2009 metai buvo sėkmingesni nei praėję dėl to, kad jos uždirbo didelį pelną iš investicinės veiklos, kuris 2009 metais siekė 55,3 mln. Lt, kai tuo tarpu 2008 metais – vos 3,6 mln. Lt. Šios veiklos pelningumą lėmė tai, kad augo investicijų vertė į VVP dėl pagerėjusios finansinės padėties rinkose bei žemos rinkos palūkanų normos.

Tačiau nuo 2010 metų pelningumas pradėjo mažėti (11 %). Tam įtakos turėjo draudimo įmonių rodiklių dinamika dėl draudimo rinkos ciklo pokyčių: draudimo pelnas stipriai sumažėjo draudimo rinkos nuosmukio metu, tačiau krizės pasekmės išryškėjo tik vėlesnio

laikotarpio rezultatuose. Nepaisant draudimo įmonių pastangų sumažinti sąnaudas, dar labiau sumažėjo pajamos – draudimo įmokų apimtys, todėl didžioji dalis skirtų rezervų buvo panaudota nuostoliams padengti. O 2011–2012 metais matomas dar didesnis (10,9 %) pelningumo rodiklio kritimas – iki 0,1 %.

Kalbant apie kitą tiesioginį gyvybės draudimo rinkos rodiklį – kapitalo grąžą – matyti, kad 2006–2012 metais šis rodiklis buvo itin dinamiškas ir kiekvienu periodu kito apie 10 % tai į vieną, tai į kitą pusę, t.y. mažėjo arba didėjo. Iš prieš tai pateiktos lentelės duomenų galima teigti, kad didžiausia kiekvienam savininkui į verslą investuotam piniginiam vienetui tenkanti pelno dalis buvo 2009 metais ir sudarė net 22,6 %. Todėl galima daryti išvadą, kad gyvybės draudimo įmonių savininkai gavo laukiamą kapitalo grąžą iš savo investicijų. Tačiau nuo kitų metų kapitalo grąža pradėjo mažėti ir iki 2012 metų nukrito 21,9 % (iki 0,7 %).

Trečiasis analizuojamas tiesioginis gyvybės draudimo rinkos rodiklis investicijų grąža, kaip ir du pirmi prieš tai aptarti rodikliai, iki 2009 metų buvo nestabilus ir nuolat keitėsi tai mažėdamas, tai didėdamas. Tačiau 2009 metais šis rodiklis pasiekė aukščiausią augimo tempą ir, lyginant su 2006 metais, išaugo beveik 6 % (iki 5,6 %). O lyginant su 2012 metais, investicijų grąža sumažėjo net 280 kartų (0,02 %).

Iš pateiktų tiesioginių gyvybės draudimo rinkos rodiklių lentelės matyti, kad analizuojamuoju laikotarpiu stabiliausias rodiklis buvo mokumo koeficientas, kuris nuosekliai augo ir 2012 metais. Lyginant su 2006 metais, jis išaugo 18 kartų (4,8).

Iš atliktos tiesioginių gyvybės draudimo rinkos rodiklių analizės galima daryti išvadą, kad 2006–2012 metais pelningumas, kapitalo grąža ir investicijų grąža buvo itin dinamiški ir aukščiausią augimo tempą sudarė 2009 metais. Tuo tarpu mokumo koeficientas visą analizuojamą laikotarpį buvo stabilus ir, kai pirmi trys rodikliai nuo 2010 metų pradėjo mažėti, jis ir toliau augo.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad atsižvelgiant į rinkos įvertinimo rodiklius, 2009 metai draudimo įmonėms buvo sėkmingiausi. Be to, nors 2012 metais pelningumo, kapitalo grąžos ir investicijų grąžos rodiklių reikšmės buvo žemiausios, tačiau galima teigti, kad gyvybės draudimo įmonės veikia efektyviai, nes mokumo koeficientas daugiau nei 3 kartus viršija minimalią reikalaujamą jo reikšmę.

2.3.2. Netiesioginiai gyvybės draudimo rinkos rodikliai

Pasaulinėje draudimo praktikoje gyvybės draudimo rinka vertinama remiantis netiesioginiais draudimo rodikliais:

1. draudimo tankis, kuris skaičiuojamas kaip per metus šalyje surinktų gyvybės draudimo įmokų ir gyventojų skaičiaus santykis;

2. draudimo prasiskverbimas, kuris parodo per metus šalyje surinktų gyvybės draudimo įmokų ir šalies bendrojo vidaus produkto santykį;

3. draudimo išsiplėtimas, kuris lygus per metus šalyje sudarytų gyvybės draudimo sutarčių ir gyventojų skaičius santykiui [29].

Nors gyvybės draudimo rinką nusakantys rodikliai ir nėra tobuli, tačiau, A. Lezgovko (2010) nuomone, jie padeda nusakyti ir palyginti draudimo reikšmę tam tikrų šalių ekonomikai [28]. Šie rodikliai geriausiai atspindi gyvybės draudimo rinkos išsivystymą ir plėtrą, kuri vyksta rodikliams augant tam tikroje makroekonominėje erdvėje per tam tikrą laikotarpį. 2006–2012 metų netiesioginių Lietuvos gyvybės draudimo rinkos įvertinimo rodiklių dinamika pateikiama 6 lentelėje.

6 lentelė. Netiesioginiai Lietuvos gyvybės draudimo rinkos rodikliai 2006 – 2012 metais

Rodiklis \ Metai	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Draudimo tankis, LT	134,3	234,1	159,5	145,3	172,9	183,7	191,3
Draudimo prasiskverbimas, %	0,5	0,8	0,5	0,5	0,18	0,16	0,15
Draudimo išsiplėtimas, vnt	0,02	0,02	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02

(Sudaryta autorės, remiantis Lietuvos banko, Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis ir Statistikos departamento duomenimis)

Vienas svarbiausių rodiklių yra draudimo tankis, kuris parodo pasirašytų draudimo įmokų dalį, tenkančią vienam šalies gyventojui, t.y. kiek kiekvienas šalies gyventojas išleidžia gyvybės draudimui per metus. Iš aukščiau pateiktos lentelės matyti, kad analizuojamuoju laikotarpiu aukščiausias draudimo tankio augimo taškas buvo pasiektas 2007 metais ir, lyginant su praėjusiais metais, išaugo beveik dvigubai (nuo 134,3 Lt iki 234,1 Lt).

Nuo 2008 metų pasirašytų gyvybės draudimo įmokų dalis, tenkanti vienam šalies gyventojui, pradėjo mažėti ir 2009 metais sudarė tik 145,3 Lt. Tam įtakos galėjo turėti 2008 metų ekonominė krizė. Tačiau jau nuo 2010 metų dėl gyventojų domėjimosi gyvybės draudimu kaip patraukliu lėšų investavimo produktu draudimo tankis vėl pradėjo stabiliai augti ir 2012 metais beveik pasiekė 2007 metų draudimo tankio lygį (191,3 Lt).

Kitas netiesioginis gyvybės draudimo rodiklis – draudimo prasiskverbimas – naudojamas siekiant nusakyti gyvybės draudimo paslaugų rinkos poveikį šalies ekonomikai ir socialinei gyventojų apsaugai. Bet to, jis atspindi ir gyvybės draudimo išsivystymą.

Iš 6 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad draudimo prasiskverbimo rodiklio, kaip ir draudimo tankio, didžiausias augimo tempas buvo 2007 metais (0,8 %). Tam įtakos galėjo turėti tai, jog gyvybės draudimo rinka sudarė didelę dalį šalies bendrosios rinkos. Tačiau kitais metais šis rodiklis sumažėjo 0,3 % ir pasiekė 2006 metų rodiklio lygį (0,5 %). Iki 2009 metų draudimo prasiskverbimo rodiklis, buvęs stagnacijos būsenoje, 2010 metais sumažėjo daugiau nei dvigubai (0,18 %) ir 2012 metais buvo lygus 0,15 %.

Trečiasis netiesioginis gyvybės draudimo rodiklis – draudimo išsiplėtimas – parodo, kiek per tam tikrą laikotarpį sudaroma sutarčių, tenkančių vienam gyventojui. Iš pateiktos lentelės matyti, kad visu analizuojamuoju laikotarpiu šis rodiklis buvo stabilus ir sudarė 0,02 vnt. gyvybės draudimo sutarčių vienam gyventojui. 2008 metais pastebima priešinga pirmiems dviems rodikliams draudimo išsiplėtimo dinamikos tendencija: kai draudimo tankis ir draudimo prasiskverbimas mažėjo, draudimo išsiplėtimas didėjo 0,01 vnt. (0,03 vnt.). Tam įtaką darė augantis sudaromų gyvybės draudimo sutarčių skaičius ir mažėjantis gyventojų skaičius.

Iš netiesioginių gyvybės draudimo rinkos rodiklių analizės galima teigti, kad 2006–2012 metais dinamiškiausias rodiklis – draudimo tankis, kurio paskutinių kelerių metų dinamikai daugiausiai įtakos turėjo augančios gyvybės draudimo įmokos ir mažėjantis gyventojų skaičius, kurie 2012 metais atitinkamai sudarė 574,7 mln. Lt ir 3003,6 tūkst. Lt.

Įvertinus gyvybės draudimo prasiskverbimo rodiklį, galima daryti išvadą, kad nors analizuojamuoju laikotarpiu pasirašytos gyvybės draudimo įmokos ir BVP augo, tačiau šio rodiklio dinamika buvo mažėjanti dėl didesnio BVP augimo tempo.

Apibendrinant šiuos netiesioginius rodiklius, pastebėta, kad Lietuvos gyvybės draudimo rinka turi didelį augimo potencialą ilgalaikėje perspektyvoje, kadangi pagal išsivystymo lygį vis dar stipriai atsilieka nuo pasaulio ir ES rodiklių. Tačiau, net ir patyrusi nuosmukį (2008–2010 metais), Lietuvos draudimo rinka atsigavo bei įrodė esanti patikima apsauga ne tik ekonomikos klestėjimo, bet ir smukimo laikotarpiu.

Įvertinus gyvybės draudimo rinką, galima teigti, kad nepaisant neigiamų pokyčių ekonomikoje gyvybės draudimo įmonių finansinė padėtis išliko stabili. Iki 2008 metų Lietuvos draudimo rinka turėjo didelį augimo potencialą ir sparčiai vystėsi. Tam įtakos turėjo besivystanti ekonomika, narystė ES, atsiradusi ilgalaikių gyvybės draudimo sutarčių paklausa ir globalizacija. Tačiau 2008 metais Lietuvos gyvybės draudimo rinka dėl ekonominio nuosmukio pakeitė kryptį ir susitraukė.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Lietuvos gyvybės draudimo rinka turi nemažą gyvybės draudimo potencialą ir pasižymi didele koncentracija.

2.4. Gyvybės draudimo rinkos plėtros veiksniai ir jų įtaka

Draudimo rinkoje vykstantys pokyčiai lėmė šiandieninę draudimo rinkos struktūrą, susiformavusią pagal draudimo šakas. Gyvybės draudimo verslo plėtrai didelę įtaką daro daugelis vidaus ir išorės veiksnių, kurie, susidarius tam tikroms ekonominėms sąlygoms, pasižymi didele kaita bei permainingumu.

Lietuvos draudimo rinkos pateikti teoriniai sprendimai padeda nustatyti draudimo rinkos svarbą finansų ir socialinėje sistemoje bei išskiria veiksnius, kurie daro įtaką draudimo rinkai. Tiek Lietuvoje, tiek kitose išsivysčiusiose pasaulio valstybėse tarp sparčiai plėtojamų paslaugų vis svarbesnėmis tampa finansinės paslaugos. Viena iš finansinių paslaugų sistemos dalių yra draudimo paslaugos, kadangi kiekvienas žmogus nori būti saugus. Dėl šios priežasties pastaraisiais metais, lyginant su kitais, draudimo paslaugų verslas sparčiai plėtojosi ir vaidino svarbų vaidmenį socialiniame ir ekonominiame valstybės gyvenime.

Tikslinga būtų išskirti bei apibūdinti draudimo funkcijas pagal funkcijų pasireiškimo sritį, kurios mokslinėje literatūroje suskirstytos pagal tokias grupes: ekonominė, socialinė ir politinė. Pačios reikšmingiausios yra socialinės ir ekonominės draudimo sistemos atliekamos funkcijos; lyginant su jomis, politinė funkcija nėra tokia svarbi.

Ekonominiu požiūriu, draudimas atlieka pajamų, kapitalo ir kredito išsaugojimo funkcijas, apsaugo nuo finansinių nuostolių arba juos mažina, didina bei taupo valstybės biudžeto lėšas. Ši sąlyga būtina šalies vidaus klestėjimui bei tobulėjimui [12].

Socialiniu požiūriu, draudimas svarbus tuo, kad draudimo sistema naudojama valstybės socialinei politikai vykdyti ir ji laikoma viena tinkamiausių tokios politikos priemonių. Socialinės apsaugos sistemą galima įvardyti kaip priemonių visumą, siekiant apsaugoti žmones nuo socialinių rizikų. Ši funkcija svarbi tiek individualiam asmeniui, tiek ir pačiai visuomenei [12].

Aukščiau aprašytos draudimo sistemos vaidmuo šalies socialinėje bei ekonominėje aplinkoje parodo plačią draudimo įmonių veiklos sferą ir veiklos kryptingumą. Kiekvienam rinkos dalyviui yra svarbi draudimo įmonių finansinė padėtis, kuri vertinama pačių draudimo įmonių veiklos rodikliais plėtra [12].

Remiantis vykstančiais makroekonominiais procesais, tiek Lietuvoje, tiek ES galima išskirti tokias veiksnių grupes, darančias įtaką gyvybės draudimo rinkos plėtotei:

1. pokyčiai pasaulinėje finansų rinkoje;
2. fiskalinės ir monetarinės politikos priemonės bei jų įtaka vartojimui;
3. nedarbas, infliacija, jų poveikis vartotojų galimybėms bei sprendimams [12].

Pirmosios gyvybės draudimo rinkos plėtros veiksnių grupės įtaką geriausiai parodo 2008 metais visame pasaulyje prasidėjęs nuosmukis, pasireiškęs stipriu gamybos ir prekybos

sumažėjimu. Kadangi finansų rinkos yra glaudžiai susijusios tarpusavyje, nuosmukis vienoje šalyje veikia kitos šalies ekonomiką.

Antroji veiksnių grupė priklauso nuo Vyriausybės vykdomų mokesčių ir išlaidų programų bei centrinio banko vykdomos pinigų politikos. Atsižvelgiant į šių institucijų siekiamus tikslus trumpalaikiame periode, šios politikos daro didelę įtaką draudimo rinkai. Pavyzdžiui, esant situacijai, kai draudimo rinkos paslaugų paklausa žymiai viršija pasiūlą, centrinis bankas, siekdamas rinkos stabilumo, sukelia infliaciją paklausai sumažinti.

O kalbant apie Vyriausybės vykdomą fiskalinę politiką, pavyzdys gali būti toks, jog vyriausybė, siekdama surinkti į biudžetą daugiau lėšų, padidina mokesčius draudimo įmonėms, kurios, norėdamos padengti didesnes sąnaudas nesumažinant pajamų ir pelno, didina savo teikiamų paslaugų kainas ir atvirkščiai.

Trečiajai gyvybės draudimo rinkos plėtros veiksnių grupei priklauso makroekonominiai procesai, kurių dinamikai didelę įtaką daro pirmųjų dviejų veiksnių grupių pokyčiai. Tai reiškia, kad priklausomai nuo pasaulinėje finansų rinkoje vykstančių pokyčių, pavyzdžiui, 2008 metais prasidėjusio nuosmukio dėl nekilnojamojo turto *burbulo* sprogo, besaikio skolinimosi ir smunkančio vartojimo, makroekonominiai veiksniai taip pat kinta: 2008 metų nuosmukis sukėlė nedarbo augimą, padidino valstybės skolą ir turėjo įtakos infliacijos augimui.

Šių veiksnių pasikeitimus taip pat lemia Vyriausybės vykdomų fiskalinės ir monetarinės politikų vykdymui pasirinktos priemonės, kaip, pavyzdžiui, aukščiau minėto nuosmukio pasekmių sumažinimui valdžios pasirinktas valstybės finansų stabilizavimo planas: biudžeto deficito augimo ribojimas, išlaidų ribojimas ir mokesčių peržiūra, naikinant lengvatas ir keičiant pagrindinių mokesčių dydžius bei siekimas kuo greičiau įvesti eurą.

Kalbant apie gyvybės draudimo rinkos plėtros pokyčius, svarbiausi yra ekonominiai-socialiniai veiksniai (*žr. 7 lentelę*).

7 lentelė. Veiksniai turintys įtakos Lietuvos gyvybės draudimo rinkai

Veiksniai	Poveikis Lietuvos gyvybės draudimo rinkai
Nedarbo lygis	Nedarbo lygiui didėjant, draudimo įmonių paslaugų paklausa auga, ir atvirkščiai.
Darbo užmokestis	Darbo užmokesčiui mažėjant, vartotojų perkamoji galia mažėja. Kartu mažėja ir gyvybės draudimo įmonių paslaugų paklausa.
Kreditavimo sąlygos	Išaugęs namų ūkių skolinimasis mažina jų disponuojamas pajamas. Kartu mažėja ir gyvybės draudimo paslaugų vartojimas.
Verslo įmonių veikla	Esant nuostolingai verslo įmonių veiklai, dažnai yra mažinamos arba siauriamos veiklos apimtys, pavyzdžiui, mažinamas eksportas ir paslaugų asortimentas.
Vykdoma mokesčių politika	Atsižvelgiant į Vyriausybės vykdomą politiką, formuojami mokesčių politikos sprendimai, kurie lemia draudimo įmonių paslaugų kainų pokyčius.
Pasaulinė finansinė krizė	Lietuvos gyvybės draudimo rinkos dalies praradimas 2008 metais.

(Sudaryta autorės, remiantis Lietuvos banko, Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis 2006 – 2012 metų metinėmis ataskaitomis ir Statistikos departamento duomenimis)

Nedarbo lygis, statistikos departamento duomenimis, pradėjo augti po 2008 metais prasidėjusio nuosmukio, tačiau jau 2012 metais pagal nedarbo lygio mažėjimo spartą Lietuva užėmė antrąją vietą tarp 27 ES valstybių. Praėjusiais metais bedarbių skaičius Lietuvoje sumažėjo 13,7 %, dirbančiųjų skaičius išaugo 1,8 %, o bendras nedarbo lygis sumažėjo 2,1 procentinio punkto iki 13,2 %. Viena iš tokio pokyčio priežasčių – išaugęs laisvų darbo vietų skaičius, kuris 2012 metais buvo 7 % didesnis nei prieš metus. Gyvybės draudimo rinkai dėl minėtų priežasčių keitėsi lygiagrečiai nedarbo lygio dinamikai.

Kito veiksnio – darbo užmokesčio – dinamika turi tiesioginį poveikį draudimo rinkai. Nors 2008 metais prasidėjusio nuosmukio bruto darbo užmokestis padidėjo, tačiau dauguma įmonių, norėdamos prisitaikyti prie tuo metu esamos ekonominės situacijos, mažino darbo užmokesčius. Tai reiškia, kad nedarbo lygiui augant ir darbo užmokesčiui mažėjant, žmonių perkamoji galia mažėja ir lemia neigiamą gyvybės draudimo paslaugų paklausą.

Kreditavimo sąlygų veiksnys yra susijęs su vartotojų skolinimusi. Po 2008 metų pradėjusi augti infliacija bei palūkanų normos lėmė draudimo rinkos susitraukimą.

Didelę įtaką draudimo rinkai taip pat turi verslo įmonių veikla. Pavyzdžiui, mažėjantis eksportas ir didėjančios veiklos sąnaudos rinką veikia neigiamai. Esant nuostolingai įmonės veiklai, draudikai dažnai kelia paslaugų kainas, didina pasiūlą arba mažina paslaugų asortimentą.

Didėjant biudžeto deficitui, Vyriausybė ieško būdų, kokius mokesčius didinti ar įvesti naujus, kad būtų galima surinkti kuo daugiau pajamų. Pavyzdžiui, jeigu Vyriausybė padidina mokesčius verslo įmonėms, gyvybės draudimo rinkos dinamika yra neigiama ir sulaukia tų pačių pasekmių, kaip prieš tai aptarto veiksnio atveju.

Remiantis Lietuvos banko ir Lietuvos draudimo priežiūros komisijos pateiktomis metinėmis ataskaitomis (2006–2012 metų), matoma draudimo rinkos dinamika. Sparti ekonomikos globalizacija paskatino draudimo kompanijas vienyti, kadangi tik didelės kompanijos galėjo sėkmingai konkuruoti tarptautinėje rinkoje. Šiandien draudimas nėra ribojamas nacionalinių sienų – vienos šalies rezidentai gali įsigyti draudimą iš kompanijos, kurios įstatinio kapitalo kilmė yra nutolusi nuo sandorio vietos.

Pabrėžtina tai, kad labai didelę ir svarbią reikšmę draudimo rinkos raidai turi teisinė aplinka. Žinoma, ne ką mažiau svarbūs yra ir kiti – tiek piniginiai, tiek nepiniginiai – veiksniai, kurie daro įtaką pasirenkant individus, kurių nuomonė apie šios paslaugos skaidrumą, reikalingumą ir patikimumą yra labai svarbi draudimo raidai [12].

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad gyvybės draudimo rinkos dinamikai didžiausią įtaką darė 2008 metų nuosmukis, kurio neigiamos pasekmės, kaip nedarbo lygio augimas, gyventojų perkamosios galios mažėjimas, masinės emigracijos augimas, sulėtėjęs kreditavimas ir kita, tiesiogiai lėmė gyvybės draudimo rinkos veiksnių neigiamą pokyčių tendenciją.

3. GYVYBĖS DRAUDIMO RINKOS PLĖTROS PERSPEKTYVŲ ĮVERTINIMAS LIETUVOJE

Anketa-klausimynas naudojama tyrimo duomenų surinkimo tikslais. Ją pagal nurodytas taisykles užpildo respondentai. Tai yra vienas populiariausių sociologinio tyrimo metodų. Pateikus keletą klausimų, galima greitai gauti reikalingą informaciją tyrimui, tačiau svarbu, kad gaunami duomenys būtų teisingi ir patikimi.

Siekiant išsiaiškinti, kaip visuomenė vertina gyvybės draudimo rinką bei jos teikiamas paslaugas, buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Tyrimo tikslas – įvertinti ir nustatyti gyvybės draudimo paslaugų svarbą visuomenėje bei veiksnius, lemiančius šių paslaugų plėtrą.

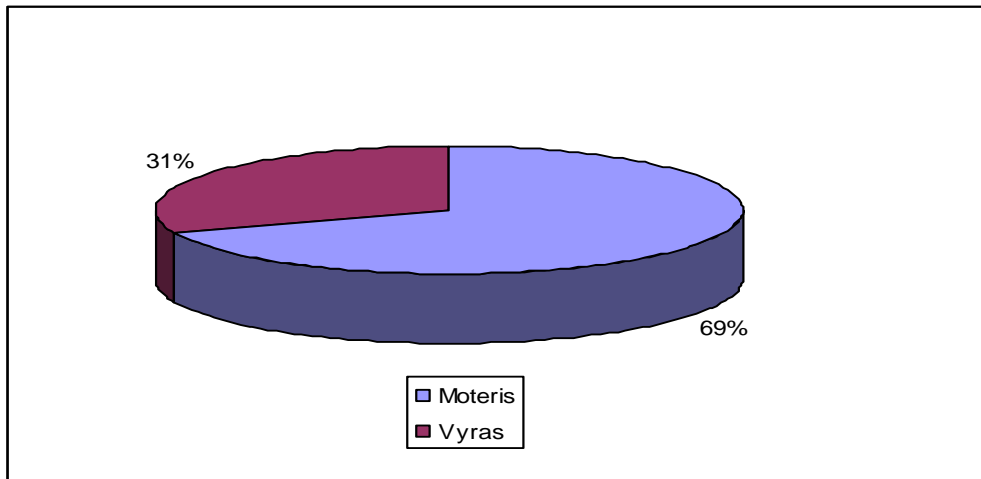
Tiriamieji buvo apklausti pasirenkant internetinę apklausą, kuri buvo paruošta tyrėjo (žr. priedas). Anketa sudarė 19 uždarų klausimų. Sudarant uždaro tipo anketą, buvo laikomasi šių reikalavimų: numatoma, kiek galima daugiau atsakymo variantų, kad respondentas rastų jam priimtina atsakymą; klausimai formuluojami aiškiai bei suprantamai, nepateikiami klausimai, kurie skatintų respondentus atsakyti pagal susidariusios viešos nuomonės standartus.

Vienas iš pagrindinių veiksnių, nulėmusių pasirinkimą atlikti internetinę apklausą, buvo galimybė per trumpą laiką surinkti didelį skaičių anoniminių atsakymų. Anketa buvo patalpinta internetiniame tinklapyje www.apklausa.lt.

Atliekant anketinę apklausą, buvo pasirinktas netikimybinės atrankos būdas, kurios privalumai – mažesni kaštai, apklausiant respondentus, užtrunkama mažiau laiko. Tačiau ji turi ir trūkumų – negalima apskaičiuoti atrankos paklaidos, ne visada aišku, kaip atrinkta imtis atspindi tiriamąją visumą.

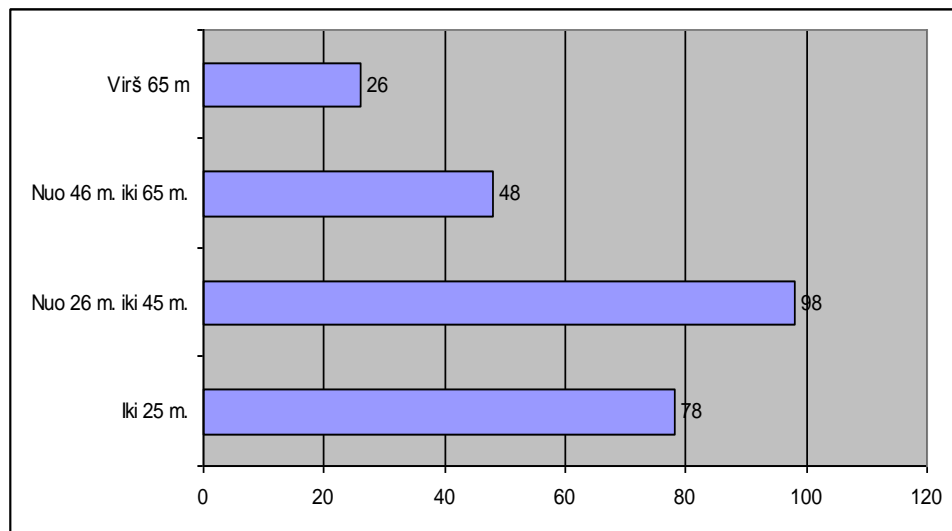
Respondentų skaičius yra vienas iš veiksnių, sąlygojančių gautos informacijos tikslumą bei patikimumą. Atliekant tyrimą, apklausta 250 respondentų, imties dydis suskaičiuotas pagal Raosoft, Inc imties dydžio skaičiuoklę, pasirenkant 5 % paklaidos dydį bei 90 % pasiklovimo lygį. Analizės tipas – statistinis, apibendrinantis, tyrimo metu gauti duomenys apdoroti „Microsoft Excel“ programa. Gauti tyrimo rezultatai išreikšti procentais bei dažniais.

Galutiniai rezultatai rodo, kad visuomenėje vis dėlto aktyvesnės yra moterys. Tyrime dalyvavo 173 moterys (žr. 15 pav.), kurios sudarė kone du trečdalius visų tyrime dalyvavusių respondentų (69 %), vyrai šiek tiek pasyvesni – 77 (31 %).

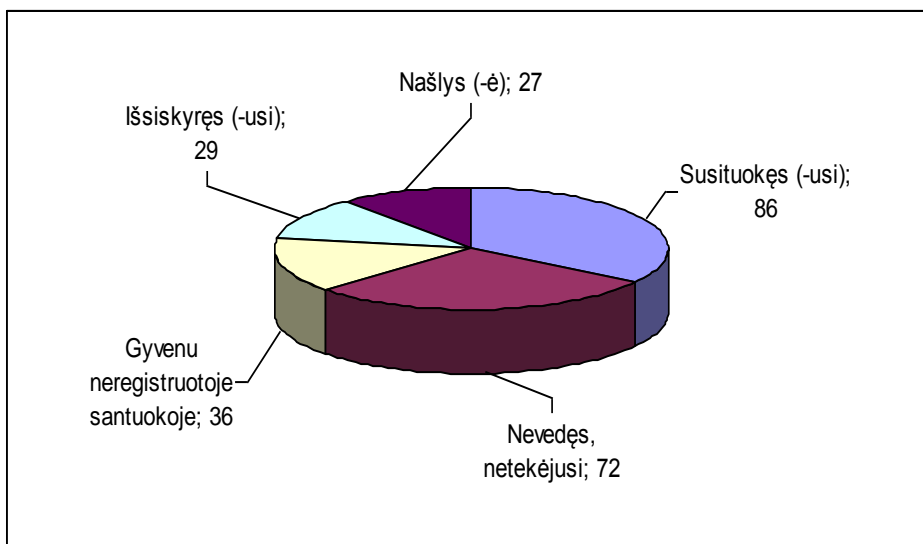
15 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Pagal amžių didžiausią respondentų dalį sudaro 26–45 metų asmenys (žr. 16 pav.), t. y. 98 (39,2 %). Antroje vietoje – iki 25 metų amžiaus grupė, atsakiusi tik 8 % mažiau (78 respondentai). Mažiausiai dalyvavusių apklausoje priklauso virš 65 metų grupei (10,4 % – 26 respondentai). Tam įtaką galėjo daryti tai, jog apklausa – internetinė. Ji buvo platinama internetinėje erdvėje, socialiniame tinkle „Facebook“, kuriame didžioji lankytojų dalis yra jaunesnio amžiaus.

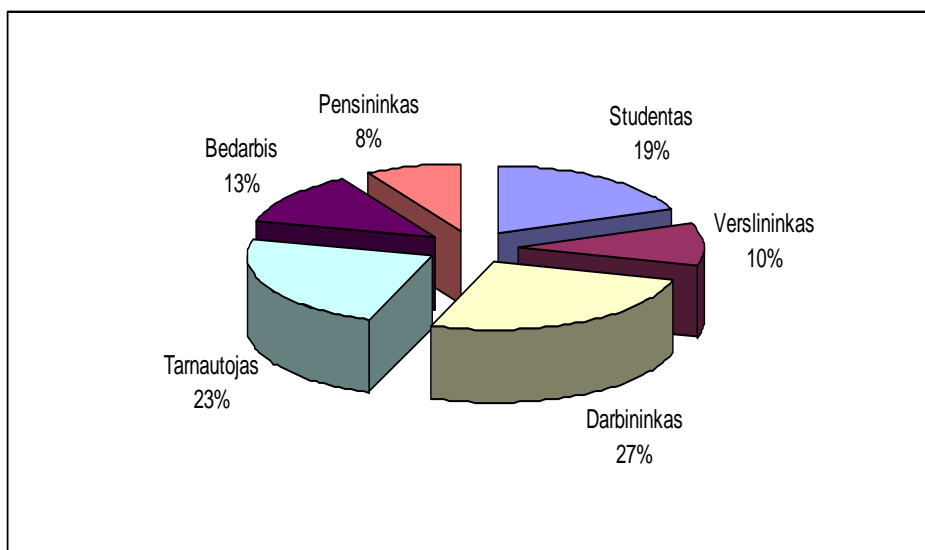
16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (skaičius)

Respondentų buvo klausiama apie jų šeimyninę padėtį. Kaip matyti iš pateikto paveikslo (žr. 17 pav.), didžioji dalis apklaustųjų yra susituokę (86), šiek tiek mažiau nevedusių ir netekėjusių (72). Mažiausiai apklausoje dalyvavo našlių ir išsiskyrusių žmonių – atitinkamai 27 ir 29.

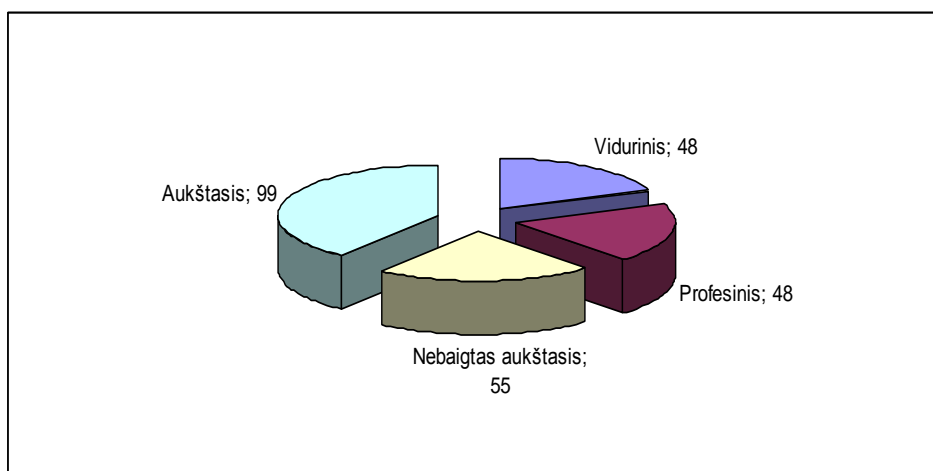
17 pav. Respondentų šeimyninė padėtis (skaičius)

Daugiau nei pusė (60%) apklausoje dalyvavusių respondentų yra dirbantys, iš kurių 27% (66) sudaro darbininkai, 4% mažiau (58) – tarnautojai ir 10% (25) – verslininkai (žr. 18 pav.). Mažiausiai dalyvavusių apklausoje priklauso pensininkų ir bedarbių socialinėms grupėms: atitinkamai 8% (21) ir 13% (32) visų respondentų.

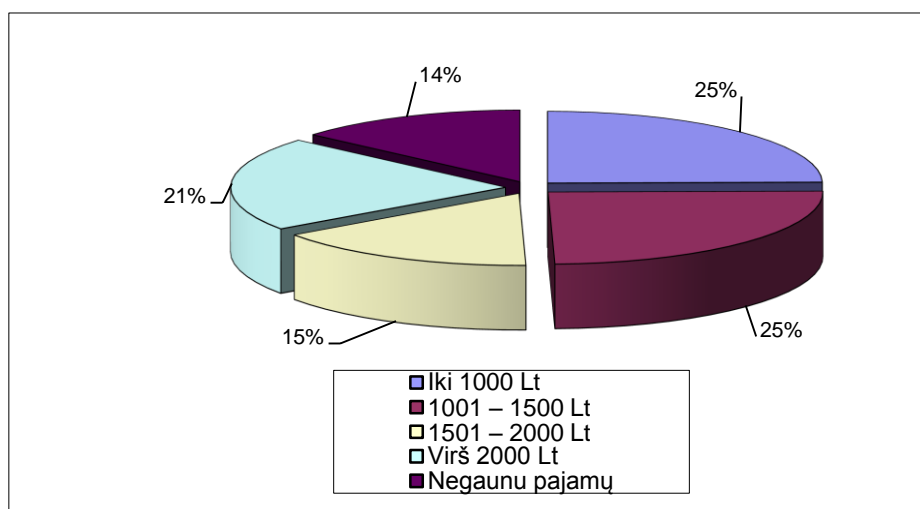
18 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal socialinę grupę (%)

Respondentų buvo klausiama apie jų turimą išsilavinimą. Iš pateikto paveikslo (žr. 19 pav.) matyti, kad daugiausiai apklaustųjų turi aukštąjį išsilavinimą (99), o mažiausiai – vidurinį ir profesinį (po 48 respondentus). Pagal visų apklausoje dalyvavusių respondentų skaičių antroje vietoje yra nebaigę aukštojo mokslo – 55 apklaustieji.

19 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimo laipsnį (skaičius)

Respondentams taip pat buvo užduotas klausimas apie jų gaunamas mėnesines pajamas. Iš 20 paveikslo matyti, kad apklausoje dominavo minimalias ir vidutines pajamas gaunantys respondentai, atitinkamai 24% (61) ir 25% (63). Šiek tiek mažiau respondentų (53) gauna didesnes nei 2000 Lt mėnesines pajamas, o mažiausiai – nuo 1501 Lt iki 2000 Lt arba visai negauna jokių mėnesinių pajamų (atitinkamai 39 ir 34 respondentai).

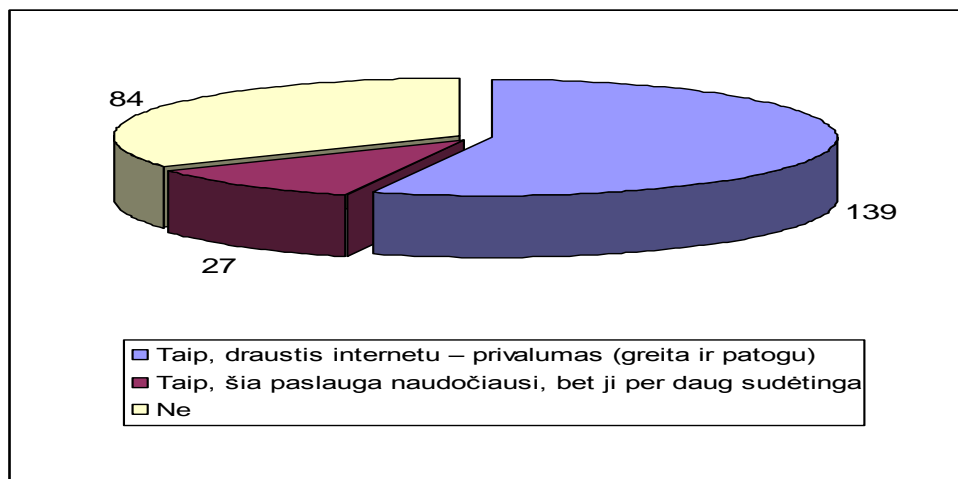

20 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pajamas (%)

Siekiant neiškreipti apklausos duomenų ir norint gauti kuo tikslesnius duomenis, respondentų buvo klausama, ar jie yra apsidraudę gyvybės draudimu. Iš visų apklausoje dalyvavusiųjų tik 37% yra apsidraudę gyvybės draudimu (93 respondentai), o gyvybės draudimo veikloje nedalyvauja 63 % (157 respondentai).

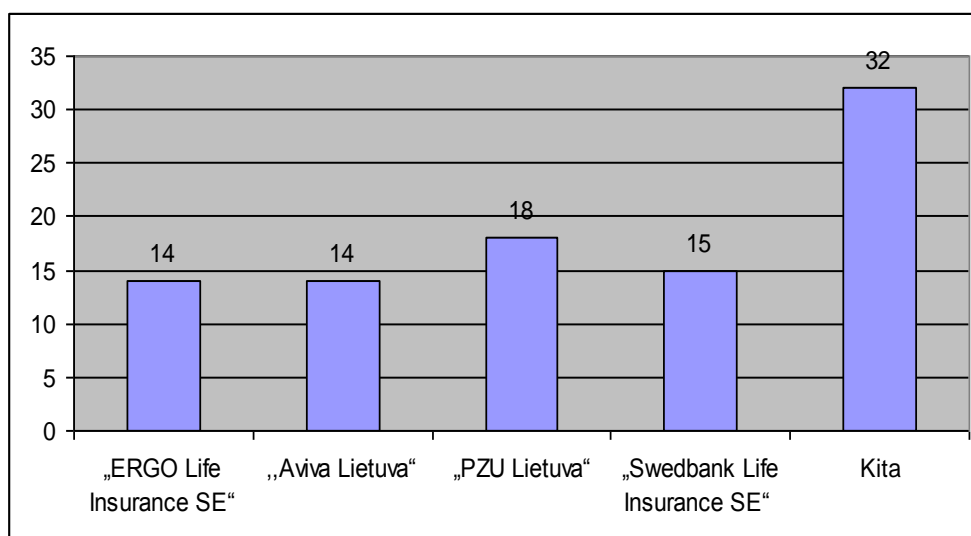
Siekiant išsiaiškinti, ar šiuolaikinės technologijos daro įtaką vartotojų pasirinkimui drausti gyvybės draudimu, respondentų buvo klausama, ar interneto teikiamos galimybės skatina

gyvybės draudimo paslaugų vartojimą. Iš pateikto paveikslo matyti (žr. 21 pav.), kad daugiau nei pusė respondentų (139) galimybę draustis internetu laiko kaip privalumu laiko ir patogumo atžvilgiu. 84 respondentams jokios įtakos galimybė draustis internetu nedaro, o 27 sutinka, kad draustis internetu yra patogiu ir patys norėtų naudotis šia galimybe, tačiau, jų nuomone, tai per sudėtinga.

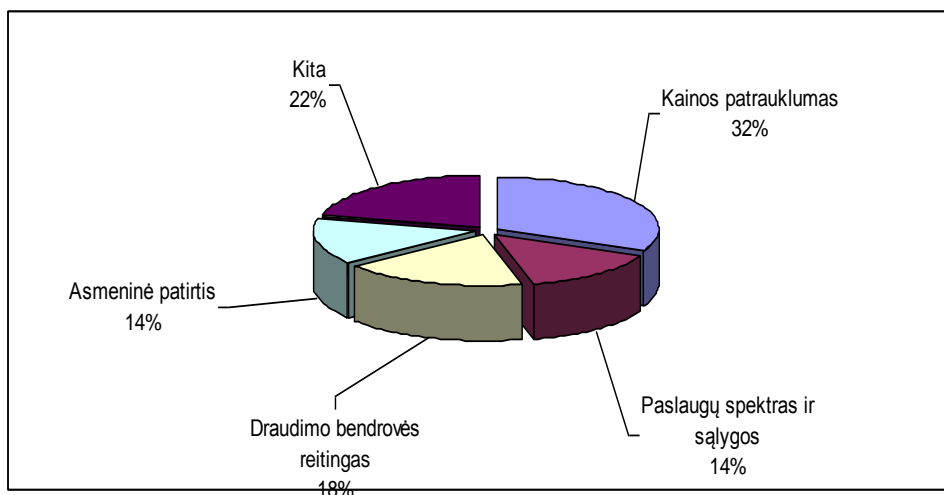
21 pav. **Interneto galimybės draudžiantis (skaičius)**

Iš pateikto paveikslo matyti (žr. 22 pav.), kad apklausoje dalyvavusių respondentų, kurie yra apsidraudę gyvybės draudimu, daugiausia naudojami „PZU Lietuvos gyvybės draudimo“ paslaugomis (18). Šiek tiek mažiau naudojami „Swedbank Life Insurance SE“ gyvybės draudimu, „Aviva Lietuva“ ir „ERGO Life Insurance SE“ (atitinkamai 15 ir po 14). Mažiausiai respondentų šia paslauga naudojami tokiose bendrovėse kaip „Mandatium Life Insurance“ ir „Bonum Publicum“ (4 ir 5).

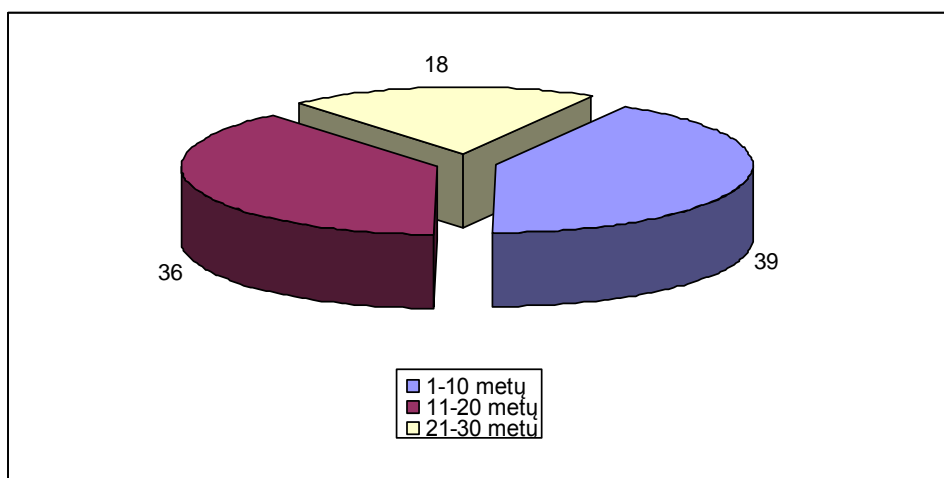
22 pav. **Draudimo įmonių pasiskirstymas pagal respondentų atsakymus (skaičius)**

Atlikus apklausą, iš gautų rezultatų (žr. 23 pav.) matyti, kad renkantis, kokios bendrovės gyvybės draudimo paslaugomis naudotis, didžiajai respondentų daliai įtaką daro kaina – 32% (30). Antra pagal svarbumą priežastis, renkantis įmonę, yra draudimo bendrovės reitingas. Šią priežastį pasirinko 18% (17) apklaustųjų. Mažiau svarbiomis priežastimis respondentai laiko asmeninę patirtį ir draudimo bendrovės siūlomų paslaugų spektrą ir sąlygas – po 14% (13) respondentų.

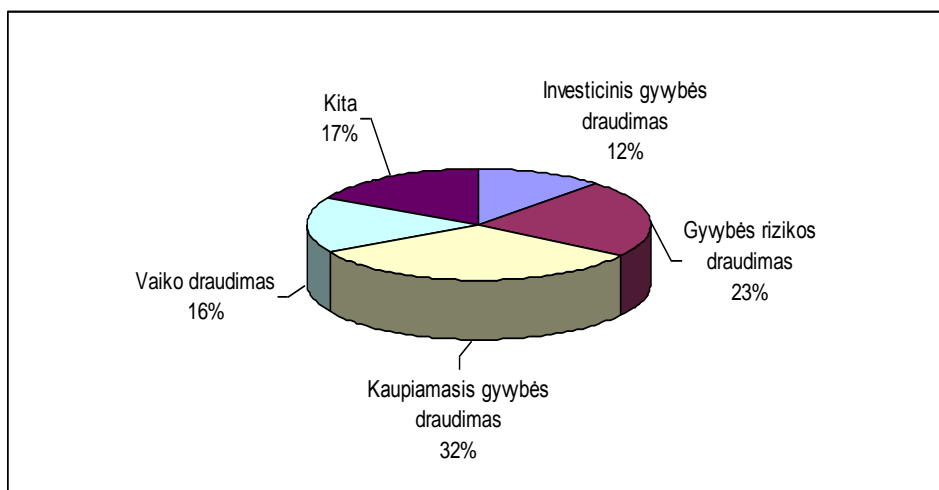
23 pav. **Draudimo įmonės paslaugų pasirinkimo priežastys (%)**

Respondentų, besinaudojančių gyvybės draudimo paslaugomis, buvo klausama, kuriam laikotarpiui jie yra sudarę gyvybės draudimo sutartį. Iš pateikto paveikslo (žr. 24 pav.) matyti, kad dominuoja 1-10 ir 11-20 metų laikotarpiams pasirašytos sutartys (atitinkamai 39 ir 36 respondentai). Tik apie 19 % visų apklaustųjų draudimo sutartis yra sudarę ilgesniam nei 20 metų laikotarpiui. Tai rodo, kad vartotojai yra atsargūs, kadangi nėra tikri dėl savo gaunamų pajamų ateityje.

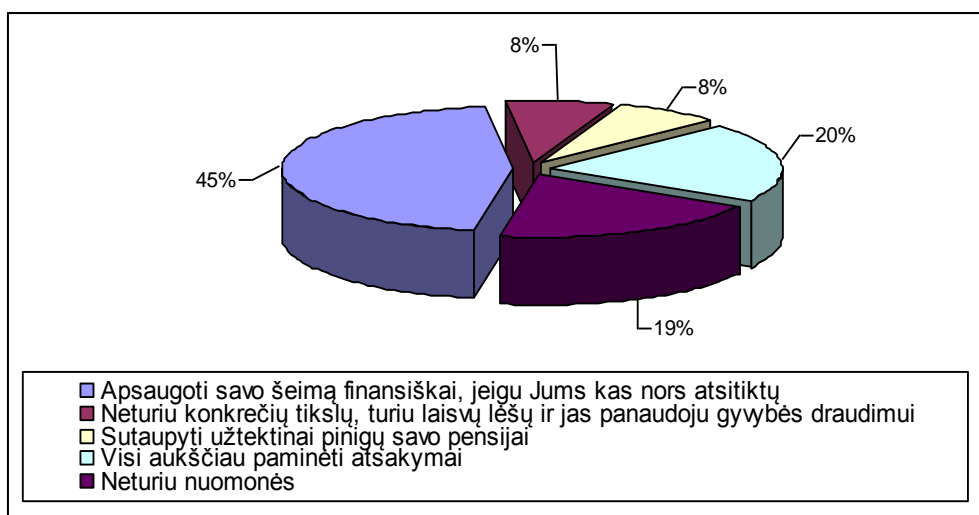
24 pav. **Gyvybės draudimo sutarties sudarymo terminas (skaičius)**

Norint išsiaiškinti, kokios gyvybės draudimo paslaugos dominuoja rinkoje, respondentų buvo klausiama, kokiomis draudimo paslaugomis jie naudojami. Atlikus tyrimą, matyti (žr. 25 pav.), kad trečdalis visų apsidraudusiųjų gyvybės draudimu yra pasirinkę kaupiamąjį gyvybės draudimą (30). Apie 10% mažiau respondentų naudojami gyvybės rizikos draudimo paslauga (21). Mažiausiai respondentų iš įvardintų gyvybės draudimo paslaugų pasirinko investicinį gyvybės draudimą ir vaiko draudimą (atitinkamai 11 ir 15).

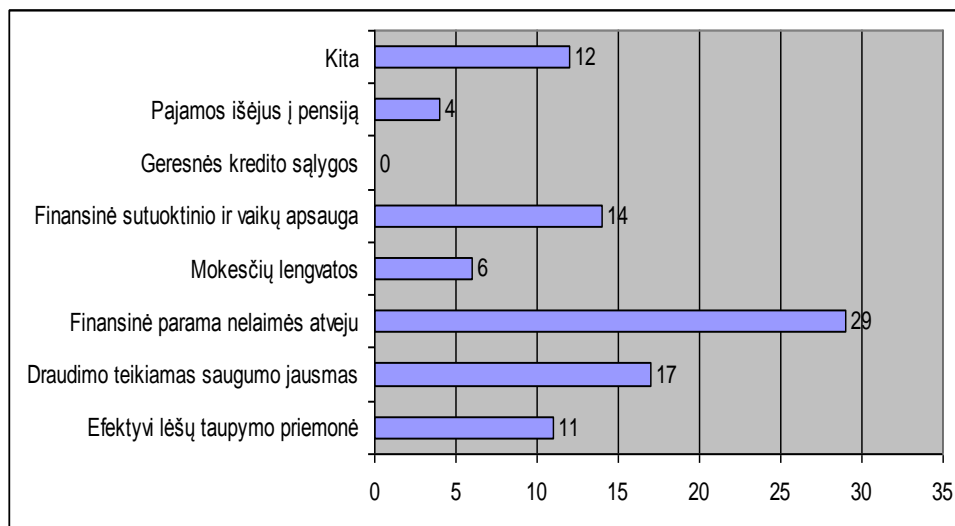
25 pav. Respondentų įsigytos draudimo paslaugos (%)

Respondentų, besinaudojančių gyvybės draudimo paslaugomis, buvo klausiama, kokie iš įvardintų teiginių jiems šiuo metu yra svarbiausi. Remiantis 26 paveikslu, matyti, kad beveik pusė respondentų svarbiausiu teiginiu laiko norą apsaugoti savo šeimą finansiškai, įvykus nelaimingam įvykiui (42 apklaustieji). 20% (19) respondentų mano, kad visi įvardinti teiginiai, draudžiantis gyvybę, yra pakankamai svarbūs. Po 7 apklaustuosius svarbiausiais teiginiais laiko norą sutaupyti pinigų savo pensijai bei laisvų lėšų turėjimą ir jų panaudojimą gyvybės draudimui be konkrečių tikslų. O 18 respondentų svarbiausio teiginio įvardinti negalėjo.

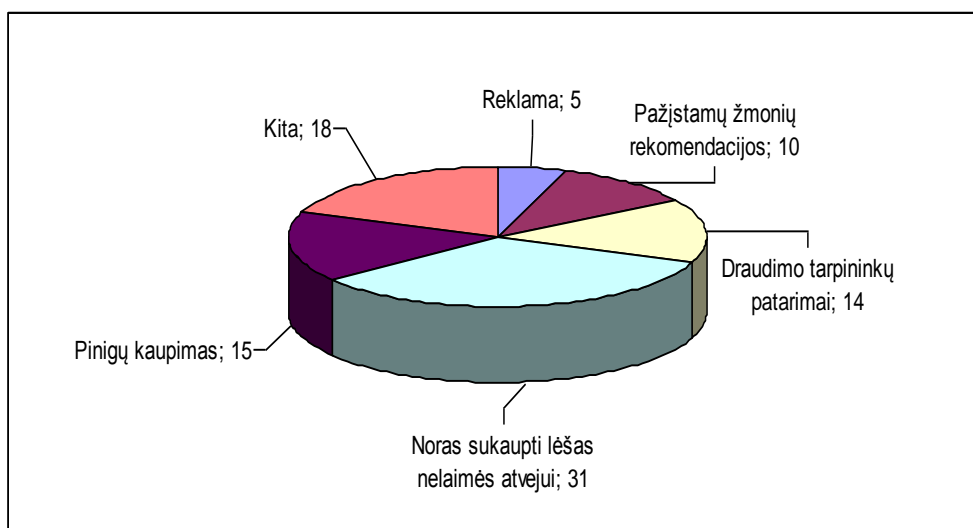
26 pav. Gyvybės draudimo paslaugos pasirinkimo priežastys (%)

Siekiant sužinoti, kokie veiksniai lemia vartotojų norą naudotis gyvybės draudimo paslaugomis, respondentų buvo klausiama, kokios priežastys lėmė šios paslaugos pasirinkimą. Iš paveikslo matyti (žr. 27 pav.), kad trečdalis apklaustųjų svarbiausia gyvybės draudimo priežastimi pasirinko finansinę paramą nelaimės atveju (29). 17 respondentų svarbiausia priežastimi įvardijo draudimo teikiamą saugumo jausmą, 14 – finansinę sutuoktinio ir vaikų apsaugą ir 11 – efektyvią lėšų taupymo priemonę.

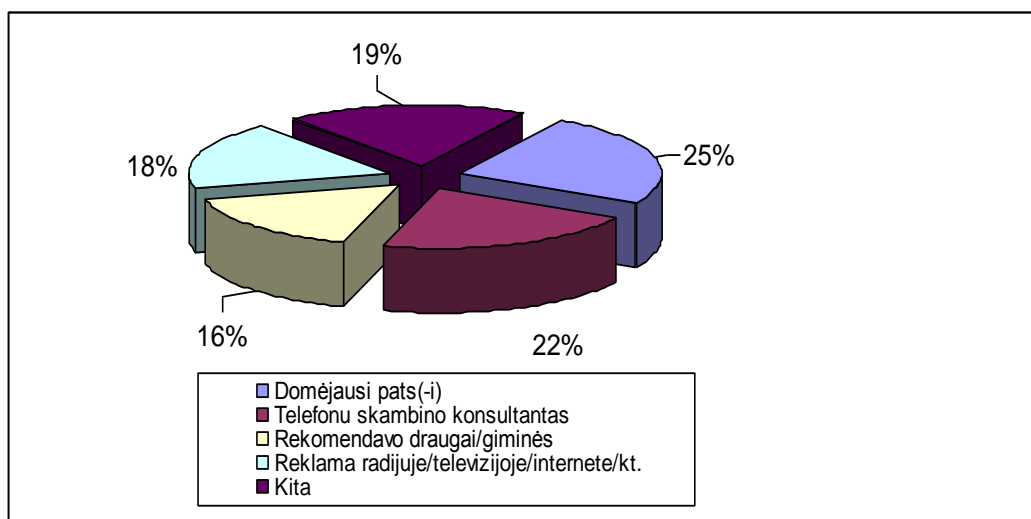
27 pav. **Priežastys, paskatinusi respondentus pasinaudoti gyvybės draudimo paslaugomis (skaičius)**

Norint išsiaiškinti, kokie veiksniai daro įtaką šios rūšies draudimo pasirinkimui, respondentų buvo klausiama, kas juos paskatino tai padaryti. Iš 28 paveikslo matyti, kad pagrindinis gyvybės draudimo veiksnys yra noras sukaupti lėšų nelaimės atvejui (31). 15 respondentų svarbiausiu veiksmu laiko pinigų kaupimą, 14 – draudimo tarpininkų patarimus, 10 – pažįstamų žmonių rekomendacijas ir tik 5 – reklamą.

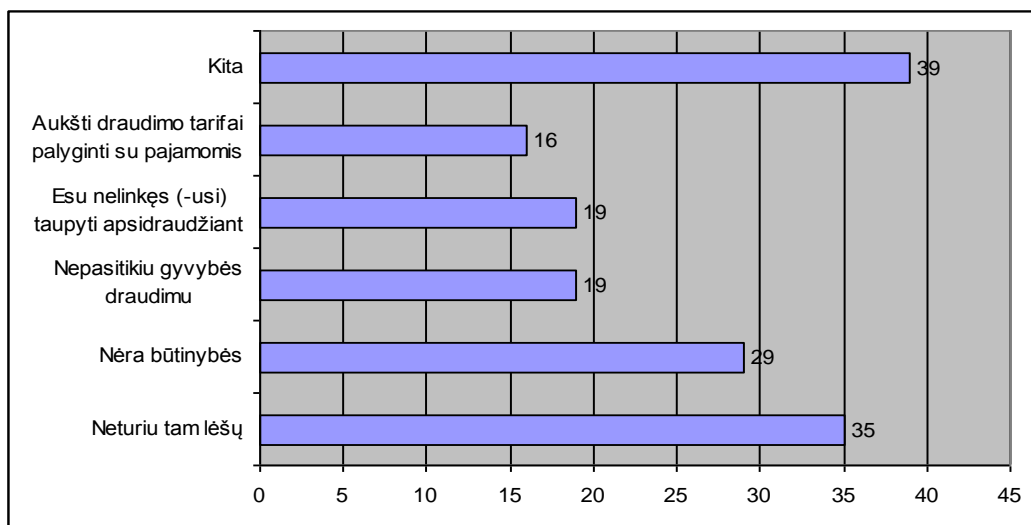
28 pav. **Respondentus apsidrausti skatinantys veiksniai (%)**

Atliekant tyrimą, respondentų taip pat buvo klausiama, kaip jie sužinojo apie gyvybės draudimo paslaugą. Iš pateikto paveikslo (žr. 29 pav.) matyti, kad daugiausiai respondentų apie šią apslaugą sužinojo iš telefonu jiems paskambinusio konsultanto arba domėjosi patys – atitinkamai 22% (20) ir 25% (23). O 34% apklaustųjų apie gyvybės draudimą sužinojo iš reklamos (17) arba ją rekomendavo draugai, giminės ar pažįstami (15).

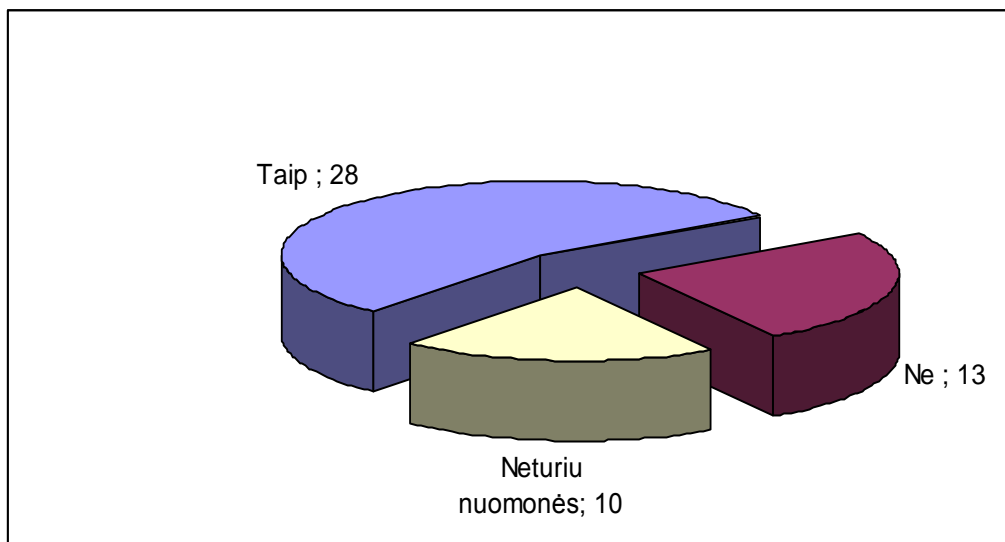
29 pav. Gyvybės draudimo paslaugos sužinojimo šaltiniai (%)

Siekiant išsiaiškinti priežastis, dėl kurių vartotojai nesidraudžia gyvybės draudimu, neapsidraudusių gyvybės respondentų buvo klausiama, kas lėmė jų nesidraudimo pasirinkimą. Remiantis paveikslu (žr. 30 pav.), galima pasakyti, kad respondentai įvardino dvi pagrindines nesidraudimo priežastis: 19% (29) nemato būtinybės draustis ir 22% (35) neturi tam lėšų. Po 19 apklaustųjų nepasitiki gyvybės draudimu ir iš viso nėra linkę taupyti apsidraudžiant, o 16 nesidraudžia dėl per aukštų draudimo tarifų, lyginant su gaunamomis pajamomis.

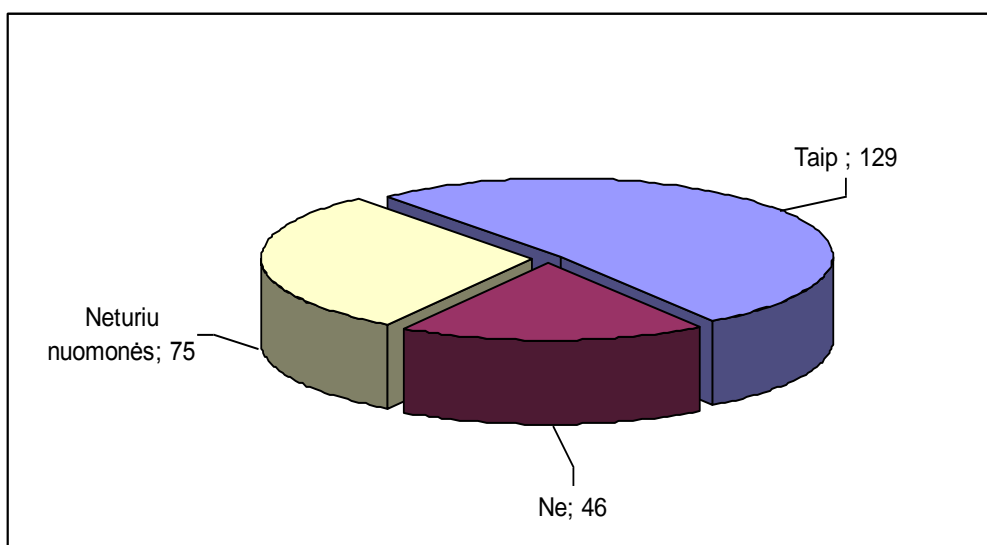
30 pav. Nesidraudimo priežastys (skaičius)

Norint patikrinti, kokią įtaką vartotojų apsisprendimui draustis gyvybės draudimu daro jų turimos pajamos, respondentų, kurie gyvybės nėra apsidraudę dėl lėšų trūkumo, buvo klausama, ar jie rinktųsi gyvybės draudimo paslaugą, jei padidėtų jų pajamos. Iš pateikto paveikslo (žr. 31 pav.) matyti, kad daugiau nei pusė respondentų (28), padidėjus pajamoms, draustųsi gyvybės draudimu, 13 yra tvirtai apsisprendę ir padidėjusios pajamos nepakeistų jų nuomonės, o 10 respondentų šiuo klausimu neturi nuomonės.

31 pav. Pajamų daroma įtaka apsisprendimui draustis gyvybės draudimu (skaičius)

Remiantis JAV atlikta gyvybės draudimo rūšių analize, buvo nuspręsta respondentų paklausti, ar jie draustųsi universalios gyvybės draudimo rūšimi, kurią Lietuvoje kol kas siūlo tik viena draudimo bendrovė „Aviva Lietuva“. Iš 32 paveikslo matyti, kad daugiau nei pusė visų apklausoje dalyvavusių respondentų norėtų išbandyti šios rūšies draudimą (129), 46 į naują rūšį žiūri neigiamai, o 75 šiuo klausimu neturi nuomonės.

32 pav. Respondentų nuomonė apie universalų gyvybės draudimą (skaičius)

Apibendrinant tyrimą, galima teigti, kad didesnė visuomenės dalis nesinaudoja gyvybės draudimo paslaugomis. Pagrindinė to priežastis, anot respondentų, yra per mažos mėnesinės pajamos. Be to, tyrimas rodo, kad draustis gyvybės draudimu respondentus skatina finansinė apsauga nelaimės atveju.

Iš atlikto tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, jog Lietuvoje pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką gyvybės draudimo rinkai, yra visuomenės požiūris į būtinybę drausti gyvybę ir jos turimos disponuojamos pajamos.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Draudimas, remiantis draudimo sampratos analize, daugumos autorių, suprantamas kaip finansinė ūkinė veikla, kuri gina piliečių ir ūkio subjektų turtinius interesus, atsitikus draudimui įvykiui. O gyvybės draudimas - kaip viena iš draudimo šakų, susijusi su fizinio asmens gyvybe ir kapitalo kaupimu, kai dėl draudiminių įvykių yra mokamos periodinės ar vienkartinės draudimo išmokos.
2. Išanalizavus gyvybės draudimo rūšis galima daryti išvadą, kad 2006 – 2012 metais labiausiai paplitusios tokios rūšys:
 - gyvybės draudimas, kai investavimo rizika tenka draudėjui;
 - draudimas išgyvenimo atveju;
 - draudimas mirties atveju.
3. Atlikus gyvybės draudimo rinkos vertinimo kriterijų ir rodiklių analizę nustatyta, kad esminiai parametrai yra tiesioginiai ir netiesioginiai rodikliai.
4. Atlikus teisės aktų, reglamentuojančių draudimo rinką Lietuvoje, analizę nustatyta, kad pagrindinės Lietuvos draudimo rinkos teisinės normos atitinka ES reikalavimus, nes draudimo įstatymas atitinka Direktyvos reikalavimus, o draudimo rinkos priežiūra yra atliekama pagal tarptautinėse rinkose pripažintas taisykles.
5. Lietuvos draudimo rinkoje 2012 metais gyvybės draudimo dalis sudaro apie 42 %, tuo tarpu, kai pasauliniu mastu ši dalis yra apie 60%. Tai reiškia, kad gyvybės draudimo rinka turi potencialias plėtros galimybes. Didžiausią dalį gyvybės draudimo rinkoje kontroliuoja „Swedbank Life Insurance“ (22,7 %), „SEB gyvybės draudimas“ (21,3 %) bei „Aviva Lietuva“ (19,6 %) draudimo bendrovės.
6. Gyvybės draudimo rinkos gyvybingumą apsprendžia draudimo bendrovių finansinės-ekonominės būklės rodikliai. Visos gyvybės draudimo veiklą vykdančios bendrovės Lietuvoje finansiškai yra patikimos įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus. 2012 metais mokumo koeficientas siekia 4,8 .
7. Lietuvos gyvybės draudimo rinkoje devyni draudikai siūlo savo draudimo paslaugas. Patį plačiausią draudimo rūšių asortimentą siūlo „Aviva Lietuva“ (11), „ERGO Life Insurance SE“ (11) bei „Bonum Publicum“ (9) draudimo bendrovės.
8. Draudimo rinkos plėtrai didelę įtaką daro makroekonominiai ir mikroekonominiai veiksniai. Makroekonominiu požiūriu svarbiausi yra trys: nedarbo lygis, darbo užmokestis ir verslo įmonių veikla. Pirmieji du – nedarbo lygis ir darbo užmokestis – tiesiogiai daro įtaką gyvybės draudimo rinkos dinamikai. Tai reiškia, kad nedarbo lygiui augant ir darbo užmokesčiui mažėjant gyvybės draudimo rinka traukiasi, ir atvirkščiai.

Trečiasis rodiklis – verslo įmonių veikla – yra svarbus tuo, kad nuo draudimo įmonių veiklos tikslų priklauso gyvybės draudimo paslaugų paklausos pokyčiai. Tai reiškia, kad jeigu įmonė siekia didesnių pajamų didindama paslaugų kainas, tikėtina, kad mažiau vartotojų naudosis šių įmonių paslaugomis. O jeigu draudimo įmonė plečia paslaugų asortimentą, tikėtina, kad pritrauks ne tik esamų, bet ir naujų vartotojų, taip didins savo paslaugų paklausą bei rinką.

9. Atlikus anketinį tyrimą siekiant įvertinti gyvybės draudimo rinkos paslaugų svarbą visuomenei bei jos plėtrai lemiančius veiksnius nustatyta, kad:
 - 9.1. Daugiau nei pusei respondentų (139) svarbi galimybė draustis internetu, kadangi tai greita ir patogiu, trečdaliui – internetas nedaro jokios įtakos (84), o 27 respondentai norėtų draustis internetu, tačiau mano, kad tai per daug sudėtinga.
 - 9.2. Tyrimo rezultatai rodo, kad respondentai labiausiai vertina „PZU Lietuva“, Swedbank Life Insurance“, „Aviva Lietuva“ bei „ERGO Life Insurance SE“ draudimo bendroves.
 - 9.3. Iš gautų rezultatų matyti, kad draudimo bendrovės paslaugų pasirinkimo pagrindinė priežastis – kainų patrauklumas (32 %). Antra pagal svarbumą – draudimo bendrovės reitingas (18 %). Mažiau svarbiomis paslaugomis respondentai laiko asmeninę patirtį bei paslaugų asortimentą ir sąlygas (po 14 %).
 - 9.4. Rezultatai rodo, kad pagal sutarties sudarymo terminą vartotojai yra itin atsargūs, kadangi nėra tikri dėl gaunamų pajamų ateityje. Dominuoja 1-10 (42 %) ir 11-20 (39 %) metų pasirašytos gyvybės draudimo sutartys. Tik 19 % apklaustųjų yra sudarę draudimo sutartis ilgiau nei 20 metų.
 - 9.5. Gyvybės draudimo rinkoje dominuoja kaupiamasis gyvybės draudimas, 32 % apsidraudusiųjų pasirinkę šį draudimą. Antroje pozicijoje – gyvybės rizikos draudimas (23 %). Mažiausiai respondentų pasirinkę vaiko (16 %) bei investicinį gyvybės draudimą (12 %).
 - 9.6. Tyrimo rezultatai rodo, kad pagrindinės priežastys paskatinusios respondentus pasinaudoti gyvybės draudimo paslaugomis yra finansinė parama nelaimės atveju bei draudimo teikiamas saugumo jausmas.
 - 9.7. Didžioji dalis respondentų, nesinaudojančių gyvybės draudimo paslaugomis, pagrindine priežastimi įvardijo per aukštus gyvybės draudimo tarifus arba neturėjimą pakankamai lėšų, tačiau daugiau nei pusė jų teigia, kad padidėjus jų mėnesinėms pajamoms jie pasinaudotų šia galimybe. Galima daryti išvadą, kad pagrindinis veiksnys, lemiantis vartotojų pasirinkimą draustis gyvybę yra jų turimos disponuojamos pajamos

10. Iš atlikto empirinio tyrimo rezultatų matyti, kad draudimo bendrovėms, norinčioms plėsti savo veiklą ir pritraukti kuo daugiau vartotojų, būtina ieškoti būdų, kaip visuomenei suteikti visą reikalingą informaciją apie jų siūlomas gyvybės draudimo paslaugas bei supaprastinti arba nurodyti „žingsnių seką“ žmonėms, turintiems sunkumų naudotis paslaugomis internetu.
11. Be to, Lietuvos gyvybės draudimo bendrovės, norėdamos didinti savo rinkos dalį, turėtų pagalvoti apie sudaromų draudimo sutarčių lankstumą vartotojų atžvilgiu, pavyzdžiui, keisti mokamų įmokų dydžius, nes mūsų šalies gyventojai yra itin konservatyvūs ir dažnai dėl pajamų ateityje netikrumo bijo naudotis gyvybės draudimo paslaugomis.

LITERATŪRA

1. „PZU Lietuva gyvybės draudimas“. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: <http://www.pzu.lt/gyventojams/gyvybes-draudimas/gyvybes-draudimas-garantija-plius/aprasymas/>.
2. Aleknevičienė V., 2005. *Finansai ir kreditai*. Vilnius. Enciklopedija, 35-45.
3. *Apie bendrovę*. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: <http://www.compensalife.eu/LT/show.asp?docID=public.company>
4. *Apie mus*. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: <http://www.bonumpublicum.lt/Draudimo-rusys/>.
5. Auerbach, A. J.; Kotlikoff, L. J., 1991. *The Adequacy of Life Insurance Purchases*. Journal of Financial Intermediation, nr. 3, 215–241.
6. AXA Equitable Life Insurance Company, 2012. *The five types of life insurance*. (Žiūrėta 2014-04-02). Prieiga per internetą: <https://us.axa.com/life-insurance/Five-Types-Life-Insurance.pdf>.
7. Chen, P.; Ibbotson, R. G.; Milevsky, M. A., 2005. Human Capital, Asset Allocation, and Life Insurance. *Yale ICF Working Paper*. 2005, nr. 05–11, Connecticut: Yale University. (Žiūrėta 2014-01-06). Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=723167
8. Čepinskis J., Raškinis D., 2005. *Draudimo veikla*. Vytauto Didžiojo universitetas.
9. Čepinskis, J. ir kt. 1999. *Draudimas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
10. Čibinskiene A. ir kt., 2005. *Draudimo paslaugų industrija: formavimas bei plėtra*. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 33–39.
11. *Draudimo bendrovė*. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: http://www.aviva.lt/lt/gyvybes_draudimas/.
12. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2010. 1 (17). 4–14. *Ekonominio nuosmukio poveikis Lietuvos draudimo rinkai*. (Žiūrėta 2014-03-11). Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2010~ISSN_1648-9098.N_1_17.PG_4-14/DS.002.0.01.ARTIC
13. *ERGO jau 20 metų lietuvoje*. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: <http://www.ergo.lt/lt/pages/ergo-jau-20-metu-lietuvoje>.

14. *Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/83/EB 2002 m. lapkričio 5 d. dėl gyvybės draudimo.* (Žiūrėta 2014-03-03). Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002L0083:20051210:LT:PDF>
15. *Finansinių paslaugų vadovas.* Vilnius. 2009. (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/finansiniu_paslaugu_vadovas
16. Fretz, J. Winfield, Harold S. Bender and Paul M. Lederach. "Insurance.", 1989, *Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online*. Web. 14 Jan 2014. (Žiūrėta 2014-01-06). Prieiga per internetą: <http://gameo.org/index.php?title=Insurance>
17. Girdzijauskas S., 2005. *Finansinė analizė*. Vilnius, 186-225.
18. Gylys, P. 2002. *Pensijų sistema Lietuvoje: dilemos ir kontraversijos* / P.Gylys. - Santr. angl. - Bibliogr.: 15 pavad. // Viešojo politika ir administravimas. - Nr. 2, p. 78-84.
19. *Gyvybės draudimas.* (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: <http://www.metlifeamplico.lt/lt/Individual/Find-Our-Products/Life-Insurance/index.html> .
20. *Gyvybės draudimas.* (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: http://www.swedbank.lt/lt/pages/privatiems/gyvybes_draudimas .
21. <http://www.draudikai.lt/lt/draudimas> (Žiūrėta 2014-01-05).
22. *Istorija.* „Mandatum Life Insurance“ Lietuvos filialas. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: http://www.mandatumlife.lt/aptaarnavimas/lt/jusu_gyvenimas/apsaugokite .
23. Yann Joly, Ida Ngueng Feze ir Jacques Simard (2013). *Genetic discrimination and life insurance: a systematic review of the evidence.* (Žiūrėta 2014-01-06). Prieiga per internetą: <http://www.biomedcentral.com/1741-7015/11/25>
24. Kindurys V., 2001. *Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumas bei globalizacijos ir integracijos poveikis jam.* Ekonomika: mokslo darbai. Vilnius: VU leidykla. T. 55-56, p. 38-50.
25. Kindurys V., 2002. *Gyvybės draudimo paslaugos ir jų raida Lietuvoje.* Ekonomika: mokslo darbai. Vilnius: VU leidykla. T. 58, 92-105.
26. Kindurys, V. 2002. *Pasaulio regionų ir Lietuvos gyvybės draudimo paslaugų rinkų raidos tendencijos globalizacijos sąlygomis.* Ekonomika: mokslo darbai. Vilnius: VU leidykla, 65–74.
27. Laisvoji enciklopedija. *Vikipedija.* Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Draudimas> (Žiūrėta 2014-02-28).
28. Lezgovko A., 2010. *Draudimo ekonomikos pagrindai.* Klaidėda, Klaidėpos universiteto leidykla.
29. Lezgovko A., Lastauskas P., 2008. *Šiuolaikinė draudimo rinka ES šalyse ir Lietuvoje: analizė ir perspektyvos.* Ekonomika: mokslo darbai. – Vilnius, Nr. 82, p. 127 – 146.

30. Lietuvos bankas. *Finansinės ataskaitos*. (Žiūrėta 2014-03-08). Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/finansines_ataskaitos_1
31. Lietuvos bankas. *Finansinio stabilumo apžvalga 2012*. (Žiūrėta 2014-03-08). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/fsa_2012
32. Lietuvos bankas. *Lietuvos draudimo rinkos apžvalga 2011 m.* (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/2011_m_12_men_draudimo_rinkos_apzvalga.
33. Lietuvos bankas. *Lietuvos draudimo rinkos apžvalga 2012 m.* (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/lietuvas_draudimo_rinkos_2012_m_apzvalga
34. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Šeštoji knyga. *Prievolių teisė 6.1009 straipsnis*. (Žiūrėta 2014-03-03). Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/12755:str6.1009>
35. Lietuvos Respublikos Draudimo įstatymas. 2003 m. rugsėjo 18 d. Nr. IX-1737. (Žiūrėta 2014-01-05). Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=310856
36. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija. *Draudimas Lietuvoje. 2009 metinė ataskaita*. (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/2009_metu_veiklos_apzvalga
37. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija. *Draudimas Lietuvoje. 2010 metinė ataskaita*. (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/2010_metu_veiklos_apzvalga
38. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija. *Draudimas Lietuvoje. 2008 metinė ataskaita*. (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/2008_metu_veiklos_apzvalga
39. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija. *Draudimas Lietuvoje. 2007 metinė ataskaita*. (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/2007_metu_veiklos_apzvalga
40. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija. *Draudimas Lietuvoje. 2006 metinė ataskaita*. (Žiūrėta 2014-03-06). Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/2006_metu_veiklos_apzvalga
41. Lietuvos statistikos departamentas. *Bendrasis vidaus produktas (BVP), tenkantis vienam gyventojui*. (Žiūrėta 2014-03-08). Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M2010202&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=5995&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

42. Lietuvos statistikos departamentas. *Gyventojų skaičius metų pradžioje*. (Žiūrėta 2014-03-08). Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3010214&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3769&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>
43. Lietuvos statistikos departamentas. *Finansų įmonių statistika. Statistics on Financial Enterprises 2012*. (Žiūrėta 2014-03-08). Prieiga per internetą: [file:///C:/Users/rasa/Downloads/38 Finansu imoniu statistika 2012%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/rasa/Downloads/38%20Finansu%20imoniu%20statistika%202012%20(3).pdf)
44. Lyn, Y.; Grace, M. F. 2007. *Household life cycle protection Life insurance holdings financial vulnerability and portfolio implications*. Journal of Risk and Insurance. 2007, nr. 1, 141-173.
45. Mackevičius J., 1994. *Apskaita*. Vilnius: „Mintis“, 122-156.
46. Mackevičius J., 2006. *Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas*. Ekonomika: mokslo darbai. Vilnius: VU leidykla, t. 75, 20-33.
47. Narkūnienė J., Stašys R., 2003. *Lietuvos draudimo rinkos plėtros problemos ir perspektyvos*. Tiltai. Nr. 2, 79-84.
48. Navickas V., Ruškytė D. 2010. *Magistro baigiamojo darbo rengimo metodiniai nurodymai*. Metodinė priemonė. Vilnius: Pedagoginio pedagoginio universiteto leidykla.
49. Sgiveta Sing. *Encyclopedia Britannica*. (Žiūrėta 2014-01-06). Prieiga per internetą: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/340134/life-insurance> .
50. UAB „SEB gyvybės draudimas“. (Žiūrėta 2014-03-16). Prieiga per internetą: <https://www.seb.lt/apie-seb-banka/apie-seb/seb-lietuvoje/seb-imones/seb-gyvybes-draudimas> .
51. Vasiliauskas A., 2003. *Verslo draudimas*. Mokymo priemonė. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
52. Verslo žinos. *Žodynas*. (Žiūrėta 2014-02-28). Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/tontinos>
53. Verslo žinos. *Žodynas*. (Žiūrėta 2014-03-07). Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Bendrasis-vidaus-produktas-BVP>
54. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX, 2010. *Įmonių finansinė analizė. Rodiklių skaičiavimo metodika*. Vilnius, 14-23.

THE DEVELOPMENT OF LIFE INSURANCE MARKET IN LITHUANIA

Rasa BUČINSKAITĖ

Paper for the Master's degree

Quality Management Master's Program

Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Socxial Education, Economics and
Entrepreneurship Devvelopment Department

Supervisor – Prof. V. Navickas

Vilnius, 2014

SUMMARY

73 pages, 7 charts, 32 pictures.

The *main purpose* of this master thesis is to determine the development perspectives of life insurance market in Lithuania, make the evaluation of life insurance market and to find the factors, which make influence for changes in this market.

The work consists of three main parts: the analysis of literature and insurance regulations, the analysis of life insurance market in Lithuania and empirical research.

Literature analysis reviews the various Lithuanian and abroad authors opinions and discussions about the life insurance concept, it's role and importance in nowadays life, presents the insurance market factors and their negative and positive changes aspects and influence for this market.

After the literature analysis the author has carried out the study about the life insurance market perspectives in Lithuania. The main reason to start this analysis is the life insurance market and it's importance in people and business subjects life increasing and the deficiency of this type insurance information.

The conclusions and recommendations summarize the main concepts of literature analysis as well as the results of the empirical research. The author believes that the results of the study could give useful information to the insurance companies which pursue to develop their activity and attract more new consumers.

Gerbiamas respondente,

esu Lietuvos edukologijos universiteto Socialinės edukacijos fakulteto Švietimo įstaigų vadybos ir administravimo magistrantūros studijų II kurso studentė. Atlieku tyrimą apie gyvybės draudimo rinką, kurio tikslas – įvertinti ir nustatyti gyvybės draudimo paslaugų svarbą visuomenėje bei veiksnius, lemiančius šių paslaugų plėtrą. Man įdomi ir svarbi Jūsų – vartotojo, piliečio, o galbūt ir potencialaus investuotojo – nuomonė bei asmeninė patirtis apie gyvybės draudimo paslaugas.

Į pateiktus klausimus nėra teisingų ar neteisingų atsakymų. Tinkamus atsakymus pažymėkite „x“ arba įrašykite savo nuomonę tam skirtoje vietoje. Ši anketa – anoniminė. Iš anksto dėkoju už bendradarbiavimą.

1. Ar esate sudarę gyvybės draudimo sutartį?

- Taip
- Ne

2. Dėl kokių priežasčių jūs nesate apsidraudę gyvybės? (galimi keli variantai; jei į pirmąjį klausimą atsakėte „ne“ pereikite prie 11 klausimo)

- Neturiu tam lėšų
- Nėra būtinybės
- Nepasitikiu gyvybės draudimu
- Yra kitų, geresnių būdų, kaip taupyti
- Esu nelinkęs(-usi) taupyti apsidraudžiant
- Aukšti draudimo tarifai palyginti su pajamomis

3. Kaip sužinojote apie gyvybės draudimo paslaugas?

- Domėjausi pats(-i)
- Telefonu skambino konsultantas
- Rekomendavo draugai/giminės
- Reklama radijuje/televizijoje/internete/kt.
- Kita

4. Kas jus paskatino apsidrausti gyvybę? (galimas ne vienas atsakymas)

- Reklama
- Pažįstamų žmonių rekomendacijos
- Draudimo tarpininkų patarimai
- Noras sukaupti lėšas nelaimės atvejui
- Pinigų kaupimas

5. Pagrindinė priežastis, paskatinusi pasinaudoti gyvybės draudimo paslaugomis yra:

- Draudimo teikiamas saugumo jausmas
- Efektyvi lėšų taupymo priemonė
- Finansinė parama nelaimės atveju
- Mokesčių lengvatos

- Finansinė sutuoktinio ir vaikų apsauga
 - Geresnės kredito sąlygos
 - Pajamos išėjus į pensiją
 - Kita
- 6. Kuris iš žemiau išvardintų teiginių Jums svarbiausias šiuo metu?**
- Apsaugoti savo šeimą finansiškai, jeigu Jums kas nors atsitiktų
 - Sutaupyti užtektinai pinigų savo pensijai
 - Neturiu konkrečių tikslų, turiu laisvą lėšų ir jas panaudoju gyvybės draudimui
 - Visi aukščiau paminėti atsakymai
 - Neturiu nuomonės
- 7. Kokias gyvybės draudimo paslaugas turite (turėjote) įsigiję?**
- Investicinis gyvybės draudimas
 - Gyvybės rizikos draudimas
 - Kaupiamasis gyvybės draudimas
 - Šeimos draudimas
 - Vaiko draudimas
 - Studijų draudimas
 - Kita
- 8. Kuriam terminui esate sudarę gyvybės draudimo sutartį?**
- 1-10 metų
 - 11-20 metų
 - 21-30 metų
- 9. Kurią gyvybės draudimo įmonę esate pasirinkę?**
- „ERGO Life Insurance SE“
 - „Aviva Lietuva“
 - „Swedbank Life Insurance SE“
 - „PZU Lietuva“
 - Kita
- 10. Kas lemia konkrečios draudimo įmonės paslaugų pasirinkimą?**
- Kainos patrauklumas
 - Paslaugų spektras ir sąlygos
 - Draudimo įmonės e. svetainės įvaizdis
 - Galimybė bendrauti su draudimo konsultantu (telefonu, e. paštu ir kt.)
 - Draudimo bendrovės reitingas
 - Duomenų saugumo užtikrinimas
 - Kitų vartotojų, artimųjų, kolegų atsiliepimai
 - Asmeninė patirtis
 - _____
- 11. Ar padidėjus Jūsų pajamoms draustumėtės gyvybės draudimu? (Jei nepasirinkote antro klausimo „Neturiu tam lėšų“ ar „aukšti draudimo tarifai palyginti su pajamomis“, pereiti prie 12 klausimo).**
- Taip
 - Ne
 - Neturiu nuomonės

12. Ar galimybė draustis internetu turi (turėtų) įtakos naudojimuisi draudimo paslaugomis?

- Taip, draustis internetu – privalumas (greita ir patogu)
- Taip, šia paslauga naudočiausi, bet ji per daug sudėtinga
- Ne

13. Jei Lietuvos draudimo bendrovės siūlytų universalų gyvybės draudimą, ar draustumėtės? (Universalus draudimas – apsidraudęs šios rūšies draudimu asmuo gali nuolat keisti draudimo sąlygas, pavyzdžiui, gali nuspręsti norintis gauti mažesnę išmoką ir mokėti mažesnes įmokas).

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

14. Šeimyninė padėtis:

- Susituokęs (-usi)
- Nevedęs, netekėjusi
- Gyvenu neregistruotoje santuokoje
- Išsiskyręs (-usi)
- Našlys (-ė)

15. Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis
- Profesinis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis

16. Kuriai socialinei grupei save priskirtumėte?

- Studentas
- Verslininkas
- Darbininkas
- Tarnautojas
- Bedarbis
- Pensininkas

17. Jūsų mėnesinės pajamos (atskaičiavus mokesčius):

- Iki 1000 Lt
- 1001 – 1500 Lt
- 1501 – 2000 Lt
- Virš 2000 Lt
- Negaunu pajamų

18. Jūsų amžius?

- Iki 25 m.
- Nuo 25 m. iki 50 m.
- Nuo 51 m. iki 65 m.
- Virš 65 m.

19. Jūsų lytis?

- Vyras
- Moteris